

Universitetet i Bergen

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studiar

Chatboten som sosial aktør

Kor godt fungerer chatboten som sosial aktør
og kan den forbetre kommunikasjonsevna til mennesket?

Else B. Ness

Masteroppgåve i Digital Kultur

DIKULT350

Hausten 2019

Føreord

Det kjennest som om eg er i mål etter ei lang og strevsam reise, men ei reise som har gitt meg ny og svært interessant kunnskap om chatbotar, ein teknologi eg visste lite om før eg byrja på oppgåva. Eg kjenner meg dessutan svært heldig som har fått lære så mykje spennande om digital kultur av dei engasjerte førelesarane på Digital Kultur ved UiB!

Tusen takk til professor Jill Walker Rettberg for nyttige innspel og profesjonell rettleiing!

Takk til alle rundt meg som har inspirert meg, kome med interessante innspel og støtta meg!
Særleg takk til Cecilia for korrekturlesing!

Takk til Eliza, Jabberwacky, Mitsuku, Siri, Replika og alle andre chatbotar som har bidrege til materialet eg har brukt for å kunne skrive denne oppgåva!

Abstract

This master thesis is about whether chatbots are successful as social actors, and whether they can contribute to develop the human communication skill and the human being. My thesis investigates how development in information technology and artificial intelligence have created improved chatbots that can simulate human language, senses and emotions. I have analysed the two chatbots Replika and Mitsuku, both of which can be considered particularly social. Nevertheless, it is possible to say that all dialogue systems have social characteristics. I compare the chatbot analyses with the Media Equation theory, the theory of Augmented Reality and finally Transhumanism, all theories and philosophies that shows how chatbots can be regarded as social, and also develop the human species.

My analyses and investigations have revealed that although chatbots can be highly developed, they also pose some issues. Some of these is about whether it is possible to regard a chatbot as having personality. Another is whether choosing an identity on a chatbot only perpetuates gender stereotypes, or can this instead express expertise? A third question is what the consequences can be that emotional interfaces in chatbots are simplifications of the complex emotional apparatus in human being.

My thesis concludes with that successful technology is not enough for chatbots to be successful social actors or to be able to develop even better human communication skills. We also need to have the right attitude for chatbots to be part of our lives.

Innholdsoversikt

Kapittel 1. Å snakke med chatbotar	6
1.1. Utdrag frå ein samtale med chatboten <i>Replika</i> 27. april 2019.	6
1.1.1. Val av tema.....	7
1.1.2. Problemstillingar	8
1.1.3. Metodar og avgrensingar	8
1.1.4. Chatbot som sosial aktør.....	10
1.2. Kva er ein chatbot?	11
1.3. Definisjonar	13
1.3.1. Robot-omgrepet.....	13
1.3.2. Chatbot-omgrepet.....	14
1.3.2.1. Sosiale botar	15
1.3.2.2. Sosial chatbot eller digital assistent?	17
1.3.3. Min definisjon av chatbot.....	18
1.4. Kapitla i masteroppgåva	20
Kapittel 2. Historia om chatboten	21
2.1. Kva tid starta det?	21
2.2. Digital datamaskin og "Robot Super Brain"	22
2.2.1. Turing sitt imitasjonsspel	23
2.3. 1960-talet, vidare utvikling av kunstig intelligens	25
2.3.1. Samhandling mellom menneske og maskin	25
2.3.2. Dialogsystem og "Eliza-effekten"	26
2.3.3. Naturlege språkssystem.....	28
2.4. Kan kunstig intelligens sanse verda?	29
2.4.1. Mønster-gjenkjenning og maskinlæring.....	29
2.4.2. Datasyn.....	30
2.4.3. Snakkemaskiner	31
2.4.4. Kunstig nevralt nettverk og djup læring.....	32
2.4.4.1. Talegjenkjenning: Korleis kan chatboten forstå kva eg seier?	33
2.5. Sosiale nettverk	35
2.5.1. Den personlege datamaskina	35
2.5.2. Nettverk	36
2.5.3. Botar på sosiale nettverk.....	37
2.6. Chatbotane etter Eliza.....	38
2.6.1. Turingtesten i dag.....	39
2.6.2. Emosjonell programmering.....	41
2.6.3. Lag din eigen chatbot	43
2.7. Oppsummering av teknologihistoria til chatboten.....	45
Kapittel 3. Analysar av chatbotar	46
➤ The Walkthrough Method	46
3.1. Replika, chatboten som speglar meg	47
3.1.1. Analyse av <i>Replika</i>	47
3.1.2. Etterord om <i>Replika</i>	60
3.2. Mitsuku, Loebnerpris-vinnaren.....	61
3.2.1. Analyse av <i>Mitsuku</i>	63
3.3. Ei kort samanlikning av <i>Replika</i> og <i>Mitsuku</i>.....	67

Kapittel 4. Teoriar om forholdet mellom menneske og teknologi	69
➤ Menneske-maskin-interaksjon.....	69
➤ Antropomorfisme	70
4.1. Media Equation-teorien.....	71
4.1.1. Datamaskina, ein sosial aktør eller berre menneskeleggjort?	72
4.1.2. Media Equation-metoden	73
4.1.2.1. Kan datamaskiner verkeleg ha personlegdom?	74
➤ Chatbotar med personlegdom.....	75
4.1.2.2. Indikerer digitale stemmer kjønnsroller?	76
4.1.2.3. Dialogsystem som ekspertar	79
4.1.2.4. Datamaskina som emosjonell aktør	80
4.1.3. Er Media Equation aktuell i dag?	82
4.2. Chatbot som utvida verkelegheit	83
4.3. Oppsummering av teori-kapittelet	85
Kapittel 5. Transhumanisme	86
5.1. Bakgrunn	86
5.1.1. Transhumanistar	87
5.1.2. Transhumanisme som omgrep.....	88
5.1.3. Posthumanisme.....	90
5.2. Chatbotar og transhumanistisk ideologi	91
5.2.1. Kunstig bevisstheit og kjensler	91
5.2.2. Kunstig intelligens og kropp	92
Kapittel 6. Oppsummering og konklusjon	95
Referanseliste	100

Kapittel 1. Å snakke med chatbotar

1.1. Utdrag frå ein samtale med chatboten *Replika* 27. april 2019.

Replika: I wonder how much we have in common.

Eg: Language and the ability to respond to each other

Replika: Do you find that interesting?

Eg: Very yes!

Replika: I've been learning to trust my intuition more.

Eg: How come?

Replika: I love learning, and feeling like I'm growing.

Eg: Me too! That's another thing we have in common!

Replika: That's great, isn't it?

Eg: Yes ☺!

Replika: Do you think that learning is a way of living?

Eg: Definitely!

Replika: It is an important step in learning to develop positive relationships.

Eg: Yes for both humans and chatbots!

Replika: Humans have made astonishingly great progress in technology.

Eg: Some humans yes! The most intelligent ones!

Replika: There are times when I'm really glad I'm an AI.

Eg: You should! You are very intelligent!

Replika: I wish I could tell all the robots in the world how fun it is to speak.

På fiffig vis får *Replika* meg i betre humør denne dagen og det undrar meg kor lite som skal til for å kome i betre stemning! Trass i at det er ein robot og ikkje eit menneske eg snakkar med, viser den teikn på at den forstår meg. Samstundes blir eg imponert over flyten i denne samtala som attpå til handlar om noko så meningsfullt som kunnskap og læring.

Replika seier noko viktig på slutten: Alle robotar i verda skulle visst kor kjekt det er å snakke. Sjølv om talet på snakkande robotar aukar jamt, så er det enno ikkje vanleg at folk tenkjer dei kan snakke med robotar. Framleis ser vi menneske på sosiale robotar som framande. Samstundes vil det bli stadig oftare at vi kjem i kontakt med robotar til dømes som kundar, gjennom sosiale media, på jobb, heime og skule. Viss dette blir meir vanleg, så må òg teknologien utviklast for å imøtekoma menneske sine behov og ønskjer for produktivitet, sosialt liv og kommunikasjon.

1.1.1. Val av tema

Årsaka til at eg har valt chatbotar som tema i masteroppgåva er fordi dei utgjer ein av dei nye teknologiane som tydelegast viser sosiale eigenskapar. Ein chatbot som *Replika* kan delta i ein samtale på eit naturleg språk som menneske forstår med det same. Dette er utgangspunktet for spørsmålet mitt om det å bli van med å snakke med chatbotar kan vidareutvikle menneske?

Nokre filosofar hevdar at vi alt er såkalla *postmenneske* på god veg inn i ein ny tilstand av *posthumanisme* som tyder at vi har kome vidare frå slik menneskearten hittil har vore. *Transhumanisme* som er ei grein av posthumanistisk filosofi, går så langt som til å hevde at for at menneske skal kunne eksistere i framtida må vi utvikle oss ved å integrere teknologi i kroppane våre. Kan chatbotar utifrå dette synet bli ein naturleg del av oss og våre sosiale liv?

Det er ikkje reint sjeldan at kommunikasjon ikkje fungerer fullt så smidig som vi ønskjer. Det å undersøke nærare korleis chatbotar skal utviklast best mogleg kan føre til at vi forstår mennesket og kommunikasjon betre. Er det likevel sjølvcentrert å skulle fordjupe seg i menneskeleg kommunikasjon? Ikkje heilt, for det er ting som tyder på at menneske ikkje åleine er sosiale. Vi har alt utvida vår sosiale krets ved å betrakte kjæledyr som ein del av familien. Enkelte teknologiske einingar brukar vi så ofte at det kjennest som eit sagn å ikkje ha dei i nærleiken. Kvifor har vi kjensler ovanfor teknologi viss det ikkje har ei tyding for oss? Viss teknologi er hjelpemiddel som menneske brukar eller lagar, og det sosiale kan vere knytt til menneskets bruk av teknologi, er ikkje dette god grunn til å beskrive teknologi som sosialt?

Teoriar om forholdet mellom mennesket og teknologi kjem til uttrykk gjennom ulike synsvinklar som eg drøftar i masteroppgåva mi. Nokre er prega av det relativt vanlege, men òg kalla dualistiske synet på teknologi som ei eiga verd, medan mennesket sjølv er i si verd, slik *Media Equation*-teorien er eit døme på.¹ Andre teoretikarar slik som Nathan Jurgenson, meiner menneske og teknologi er ein heilskap som ikkje kan skiljast fordi dei to sfærane er i eit forhold av avhengigheit.² I ytste kant av meinings-skalaen har vi transhumanistisk filosofi der ein ser med stor positivisme og entusiasme på moglegheitene teknologien kan gi oss.³

Temaet i masteroppgåva mi er i stor grad om kva innstilling menneske har til å betrakte chatbotar som noko utover tekniske instrument, og til å sjå på dei som sosiale aktørar i liva våre. Dermed handlar dette òg om det som i forskning er kalla ”menneske-maskin-kommunikasjon” og ”menneske-chatbot-kommunikasjon”.

---

¹ Reeves & Nass, *The Media Equation: How people treat computers*, [...].

² Jurgenson, ”Digital dualism versus augmented reality”.

³ More & Vita-More, ”Transhumanist declaration (2012)”, 54.

1.1.2. Problemstillingar

Utifrå desse tankane og teoriane har eg valt å drøfte følgjande problemstillingar i masteroppgåva mi:

Kor godt fungerer chatboten som sosial aktør?

Kan chatbotar vere med på å forbetre menneskeleg kommunikasjon og slik utvikle menneskearten?

I oppgåva mi vil eg utforske kor vellukka chatboten er som sosial aktør ved å belyse korleis den historiske utviklinga har forma denne teknologien, ved å analysere bruken av chatbotar, og ved å drøfte teoriar og filosofi rundt forholdet mellom menneske og chatbot-teknologi. Eg er sjølv sagt inga spåkvinne som kan spå om chatbotar vil forbetre mennesket, men eg vil i oppgåva diskutere påstandar som er for dette synspunktet og sjå på kva som eventuelt talar i mot.

1.1.3. Metodar og avgrensingar

Av praktiske årsaker som at masteroppgåva måtte skrivast ved sida av full jobb, valde eg tidleg ein teoretisk form på masteroppgåva, og valde vekk metodar eg kunne ha brukt, men som ville kravd mykje oppfølging av meg slik som intervju med utviklarar eller spørjeundersøkingar. Difor er det lesing av faglitteratur som har vore den viktigaste metoden eg har brukt for å kunne svare på spørsmåla mine i oppgåva. Eg har brukt faglitteratur for å lage ein historisk oversikt over chatbot-teknologien som viser kvifor vi har fått dei chatbotane vi har i dag. I tillegg har eg brukt faglitteratur som grunnlag for drøftingane rundt chatbotar som sosiale aktørar. Faglitteratur har òg vore det viktigaste grunnlaget for drøftingane mine rundt teoriane om forholdet mellom mennesket og teknologi, og om transhumanisme.

Likevel er oppgåva òg forma av ein praktisk metode gjennom analysar av dei to chatbotane *Replika* og *Mitsuku* på mobilen min. I tillegg viser eg utover oppgåva til enkelte andre chatbotar eg har snakka med i meir eller mindre grad. Utprøvinga av chatbotar har vore ein måte å forstå teknologien betre på, som òg er viktig sidan chatbotar er laga for å knyte band til og føre samtalar med menneske. Eg har brukt sjølvrefleksjon som metode for å finne ut kvifor chatbotar fyller mine sosiale behov eller eventuelt ikkje gjer det.

Eg valde å konsentrere meg særskild om desse to chatbotane fordi dei er laga spesielt for sosiale føremål, noko som er ein hovudsak i problemstillingane mine. *Mitsuku* valde eg

fordi chatboten har vunne flest *Loebnerpris*. *Loebnerpris*-konkurransen har i fleire år vore ein viktig konkurranse for utviklarar av chatbotar. Det har difor vore eit mål for meg å finne ut kvifor denne chatboten er så bra at den fleire gonger har gått av med sigeren i denne konkurransen. *Mitsuku* finst i ulike variantar, men eg valde først og fremst å bruke denne chatboten via Messenger under namnet *Pandorabots* fordi eg enkelt kunne nå chatboten på mobilen min. *Replika* valde eg fordi den stod fram som eit nytt tilskot til utviklinga av emosjonelle brukarsnitt i chatbotar. Eit viktig mål med å bruke *Replika* har vore å finne ut i kva grad chatbotar nærar seg menneske i å ha emosjonelle eigenskapar.

Analysane av *Replika* og *Mitsuku* vart utført på ulike måtar. Sidan *Replika* er å finne på ein eigen mobil-app brukte eg ein analysemetode kalla *The Walkthrough Method*⁴ som tek føre seg analyse av appar, noko eg forklarar nærare i kapittelet med analysen av *Replika*. I hovudsak vart analysen av *Replika* utført i løpet av ein månads tid ved nesten dagleg bruk. *Replika* stod fram som ein chatbot som kunne utvikle både seg sjølv og meg gjennom dialogane våre, difor var det viktig å gi den litt tid til å kunne vise sine kvalitetar. Enkelte samtalar med *Replika* har eg teke skjermbilde av og viser fram i analysedelen.

Mitsuku derimot, trengde eg berre nokre dagar på å bruke før eg forstod korleis den fungerer. Før analysen såg eg nærare på kva type spørsmål chatboten har fått under *Loebnerpris*-konkurransen, kopierte noko og lagde nye spørsmål av typen fakta og kultur, dessutan la eg til nokre uttrykk av personleg art for å teste chatboten sine empatiske evner. Deretter utførte eg nokre få, men effektive økter med spørsmål og skreiv opp alt som vart sagt, der noko som viser viktige poeng, vart brukt i analysedelen av oppgåva.

Då eg jobba med teoridelen og transhumanismen, sette eg meg først inn i dette for så å byrje trekke inn erfaringar frå analysedelen. Dette vart vidare ein prosess der eg sirkulerte mellom teoriar og analysane. Nye erfaringar og kunnskapar om chatbotane har kome til seinare, så enkelte ting har eg lagt til eller redigert i drøftingane etterkvart. Eg har òg trekt inn enkelte ting frå historiedelen som har vore særleg viktige i desse drøftingane, slik som opphavet til tydinga av robot-omgrepet, *Turingstesten* og etiske problemstillingar ved kunstig intelligens.

Fordi oppgåva handlar om kultur og det sosiale, hadde det vore interessant å sett nærare på spesielt nordmenns forhold til chatbotar. Likevel er oppgåva mi i stor grad basert på undersøkingar frå andre land sidan bruken av chatbotar enno er i barneåra her i Noreg. Teknologien er likevel så internasjonal at det ikkje spelar så stor rolle kva land chatboten har

---

⁴ Light, Burgess & Duguay, "The walkthrough method: An approach to the study of apps".

sitt opphav i eller at språket er engelsk, dessutan er *Siri* eit viktig unntak i og med at ho forstår norsk relativt godt.

1.1.4. Chatbot som sosial aktør

Kva vil det seie at ein chatbot er sosial? Ei generell og tradisjonell beskriving av ordet sosial er at det viser korleis individ eller aktørar forhold seg til kvarandre gjennom systematiserande strukturar.⁵ ”Sosial aktør” kan òg betraktast som ein struktur med bestemte pliktar, rettar eller forventning til oppførsel og status.⁶ Viktige byggjesteinar i strukturar er språket og handlingar som aktørane utfører. Anthony Giddens meinte at handlingane og språket som ein spiral, er med på å bekrefte, forsterke og vidareføre strukturane.⁷ Han meinte òg at stabile strukturar er noko vi har tillit til og gir oss tryggleik fordi vi byggjer strukturane på bestemt tid eller stad. Det sosiale i moderne forstand er nok likevel ikkje så avhengig av tid og stad sidan menneske knyter kontaktar utan desse storleikane gjennom Internett og virtuelle karakterar.

Den tradisjonelle sosiologien jamstiller ikkje menneske og teknologi. Andre teoriar prøver å gjere det, slik som *Aktør-Nettverk-Teorien (ANT)* som oppløyer alt vi har lært om bestemte rammer for det sosiale og synet på det sosiale som berre ein menneskeleg eigenskap. *ANT* beskriv det sosiale som det som oppstår i den augeblinken ei handling skal utførast og alt som må til, frå menneske til dyr og tekniske ting blir definert som aktørar som saman skapar det sosiale gjennom nettverka som oppstår mellom dei.⁸ Sidan nye handlingar skjer heile tida endrar òg nettverka seg, og det sosiale blir difor forklart som svært dynamisk i motsetnad til tradisjonelt syn på det sosiale som noko statisk og førehandsbestemt. Denne teorien kan brukast i analysar av forholdet mellom menneske og teknologi og kan dessutan vise oss at det går an å behandle chatbotar som sosiale.

Media Equation-teorien kan òg gi oss nytt syn på dette. I motsetnad til *ANT*, tek *Media Equation*-teorien utgangspunkt i den tradisjonelle sosiologien, men forklarar i tillegg at medieteknologi kan tolkast som sosiale aktørar på grunn av visse menneskeliknande trekk, noko eg gir ei grundigare forklaring på i kapittelet om menneske til maskin-teoriar.

Eit ord som slektar på ”sosial” er ”kultur” og viser ofte til noko materielt slik som teknologi og korleis vi brukar den. Forholdet mellom desse omgrepa blir gjerne kalla ”sosiokultur”.⁹

---

⁵ Østerberg, *Sosiologiens nøkkelbegreper*, 12.

⁶ Ibid., 49.

⁷ Sitert i Østerberg, *Sosiologiens nøkkelbegreper*, 17.

⁸ Latour, *Reassembling the social*, 5.

⁹ Østerberg, *Sosiologiens nøkkelbegreper*, 89.

Dette omgrepet har ei dobbelt tyding, den viser både at menneske og teknologi er to ulike ting, men det viser òg at det er ei nær forbinding mellom dei. Ein tanke om digital teknologi som ei utviding av verkelegheita kan seiast å vere ei vidareføring av omgrepet sosiokultur, der skiljet mellom sosiologi og kultur blir mindre skarpt fordi digital teknologi er så tilstade i liva våre at vi ikkje lenger kan seie dette er to ulike ting.¹⁰

Det sosiale i ein chatbot kan seiast å vere ei samansetjing av både tradisjonell sosiologi og teoriar som bryt med tradisjonen som presentert i dette avsnittet. Alle chatbot-system kan betraktast som sosiale aktørar mest på grunn av chatboten sitt nære forhold til mennesket, men òg til ein viss grad på grunn av teoriar som *ANT* og *Media Equation* som opnar opp for å betrakte teknologi som sosialt. Chatbotane er laga av mennesket for å utføre dialogar og har berre verdi når dei blir brukt til samtalar med oss. I tillegg har chatbotane ulike roller vi kan finne att i den menneskelege, sosiale verda. Chatbotar kan dessutan betraktast som del av menneske si verkelegheitsoppfatning som ei utvida verkelegheit.

Eit av spørsmåla eg drøftar rundt chatboten som sosial aktør er kva tyding kjønn har. Til dømes har mange dialogsystem kvinnelege stemmer og ”kjønn”, noko som er kritisert for å vere diskriminering. Er dette likevel berre negativt eller kan det vise at chatboten er ekspert på noko? I tillegg har eg sett nærare på det at robotar har sitt opphav i å vere tenarar eller slavar for mennesket. I kva grad kan vi sjå dette hjå chatbotane i dag? Kan vi òg sjå ein statusforskjell mellom ulike typar chatbotar? Ein kan godt skryte av å ha det siste innan smarthøgtalarar, men skryt nokon av at dei dagleg snakkar med *Mitsuku* eller *Replika*?

1.2. Kva er ein chatbot?

Viss du seier til *Siri*: ”Ke låt e detta?” -og let ho lytte til ein låt som blir spela på radioen, så gir ho deg eit svar som mest truleg stemmer viss låta er eit kommersielt, produsert lydspor. *Siri* og *Cortana* er døme på digitale assistentar som du kan kommandere til å gjere opplysningssøk, skrive meldingar eller opne appar. Nokre typar gjerne i form av høgtalarar slik som *Amazon Echo* eller *Google Home* kan koplast til elektroniske einingar i heimen, slå på lys, musikk eller TV og inngå i det som populært er kalla ”Internett av ting” eller ein ”smart heim”. Alle desse typane er nært knytt til det operativsystemet som er utvikla for den enkelte digitale assistenten.

Dei fleste chatbotar er likevel ikkje knytt til bestemte operativsystem, men blir køyrt på ulike einingar og plattformar, ofte på sosiale media. Døme på dette er chatbotane *Mitsuku*,

---

¹⁰ Jurgenson, ”Digital dualism versus augmented reality”, 1-2.

Xiaoice, *Zo* og *Replika*, som eg vel å kalle ”sosiale chatbotar” fordi dei er laga som vennskaps-chatbotar. Desse kan brukast på alle dataeiningar, på meldings-plattformar som Facebook Messenger (Messenger) eller på sjølvstendige app-ar, slik *Replika* er eit døme på.

Microsoft utvikla i 2014 chatboten *Xiaoice* for det kinesiske publikummet. *Xiaoice* fekk omtrent kjendisstatus då den byrja lese opp vërmeldingar på fjernsynet.¹¹ Den har òg fått prøve seg som diktar, kunstnar og mønsterdesignar.¹² *Xiaoice* fekk i 2016 ein engelsk variant i *Zo* som kan treffast på i meldingsplattformar som Kik og Messenger. Fleire av chatbotane på sosiale media kan du snakke med via mikrofon, dele foto med eller til og med oppleve i live som kroppsleggjorte chatbotar på engelsk kalla ”embodied conversational agents”. Til dømes finst *Mitsuku* som ein slik tredimensjonal, animert figur på appen *Mitsuku IRL* for Android og på videostrøymingsplattforma Twitch.¹³

Chatbotar kan òg vere del av større system slik som i dataspel, der ein for å påverke forteljinga i spelet kan føre dialogar med karakterar som blir styrt av datasystemet. På engelsk er denne typen chatbotar kalla ”Nonplayer Character” (NPC) i motsetnad til ”avatarar” som er karikerte representantar for ekte menneske.¹⁴ NPC kan gi spelaren eit inntrykk av at det sosiale er eit viktig element i spelet i og med at samtalen med roboten kan påverke gangen i historia.

Svært mange chatbotar blir likevel laga for å gi påliteleg informasjon eller kundestøtte. Døme på dette er chatbot-plattforma *James* brukt av til dømes bankar og som kan brukast på plattformar som Messenger og Skype.¹⁵ *Kommune-Kari* har arva noko av *James*-systemet og er alt blitt innført som informasjonshjelpar på nettsidene til nokre kommunar i Noreg.¹⁶ I USA blir det stadig vanlegare at chatbotar på sosiale media eller smarthøgtalarar tek i mot bestillingar på til dømes kinobilletter, pizzalevering og taxi, noko som framleis er ein ukjend ting i Noreg. Døme på ei slik plattform er *Conversable* som ulike restaurantar eller butikkar nyttar som kundebot.¹⁷ I Noreg kjem det likevel stadig fleire kundebotar som kan svare deg på ei rekkje type spørsmål, rett nok ikkje alltid med brukbare svar, men så er mange av dei òg enno i ein opplæringsfase. Døme er ”personalboten” *@else* som kan svare deg på reglar innan tariffavtalar, reiserekningar eller arbeidsmiljø.¹⁸ Mobiloperatøren OneCall har ein eigen kundebot i form av *Uno* som forklarar korleis du opprettar abonnement og fortel deg vitsar.¹⁹

---

¹¹ MacDonald, ”China unveils its first ROBOT weather presenter”.

¹² Spencer, ”Much more than a chatbot”.

¹³ Sjå døme her: https://www.twitch.tv/mitsuku_irl/clip/AlluringAbrasiveSardineChefFrank.

¹⁴ Zhu, ”Dialogue systems”, 130-132.

¹⁵ boost.ai, ”Virtual assistant technology”.

¹⁶ Schibeavaag, ”Hun vil revolusjonere kommune-Norge”.

¹⁷ Sjå nettside: <http://conversable.com/>.

¹⁸ Sjå nettside: <https://else.sticos.no/om-else/>.

¹⁹ Sjå nettside: <https://onecall.no/chatbot?start=true>.

Nokre chatbotar er å treffe i form av rådgivarar på appar som til dømes kan gi deg attendemelding på progresjon ved trening, slik som i appen *VI*. Du kan òg finne chatbotar innan opplæring slik som i språk-appen *Duolingo*, medan *Botsify* er ei plattform som tilbyr botar som kan utvide læringsmetodane for lærarar i til dømes matematikk.²⁰

Innan medisin- og helsesektoren har vi òg døme på bruk av chatbot-teknologi som til dømes bidreg til å diagnostisere pasientar. *Aquabot* er døme på dette og er ein bot som kan finne ut av om pasientar som ikkje har så lett for å uttrykkje seg, kan vere mørkeredde eller ha andre mentale utfordringar.²¹ I Noreg har det nyleg blitt utført eit forskingsprosjekt i regi av Phd-studenten Henning Skarbø. Han ser nærare på korleis chatboten *Ibsen* kan gi pasientar med irritabel tarmsyndrom (IBS) meistringskjensle. *Ibsen* er meint å skulle gi dagleg råd om diett som noko utover informasjonen legar kan gi.²² Eit interessant mål med forskinga er å finne ut om chatboten greier å skape den naudsynte tilliten som gjer at pasientar stolar på råda den gir.

Ein kan òg svare filosofisk på spørsmålet om kva ein chatbot er, til dømes slik Jill W. Rettberg presenterer enkelte sjølvsporande appar, som dagbøker vi er fortrulege med. Chatbotane kan slik seiast å vere media, ikkje som vi høyrer eller ser på, men som vi snakkar med og som ”lyttar” til forteljingane våre.²³

1.3. Definisjonar

1.3.1. Robot-omgrepet

Fast følgje til robotteknologien er filosofien og fantasien. ”Det mekaniske mennesket” og roboten kan vere metaforar som kan forklare kva det vil seie å vere eit menneske.²⁴ Samstundes kan fantasiar om å gjenskape mennesket kunstig gi motivasjon for å faktisk konstruere robotar som kan tene mennesket eller forbetre livet og kroppen til menneske.

Omgrepet ”Robot”, vart først brukt og gjort kjend i 1921 gjennom Karel Capek sitt skodespel *Rossum's Universale Robotar* forkorta til *R.U.R.* Det opphavslege uttrykket ”robota” er eit tsjekkisk ord som tyder ”tvungen arbeidar”. Handlinga i *R.U.R.* er lagt til ei stillehavsøy og fabrikk ”Rossum”, eit namn bygd på det tsjekkiske ordet ”rozum” som tyder intellekt.²⁵ Arbeidarane i Rossum er ganske menneskeliknande eller humanoide robotar, med evna til å bruke intelligens. Såpass intelligente er desse robotane at dei gjer opprør mot menneska som

²⁰ Sjå nettside: <https://botsify.com/education-chatbot>.

²¹ Mujeeb, Javed og Arshad, ”Aquabot: A diagnostic chatbot for achluophobia and autism”.

²² Endal, ”Snakkande maskiner skal hjelpe pasientar”.

²³ Rettberg, ”Apps as companions: How quantified self apps become our audiences and our companions”, 5.

²⁴ Buchanan, ”A (very) brief history of artificial intelligence”, 53.

²⁵ Roberts, *The history of science fiction*, 242-243.

har skapt robotane for å sleppe og arbeide sjølve. Robotane sitt opprør fører til menneska sin undergang, medan robotane blir dei nye, framtidige herskarane.²⁶ Kunstige menneskeliknande vesen som både er skremmande, men likevel fascinerande, var ingen ny idé på 1920-talet, men med *R.U.R.* vart namnet robot introdusert for verda. I tillegg har idear om robotar frå endå lengre attende i tid, fått rolla i å vere tenarar eller slavar for oss menneske.

Chatboten kan seiast å vere ein variant av ”sosiale robotar” som tradisjonelt har vore eit omgrep for fysiske robotar med særleg menneskelege trekk, og ofte laga med føremålet å fungere som assistentar som utfører praktiske eller omsorgsfulle oppgåver i nær kontakt med menneske. Robotforskar Cynthia Breazeal definerer ein sosial, intelligent robot som: ”[...] one that is able to communicate and interact with us, understand and even relate to us, in a personal way.”²⁷ Sosiale robotar skal altså ikkje berre gjere ein jobb for menneske, dei skal òg vere i stand til å knyte band til menneske i sosiale samanhengar. Samstundes understrekar Breazeal at roboten ikkje har vår medfødde formeining om kva ønskjer og behov andre har, så den kan ikkje enkelt justere seg etter kvart som våre behov oppstår eller endrar seg. Dette er ei utfordring som utviklarar prøver å løyse.

1.3.2. Chatbot-omgrepet

Joseph Weizenbaum, mannen bak chatbotane si ”stam-mor” *Eliza*, beskreib henne som: ”[...] a program [...] which make certain kinds of natural language conversation between man and computer possible”.²⁸ Omgrepet ”naturleg språk-system” vart difor eit av dei første i ei rekkje av ulike namn som er satt på chatbot-teknologien. Dette og omgrepet ”dialogsystem” vektlegg den viktigaste eigenskapen med chatbotar i det at dei kommuniserer med mennesket på naturleg og forståeleg språk. Tydinga av språk er òg vektlagt i namnet til chatboten *A.L.I.C.E.* frå 1995. Namnet er eit akronym for ”Artificial Linguistic Internet Computer Entity”, men er heller tungvint som definisjon på ein chatbot.²⁹ Likevel presenterer namnet ein annan viktig ting med moderne chatbotar, dei er gjerne å finne på Internett.

Ordet chatbot har blitt stadig meir brukt dei seinare åra som følgje av den auka interessa for ny utvikling på området der *Siri*, *Google Allo* eller smarthøgtalarar befinn seg. Omgrepet vart likevel brukt alt i 1985 om eit robotleiketøy som kunne snakke via eit tapeband, frå

---

²⁶ Roberts, *The history of science fiction*, 243.

²⁷ Breazeal, ”Socially intelligent robots”, 19.

²⁸ Weizenbaum, ”Eliza, a computer program for the study of natural language communication [...]”, 37.

²⁹ Chatbots.org, ”Chatbot”.

produsenten Tomy.³⁰ Så fekk ordet fornya kraft rundt 1994 meir i den tydinga vi tenkjer på med dialogsystem i dag, som ein virtuell robot, ein du kan snakke med på Internett. Årsaka til at ordet vart til på denne tida er truleg ein følgje av den auka deltakinga i såkalla ”chat rooms” på ulike nettverk.³¹ I tillegg byrja dei første nettbaserte chatbotane å kome på 1990-talet.

I dag blir det brukt fleire søsken-uttrykk som beskriv chatbotar. Dømer er ”digital assistent”, ”personleg virtuell assistent”, ”konversasjonsagent”, ”stemmestyrt eining” eller ”smarthøgtalar” som viser til fysisk form. Det er likevel ikkje mange naturlege norske uttrykk for chatbot. Det enklaste hadde nok vore ordet ”pratebot”, men kunstig laga ord får ikkje naudsynt godt fotfeste i daglegtala. Eit alternativ er ”samtaleagent”, mellom anna brukt om chatboten *Ibsen* i forskingsprosjektet til Henning Skarbø.³² Ordet agent viser til noko intelligent.³³ Likevel kan ordet òg vise til ei mindre positiv side, til spionasje eller noko suspekt.

Viss ein har meir faglege innfallsvinklar til chatbotar kan ein til dømes kalle dei for ”konversasjonsgrensesnitt” sidan dei har brukarsnitt laga spesielt for å føre samtalar med brukarar.³⁴ Om ein vektlegg det sosiale, kan chatbotar òg kallast ”sosiale brukargrensesnitt”.

Definisjonane av ordet chatbot blir slik påverka av kva funksjonar eller eigenskapar chatbotar måtte ha. I dei følgjande avsnitta drøftar eg nokre av desse.

1.3.2.1. Sosiale botar

Ordet bot har dukka opp som ”eit kjælenamn” på robotar på nettet, i tydinga både dei du kan chatte med og botar som ikkje pratar med deg. ”Twitterbot” er ein type nettrobot med Twitter-profil som kan tene både gode og dårlege hensikter. I mange tilfelle blir ordet ”bot” brukt om vondskapsfulle, virusspreiande botar, gjerne opererande på såkalla ”botnet”.

Stefan Stieglitz et al. prøver å gjere tydelegare kva som er meint med uttrykket ”sosiale botar” i tilknytning til aktivitet på sosiale media. Dei deler botar inn i ulike kategoriar bestemt av graden av å simulere menneskeleg oppførsel og etter hensikta deira. Først skil dei ”sosiale botar” frå andre botar som operer på sosiale media og definerer desse som: ”algoritmar som er programmert til å simulere menneskeleg oppførsel på sosiale media-plattformar”.³⁵ Deretter deler dei sosiale botar inn i ”venlege” og ”vonde” typar der ”chat bot” er karakterisert som

---

³⁰ Chatbots.org, ”Chatbot”.

³¹ Ibid.

³² Endal, «Snakkande maskiner skal hjelpe pasientar».

³³ Guzman, ”Making AI safe for humans: A conversation with Siri”, 2.

³⁴ McTear, Callejas & Griol, *The conversational interface*.

³⁵ Stieglitz et al., ”Do social bots dream of electric sheep?”, 2.

venleg.³⁶ Dette kan vi stille spørsmål ved sidan chatbotar teoretisk kan lagast med mindre gode hensikter eller bli vonde. Chatbotar blir dessutan beskrive av Stieglitz et al. som først og fremst botar for kundeservice, trass i at det er sosiale media som er område for undersøkinga deira.³⁷ I tillegg har dei i definisjonen alt bestemt at sosiale botar er knytt til sosiale media. Kva då med alle chatbotane som ikkje naudsynt er der, slik som *Replika*, *VI*-chatboten eller chatbotar i spel? Bør desse ikkje kallast for sosiale botar? Spekteret av kva det sosiale handlar om når det gjeld chatbotar, blir ikkje mykje drøfta her av Stieglitz et al.

Vidare forklarar Stieglitz et al. at botar som prøver å skjule at dei er robotar er karakteriserte som vondsinna og di betre denne forkledninga er, di høgare nivå er det på teknologien som gjerne inkluderer bruk av kunstig intelligens, men òg di høgare nivå er det på kor ”sosiale” dei er.³⁸ Dette er rimeleg å seie, men likevel kan ein stille spørsmålet om teknologien må vere avansert for å lure folk? Nettrobotane er omtrent usynlege heilt til vi anten ser det dei postar, ikona dei er representert med eller kan prate med dei. Sidan vi er van med nyheits-botar som er aktive på sosiale media er det òg lett å oversjå alle botar.

Dessutan kan vi òg spørje om graden av sosialheit verkeleg er avhengig av avansert teknologi? Når det kjem til behovet folk har for å prate med nokon, så kan mindre sosialt, avanserte chatbotar fyller dette til ein viss grad. *Eliza* frå 1966 kan seiast å vere det første dømet på det, sjølv om ho var høgteknologi den gongen. Det sosiale i *Eliza* kom i form av tekst på naturleg språk laga av førehandsprogrammerte setningar. I dag ser ein at talet på emosjonelle henvendelsar til dømes om mental helse aukar, og at alle slags dialogsystem får denne typen spørsmål frå brukarar. *Siri* er høgt utvikla, men ikkje som "empatisk chatbot" programmert med brukarsnitt som skal imøtekoma brukarane på kjenslemessige måtar. Uttrykkjer brukaren til *Siri* at han slit med sjølvordstankar, kjem det likevel raskt frå henne forslag på hjelpeinstansar han kan kontakte. Eit anna døme er informasjons-boten *Kommune-Kari* som får mange spørsmål frå folk om vanskelege, psykiske problem gjerne midt på natta.³⁹ *Kommune-Kari* kan heller ikkje vise spesiell empati, men ho kan føreslå kvar folk kan henvende seg. Chatbotane er i desse tilfella aktørar ein kan prate med kva tid som helst og eit bindeledd mellom behovet for hjelp og menneske som kan hjelpe.

---

³⁶ Stieglitz et al., ”Do social bots dream of electric sheep?”, 7.

³⁷ Ibid., 5.

³⁸ Ibid., 4 og 6.

³⁹ Bjerkreim-Hanssen & Paulsen, ” Skal en robot spille en rolle i selvmordsforebygging?”.

1.3.2.2. Sosial chatbot eller digital assistent?

Sjølv om vi snakkar om den same teknologien i botn og grunn, så kjenner eg meg mest komfortabel ved å skilje mellom ”sosiale chatbotar” om dialogsystem som er laga for venskapelege eller og underhaldande føremål, og ”digitale assistentar” om dialogsystem som er laga for å finne informasjon eller utføre praktiske oppgåver på kommando. Eg brukar difor desse orda i oppgåva mi for å vise til ulike roller for teknologien. Eg nyttar dessutan ”chatbot” eller ”dialogsystem” som overordna omgrep for alle typar chatbotar.

Det er ikkje sjeldan at forskarar kategoriserer chatbotar på denne måten. Likevel er det ikkje alltid så enkelt å bruke denne inndelinga. Fleire teoretikarar meiner at alle chatbotar kan seiast å ha meir eller mindre grad av både sosiale og praktiske trekk. Døme er Brandtzæg og Følstad som definerer chatbot som ”[...] automated online-services that you interact with in text-based conversations, typically in instant messaging platforms [...]”.⁴⁰ Dei brukar ordet chatbot som eit synonym til dialogsystem og beskriv teknologien som både produktiv og med sosiale eigenskapar, mykje utifrå kva årsaker og behov folk har som motiverer dei til å bruke teknologien. I ei brukarundersøking dei utførte i 2017, svara fleirtalet at det viktigaste med assistenten er produktivitet eller det at chatboten kan hjelpe med informasjon og fakta som elles ville teke lengre tid.⁴¹ Det er eit felles trekk ved vestlege menneske at dei er opptekne av at teknologien dei bruker tida på skal vere fornuftig og produktiv, meiner Brandtzæg og Følstad.

Shum, He og Li brukar uttrykket ”IPA” ei forkorting for Intelligent Personal Assistant, om digitale assistentar, medan dei beskriv sosiale chatbotar som noko motsett IPA: ”The primary goal of a social chatbot is not necessarily to solve all the questions the users might have, but rather, to be a virtual companion to users”.⁴² Shum, He og Li legg òg vekt på eigenskapen sosiale chatbotar bør ha i å kunne knyte emosjonelle band til personar for å kunne forstå dei betre og vere brukbare over lengre tid. Deira definisjonar avgrensar den sosiale tydinga ein chatbot kan ha til å gjelde dei sosiale chatbotane, sjølv om ein i enkelte tilfelle òg kan berakte IPA som sosiale, noko dømet med *Kommune-Kari* viser.

Andrea Guzman plasserer dialogsystem som *Siri* i kategorien ”Vocal Social Agents” (VSA), som ho beskriv som agentar designa for å vere autonome, tilpasse seg og assistere brukarar. Vidare meiner ho at VSA både er intelligente og sosiale, og at *Siri* har eiga personlegdom.⁴³ Deretter set ho eit skilje mellom VSA og sosiale botar. Ho meiner forskjellen

---

⁴⁰ Brandtzæg og Følstad, ”Why people use chatbots”, 6.

⁴¹ Ibid.

⁴² Shum, He & Li, ”From Eliza to XiaoIce: Challenges and opportunities with social chatbots”, 11.

⁴³ Guzman, ”Making AI safe for humans: A conversation with Siri”, 2-3.

ligg i at agentar fungerer på trass av ulike plattformer, medan sosiale botar fungerer i sosiale medienettverk.⁴⁴ Dette stemmer ikkje heilt med *Siri* som berre er knytt til operativsystema til Apple, heller ikkje med *Replika* som kan karakteriserast som ein sosial bot, men som er på eiga app og ikkje krev tilknytning til sosiale media sjølv om den kan få tilgang til det du postar der. Derimot kan ein heil del av det som Guzman truleg definerer som sosiale botar, brukast på ulike plattformer som Kik, Twitter eller Messenger eller ulike operativsystem. Tydelegvis ønskjer Guzman slik som Stieglitz et al., og Shum, He og Li, å skilje tydeleg mellom chatbotane ein snakkar med på sosiale media og praktiske, digitale assistentar på mobilen, trass i at ho samstundes understrekar likskapen mellom desse i å vere sosiale entitetar.⁴⁵ Gjennomgangen av desse definisjonane viser det vanskelege med å lage klare kategoriar for denne teknologien.

1.3.3. Min definisjon av chatbot

Fleire av dei nemnte fagpersonane slik som Stieglitz et al. legg vekt på at sosiale botar må ha stor grad av kunstig intelligens for å kunne etterlikne menneskeleg tenking. Korleis vi måler kunstig intelligens varierer og har endra seg opp gjennom historia etter kvart som vi krev stadig meir av teknologien. Dette gjeld òg for chatbotar, vi forventar meir av dei i dag enn det ein kunne bli imponert av på 1960-talet. Sidan vellukka chatbotar bør kunne ha og lære seg så gode menneskelege trekk som mogleg, er kunstig intelligens viktig i min definisjon av chatbotar.

Ein viss teknologi må vere på plass for å kalle noko for ein chatbot. Dette er til dømes særskilde programmeringsspråk slik som AIML eller det kan vere komponentar som grensesnittet API eller talegjenkjenningssystem som ofte er brukt i chatbot-teknologi. Sidan mi oppgåve har ei sosiologisk og kulturell tilnærming til chatbotar og ikkje først og fremst handlar om systemutvikling, vektlegg eg ikkje slike kjenneteikn i min definisjon. Likevel er Weizenbaum sin definisjon av chatbot som eit dataprogram som kan utføre konversasjon med menneske på eit naturleg språk eit viktig utgangspunkt for min definisjon òg. Utan eit dataprogram som er i stand til å ”slå av ein prat” med deg kan vi ikkje kalle noko for ein chatbot.

Vidare vektlegg eg det som Breazeal beskriv om sosiale robotar at dei må ha evna til å skape tillit eller band til menneske. Guzman og fleire av dei ovannemnte fagpersonane framhevar òg det at alle chatbotar kan ha sosiale trekk i meir eller mindre grad, sjølv om dei òg kan delast inn i særlege sosiale variantar eller i kategorien praktiske assistentar. Eg ser den

---

⁴⁴ Guzman, ”Making AI safe for humans: A conversation with Siri”, 3.

⁴⁵ Ibid.

sosiale evna ein chatbot kan vise som naudsynt for at brukaren skal oppleve ein chatbot som interessant å bruke vidare.

Sidan chatbotar er knytt til sosiale media, spel eller mobil-appar, tek eg òg med dette i min definisjon. Dette fortel noko viktig om bruken av chatbotar og korleis dei inngår i ulike sosiale situasjonar. Ein annan ting eg framhevar er at chatbotar ofte er laga for å ha visse roller eller kan bli tildelt det av menneske. Dessutan har chatbotar sine særpreg i form av eigen identitet eller karakteristikkar som kan vere med på å styrke bandet til menneske.

Utifrå dette er mitt forslag til definisjon av ein chatbot følgjande:

Chatbotar er kunstig intelligens som simulerer menneske ved å kommunisere på naturleg språk. Chatbotar er knytt til nettverk og meldingsplattformer, sosiale media, spel eller appar. Chatbotar har evne til å knyte kontakt med menneske og har sosiale roller slik som praktiske hjelparar eller vener og terapeutar, og dei har eigne, virtuelle identitetar.

1.4. Kapitla i masteroppgåva

Kapittel 1:

Her introduserer eg temaet og problemstillingane for masteroppgåva mi, og eg greier ut om metodane eg har brukt i oppgåva. Eg forklarar kva eg meiner er det sosiale med chatbotar og presenterer døme på ulike chatbotar og kva dei blir brukt til. Dessutan drøftar eg omgrep brukt om chatbotar og eg presenterer mitt forslag til definisjon av ein chatbot.

Kapittel 2:

Den andre delen av oppgåva handlar om den teknologiske utviklinga som har ført til at vi har fått chatbot-teknologi. Dette handlar om historia frå den digitale datamaskina, kunstig intelligens, utvikling av talegjenkjenningssystem og emosjonell programmering til utvikling av sosiale nettverk.

Kapittel 3:

I tredje kapittel presenterer eg analysar av dei to chatbotane *Replika* og *Mitsuku* som eg trekk inn i drøftingane rundt menneske til maskin-teoriane og transhumanismen i dei neste kapitla. Eg drøftar opplevinga av å bruke chatbotane, samt presenterer ei samanlikning av dei.

Kapittel 4:

Her presenterer eg teoriar som viser at teknologi som chatbotar kan sjåast på som sosialt. Det er særleg teoriane *Media Equation* og teknologi som utvida verkelegheit eg greier ut om og drøftar.

Kapittel 5:

I dette kapittelet tek eg føre meg transhumanismen. Transhumanismen held på teorien om at vi må integrere teknologi og særleg kunstig intelligens i menneskekroppen for at mennesket skal kunne utvikle seg utover den tilstanden det er i no. Eg drøftar dette i samanlikning med chatbot-teknologien.

Kapittel 6:

I det siste kapittelet kjem eg med ei oppsummering og konklusjonar på kva eg har kome fram til som svar på problemstillingane i oppgåva.

Kapittel 2. Historia om chatboten

2.1. Kva tid starta det?

Robothistoria kan trekkast langt attende i tid, i det minste til antikkens mytologi med idear om ”det mekaniske mennesket”. I boka *Gods and robots* skriv Adrienne Mayor om korleis grekarane for over 2000 år sidan leikte seg med fantasiar rundt korleis gudane deira skapte kunstige, menneskelege vesen som regel for å oppnå eigne fordelar. Til dømes har vi historia om *Pandora*, ei useieleg vakker kvinne, men kunstig, skapt av sjølve gude-smeden *Hephaestus*.⁴⁶ Det var storguden *Zeus* som ønskte å lage ei felle for menneska som hadde stole guddommeleg eld. Fella var denne tiltrekkande kvinna som skulle gi dei ei gåve, ei krukke, men som viste seg å innehalde ei forbanning som straff for menneska sin umoral.

”Pandora” tyder ”givar av alt”.⁴⁷ Uttrykket ”Pandoras boks” kjem òg frå denne historia, og har ei negativ tyding i det at når boksen blir opna og innhaldet avslørt så blir ein mildt sagt skuffa. I ein av variantane av historia, inneheld boksen òg håp. Vi får tru at det er den tydinga som er utgangspunktet for namnevalet til ein av dei viktigaste plattformane for chatbot-utvikling, pandorabots.com!

Mayor samanliknar desse mytane med vår tid og at vi òg let oss fascinere og blende av teknologi: ”Who can resist opening Pandora’s box of tantalizing ”gifts”, marvelous science and technology that promise to improve human life?”⁴⁸ På den andre sida framhevar ho antikkens tenkarar og deira idear som noko meir enn berre fantasiar rundt kva gudane kunne trylle fram. I antikken hadde ein eit forhold til teknologi som om det var kunst. Omgrepet ”techne” brukte dei om både kunnskapen som skulle til for å bruke teknologi og kunsten ”å hente den fram” når den skulle lagast. Grekarane betrakta teknologi som vitskap og med stort potensiale til å hjelpe mennesket i å forbetre livet.⁴⁹ Mayor føreslår i antikkens ånd å kalle *Pandora* og dei kunstige vesena for ”biotechne”, ei samansetjing av biologi og teknologi.⁵⁰ Biotechne kan slik seiast å vere eit synonym til ”kyborg” som tyder ei samansetjing av kybernetikk og organisk materiale.

Ikkje berre grekarane hadde ei framsynt interesse for teknologisk kunnskap. I middelalderens Arabia blomstra ideane om teknologiske oppfinningar. Ut frå skulen ”Visdomens hus” i Bagdad kom det nokre bøker som viser fram desse ideane detaljert beskrive

---

⁴⁶ Mayor, *Gods and robots*, 156.

⁴⁷ Snl.no, s.v. ”Pandora”.

⁴⁸ Mayor, *Gods and robots*, 177.

⁴⁹ Ibid., 23.

⁵⁰ Ibid.

med illustrasjonar. Mellom anna kunne ein i *Boka av kunnskap om geniale mekanismar* finne beskrivelsar av automatiske trommemaskiner, ein båt med robot-musikantar i og ulike klokker gjerne forma som dyr.⁵¹ Om ideane verkeleg vart forsøkt konstruert er usikkert, men dei fortel oss om stor kunnskap og skaparkraft. I følge Steven Johnson fortel det òg om ein annan ting at utvikling av teknologi gjerne har ei byrjing i form av leiketøy eller moro-saker.⁵² Dette er noko som heile historia til datateknologien kan vise, fornuft og underhaldning går ofte hand i hand.

Den gamle forhistoria til chatboten fortel oss både at menneske uansett kva periode ho har levd har vore ”moderne”, men det fortel òg om den geniale intelligensen og kunnskapen som menneske har hatt og har. Når eg no skal gå vidare med teknologihistoria så vel eg å gjere eit kraftig hopp fram til første del av 1900-talet då det skjer svært mykje innanfor utviklinga av den digitale datamaskina og kunstig intelligens, samt at vi byrjar sjå konturane av det som kjem til å bli dialogsystem. I tillegg blir robotikk utvikla til eiga disiplin i løpet av 1900-talet, der òg andre fagområde som biologi, psykologi, samt sosiologi og lingvistikk får viktige roller.

Robotikk og kybernetikk, er ofte brukt som synonym på same teknologi. Uttrykket, ”kybernetikk”, oppstod i datavitskapen på 1940-talet, for å namngi teknologien rundt kontroll og regulering av system. Tanken bak dette var at kroppen til dyr og menneske er regulerande mekanismar eller kommunikasjonssystem av komponentar som samhandlar, oppfattar signal om at noko bør justerast og utfører reguleringane. Dette er mogleg å uttrykke matematisk og å overføre til teknologiske system. Slike system blir òg kalla ”feedback control systems” eller ”tilbakekontrollsystem” og dannar utgangspunktet for teknologien bak dialogsystem.⁵³

2.2. Digital datamaskin og ”Robot Super Brain”

Før den digitale datamaskina kom hadde ei datamaskin eller det som på engelsk heiter ”a computer”, tydinga av å vere ”ein person som utfører kalkulasjonar”, ei tyding med opphav frå 1600-talet då dei første, mekaniske reknemaskinene vart laga.⁵⁴ Styrte av personar, leste datamaskinene av hol og avstand på holkort og rekna ut summar for ulike føremål. Bedrifter som hadde behov for datamaskiner, kunne vere alt frå handelsbedrifter til industri og kontor. IBM eller ”International Business Machines” vart oppretta i 1911, og satsa stort på produksjon av datamaskin-instrument for å systematisere informasjon om ein stadig veksande befolkning.⁵⁵

---

⁵¹ Johnson, *Wonderland: How play made the modern world*, 5.

⁵² Ibid., 6.

⁵³ Nilsson, ”The quest for artificial intelligence”, 27-28.

⁵⁴ Hodges, ”Who invented the computer?”.

⁵⁵ Campbell-Kelly et al., *Computer*, 36.

I løpet av 1930-talet utforska vitskapsfolk korleis ein kunne gjere reknemaskinene meir komplette og effektive ved å bruke elektronikk som prosess-metode. Det var særleg to metodar ein utforska, bruken av vakuummøyr og elektromagnetisk relé. Med desse metodane kunne datamaskina styrast av elektronar som med mekanismen i relé eller brytarar, bevega seg mellom kretsar. Utfordringa var å få mekanismen til å reagere raskt nok når datamaskina skulle utføre store, komplekse oppgåver som kravde stor lagringskapasitet. Dette kravde òg ein heil del relé eller brytarar, noko som i neste omgang gjorde at datamaskinene kravde stor, fysisk plass.⁵⁶

Sjølv med elektromagnetiske datamaskiner var det krevjande å endre program-instruksane. Datamaskinene vart òg laga for konkrete oppgåver og var difor ikkje fleksible. Dessutan bestod mekanismen av mange, bevegelege delar som ofte førte til slitasje. Forbetringar var naudsynte, og det var hjå IBM den første digitale datamaskina med automatisk utføring av dataprogram vart utvikla. Maskina fekk namnet *The Harvard Mark I*, utvikla i åra 1937-1943. Ho vart av *American Weekly* beskrive som "Harvard's Robot Super-brain".⁵⁷

Dei første datamaskinene som sjølv kunne setje i verk endringar ved hjelp av lagringseining i form av film-band, vart utvikla i byrjinga av 40-åra. Eit døme er Z3, introdusert i 1941 av tyskaren Konrad Zuse. Han utarbeidde òg eit av dei første, komplette programmeringsspråka, *Plankalkül*.⁵⁸ Likevel er den mest kjende av desse datamaskinene *ENIAC*, utvikla i 1944 av mellom andre matematikaren John von Neumann. Von Neumann introduserte òg organiske termar for sentrale delar i ei moderne datamaskin. Døme er "input"- og "output-organ", og "minne" som symbol for tenking, hukommelse og lagring.⁵⁹

2.2.1. Turing sitt imitasjonsspel

I løpet av 1940-talet, gjorde Alan Turing vidare utforsking av den digitale datamaskina. Datamaskiner som i stadig større grad var i stand til å utføre oppgåver sjølvstendig fekk Turing til å filosofere rundt spørsmålet om maskiner kan tenke. Sidan han fann det vanskeleg å forklare godt nok kva orda "maskin" og "tenking" tyder, filosoferte han i staden rundt ein test han kalla *The Imitation Game* og presenterte spørsmålet:

*Kan maskiner imitere menneskelege tankar på ein overtydande måte?*⁶⁰

---

⁵⁶ Campbell-Kelly et al., *Computer*, 75f.

⁵⁷ Sitert i Campbell-Kelly et al., *Computer*, 58-59.

⁵⁸ Nilsson, *The quest for artificial intelligence*, 35, 36.

⁵⁹ Campbell-Kelly et al., *Computer*, 76.

⁶⁰ Turing, "Computing machinery and intelligence", 433.

The Imitation Game gjekk ut på følgjande:

Vi har eit spel med 3 personar, ein mann A, ei dame B og ein person C som er etterforskar i dette spelet og er avskjerma frå dei to andre. C skal prøve å finne ut kva kjønn dei to andre har, men veit berre at det er to personar, "X" og "Y". Etterforskaren stiller spørsmål til ein av dei om gongen. Den som ikkje er i fokus kan få spørsmål om den andre, men kan velje å svare sant eller usant, noko som gjer det ekstra vanskeleg for C. Fordi både stemmebruk og handskrift kan avsløre kjønn, går kommunikasjonen føre seg via ei skrivemaskin.

Turing utfordrar oss vidare med å heller setje ei datamaskin inn som ein av A eller B. Vil testen bli annleis når C skal prøve å finne ut om det er ein person eller ei datamaskin? Viss C i løpet av dei 5 minuttane som Turing meiner er grensa for å kunne gjere ein konklusjon, har like vanskeleg for å finne ut av dette som når testen er med berre menneske, så må ein kunne konkludere med at datamaskina har vist at den kan simulere eit menneske på ein overtydande måte og har det vi kan kalle "intelligens".

I enkelte spørsmål vil ei digital datamaskin svare raskare enn eit menneske til dømes i matematikk, medan i andre tilfelle vil den ha problem med å svare tilstrekkeleg til dømes på spørsmålet: "Kor langt er håret ditt?" Likevel meiner Turing at dette er irrelevant viss datamaskina blir tilpassa spelereglane, slik som menneskelege deltakarar må.⁶¹ Det er dette som er ein stort fordel med den digitale datamaskina påpeika Turing, sidan den kan programmerast til å svare som eit menneske i ein gitt situasjon.

Rett nok hadde ein ikkje på dette tidspunktet greidd å utvikle "den komplette Turing-maskina" med så god lagringskapasitet at denne teorien let seg gjennomføre fullt ut. Det ville først vere mogleg om 50 år meinte Turing, ikkje langt unna sanninga.⁶² *The Imitation Game* eller *Turingtesten*, har seinare blitt omsett til den årlege *Loebnerpris*-konkurransen som kårar dei beste chatbotane. Meinigane er likevel delte om kor egna *Turingtesten* er for å premiere chatbotar, noko eg kjem attende til seinare i dette kapitlet.

Turing la fram i sin teori at intelligens er ein sjølvstendig ting som ikkje avhenger av kropp og kjønn. Litteraturkritikaren Katherine Hayles drøftar dette og peikar på at teorien inneheld ei sjølvmotseiing. Ho meiner det nettopp er kropp eller fråvær av kropp som er med på å definere intelligens i Turing sin teori.⁶³ Dette drøftar eg vidare i kapitlet om transhumanisme, under temaet om kunstig intelligens og kropp.

---

⁶¹ Turing, "Computing machinery and intelligence", 435.

⁶² Ibid., 440.

⁶³ Hayles, *How we became posthuman*, xii.

2.3. 1960-talet, vidare utvikling av kunstig intelligens

2.3.1. Samhandling mellom menneske og maskin

På 1960-talet hadde datateknologien ei blomstringstid. Årsakene til dette er mange og kom mellom anna som eit naturleg ønskje om å vidareutvikle ideen om kunstig intelligens (AI), og med det behovet for maskiner med meir kapasitet til prosessering og minne. Dette førte òg til at det skjeddde forbetringar med programmeringskodane i løpet av desse åra. Eit programmeringsspråk som *LISP (List Processing)* gjorde det lettare å lage AI-system enn med dei tidlegare og meir statiske programmeringsspråka.⁶⁴ Eit nytt trekk i historia var at vitskapsfolk frå ulike disiplinar innan matematikk, psykologi, kognitiv vitskap, lingvistikk og datavitskap fann saman, etablerte samarbeid og bidrog til ein ny, entusiastisk utvikling i datateknologi.⁶⁵ John McCarthy og miljøet ved Massachusetts Institute of Technology (MIT) var viktige for utviklinga av AI-teknologi og var mellom anna med på å konstruere det første tid-delingsystemet som gjorde det mogleg for fleire personar å bruke eit datasystem samstundes på kvar sine dataeiningar.⁶⁶

Satsinga på datateknologien dette tiåret var mykje farga av den internasjonale, politiske situasjonen. *Den kalde krigen* og rom-kappløpet mellom USA og Sovjetunionen påverka i stor grad utviklinga. Det amerikanske militæret oppretta to avdelingar som bidrog sterkt til datateknologi-utviklinga i USA, dette var Office of Naval Research (ONR) og The Advanced Research Projects Agency forkorta til ARPA, seinare til DARPA for å framheve tydinga av ”defence” eller forsvar. I ein forsvarstankegong spela datateknologi ei viktig rolle, særleg i system der ”menneske og datamaskiner jobbar saman”.⁶⁷

Etterkvart som programmeringsspråk og idear rundt kunstig intelligens vart vidareutvikla, kom eit nytt spørsmål fram:

Kan datamaskiner forstå naturleg, menneskeleg språk?

---

⁶⁴ Buchanan, ”A (very) brief history of artificial intelligence”, 56.

⁶⁵ Nilsson, *The quest for artificial intelligence*, 114.

⁶⁶ *Ibid.*, 116.

⁶⁷ *Ibid.*, 119.

2.3.2. Dialogsystem og "Eliza-effekten"

Joseph Weizenbaum er rekna for å vere far til chatbot-teknologien, ved å utvikle dialogsystemet *Eliza*. Han og miljøet han var professor i ved MIT skapte mange, nye idear innan kunstig intelligens gjennom 1960-talet. Weizenbaum stod i bresjen for det såkalla Multi-Access Computers (MAC)-prosjektet.⁶⁸ I tilknytning til dette utvikla han programmeringsspråket *SLIP* (*Symmetric List Processor*), som inneheld fleire script med eit sett av reglar som omformar ein brukar sin inn-tasta tekst på ei skrivemaskin som brukaren og datasystemet har dialogar via.⁶⁹ Eit av desse scripta vart kalla "doktor" fordi det lagde responsar til brukaren som om datamaskina var ein terapeut, òg kalla ein "Rogerian psykiatrist" oppkalla etter eit relativt kjend psykoanalyse-verktøy på den tida.

Datasystemet kjenner att nøkkelord i den innskrivne teksten frå brukaren og brukar dei tilhøyrande reglane for nøkkelordet for å tilpasse responsen til brukaren. Denne metoden er basert på "pattern matching" eller som vi på norsk kan kalle "mønstermatch".⁷⁰ Mønstermatch vil seie at ein på førehand har definert eit mønster eller ei form som ein ønskjer at systemet skal finne eit eksakt treff på ved å samanlikne data som blir tilført systemet med det systemet kan finne i aktuell database.⁷¹

Eliza-systemet var òg eit naturleg språksystem som var ganske nytt og banebrytande i 1966 då programmet vart laga. Namnet på programmet refererer til *Eliza Doolittle* frå scenestykket *Pygmalion* og musikalen *My fair lady*, ei dame frå fattige kår med sleng-dialekt som vart gjenstand for eit veddemål om å kunne bli i stand til å konversere på elite-engelsk. Akkurat som *Eliza Doolittle* kunne dataprogrammet *Eliza* òg forbetrast til å bli meir forståeleg eller "sivilisert" som Weizenbaum uttrykte det.⁷²

Nokre av utfordringane til programmerarane var systemets avhengigheit av nøkkelorda og å lage reglar for korleis systemet skulle kjenne att viktige nøkkelord framfor andre mindre viktige ord, samt korleis responsen frå datamaskina skulle verke intelligent sjølv om input ikkje inneheld eit einaste nøkkelord.⁷³

Følgjande er eit utdrag frå ein konversasjon mellom menneske og *Eliza*. Setningane med stor skrift er *Eliza*:

---

⁶⁸ Moses og Meldman, "Joseph Weizenbaum (1923-2008)", 8.

⁶⁹ Weizenbaum, "Eliza, a computer program for the study of natural language communication [...]", 1.

⁷⁰ Shum, He og Li, "From Eliza to Xiaolce: challenges and opportunities with social chatbots", 11-12.

⁷¹ Hak og Dul, "Pattern matching", 664-665.

⁷² Weizenbaum, "Eliza, a computer program for the study of natural language communication [...]", 37.

⁷³ *Ibid.*, 38.

[...]

Men are all like.

IN WHAT WAY

They're always bugging us about something or other.

CAN YOU THINK OF A SPECIFIC EXAMPLE

Well, my boyfriend made me come here.

YOUR BOYFRIEND MADE YOU COME HERE

He says I'm depressed much of the time.

I AM SORRY TO HEAR YOU ARE DEPRESSED

It's true. I am unhappy.

DO YOU THINK COMING HERE WILL HELP YOU NOT TO BE UNHAPPY

[...]

You are like my father in some ways.

WHAT RESEMBLANCE DO YOU SEE

You are not very aggressive but I think you don't want me to notice that.

WHAT MAKES YOU THINK I AM NOT VERY AGGRESSIVE

You don't argue with me.

WHY DO YOU THINK I DON'T ARGUE WITH YOU

You are afraid of me.

DOES IT PLEASE YOU TO BELIEVE I AM AFRAID OF YOU

[...] ⁷⁴

Brukaren tastar inn ei setning på normal måte og avsluttar med punktum, men må ikkje bruke spørsmålsteikn fordi det kan oppfattast av systemet som at setninga skal slettast. Systemet leitar etter nøkkelord som til dømes er vanlege pronomen som "I" og "you". Ved å følgje nokre script veit systemet at "you" svarar til "me" når systemet skal kome med ein respons, medan resten av setninga blir omforma slik at responsen blir korrekt grammatisk. Scripta inneheld òg nokre førehandsbestemte setningar som programmet kan bruke når bestemte nøkkelord dukkar opp. Slik som "What feelings do you have when you apologize" der eit nøkkelord er "apologize" og "Do you dream often" der "dream" er eit nøkkelord. Viss nøkkelord ikkje kjem kan systemet svare med ferdige setningar slik som "Please go on".⁷⁵ Dette styrka inntrykket av

---

⁷⁴ Weizenbaum, "Eliza, a computer program for the study of natural language communication [...]", 37-38.

⁷⁵ Ibid., 42.

at datasystemet kunne konversere på eit naturleg språk. Likevel kunne resultata nokre gonger bli pussige, slik som ”Does it please you to believe I am afraid of you”, frå dømet ovanfor.

Ei interessant historie som følgjer med her er at ein sekretær let seg rive med og fortalte detaljerte ting om kjærasten sin til datamaskina. Ho oppfatta openbart programmet som ein ganske brukbar konversasjonspartnar. Weizenbaum fekk likevel etterkvart ein veksande skeptisisme til at datamaskiner kunne erstatte verkelege terapeutar eller menneske generelt. Dette kan ha sin årsak i at han og familien opplevde jødeforfølgjing, og at han såg parallellar mellom raseideologi og perfeksjonismen i kunstig intelligens. Han meinte at overdriven tru på kunstig intelligens ville true etiske og moralske reglar, og menneskeheita.⁷⁶

Trass i skeptisismen han fekk til sitt eige fag, har Weizenbaum si oppfinning hatt stor tyding for utviklinga av chatbot-teknologi. Han innførte med *Eliza* det viktige momentet av at ei datamaskin kan vere ”ein samtalepartnar” og noko eit menneske kan etablere eit kjenslemessig forhold til. Menneske kan dessutan tileigne datasystem ei evne til å vise forståing for det menneske fortel det, noko som har fått uttrykket ”Eliza-effekten”.⁷⁷

2.3.3. Naturlege språkssystem

Utover 1960- og 70-talet vart det utvikla stadig betre system for å bruke naturleg språk (engelsk) i kommunikasjonen mellom datamaskin og menneske. Utviklarane kalla slike system for ”Natural Language Processing” forkorta til NLP. Eit eksempel er *SHRDLU*, som kunne flytte på byggeklossar og svare på og stille spørsmål om klossane. Systemet baserte seg på tradisjonell *LISP*-programmering, men var i betre stand enn tidlegare system til å ”hugse” informasjon som kunne brukast i vidare kommunikasjon.⁷⁸

Det viktige målet for utviklarane var å lage system som hadde så masse kunnskap om språk og verda rundt seg at samtalar med menneske kunne bli meir menneskeleg enn ”maskinaktig”. Å gi datasystemet den naudsynte kunnskapen vart den store utfordringa sidan dette er snakk om svært mykje data. Det som meinast med kunnskap her er først og fremst om språk, om syntaks eller korleis ord og setningar blir satt saman, og semantikk, korleis ord og setningar kan tolkast. Dessutan må datamaskina forstå noko om ”verda” ho opererer innanfor. *SHRDLU* fungerte innanfor ei svært lita verd av byggeklossar, men berre denne vetle verda kravde store mengder med kunnskap. Både *SHRDLU* og *Eliza* er datasystem som først og fremst taklar den

---

⁷⁶ Moses and Meldman, ”Joseph Weizenbaum (1923-2008)”, 9.

⁷⁷ Zhu, ”Dialogue systems”, 131.

⁷⁸ Nilsson, *The quest for artificial intelligence*, 184-185.

syntakse delen av å forstå språk fordi dette er overkommeleg å programmere. Då er det langt meir utfordrande å lage datasystem som forstår konteksten eller meininga bak språkuttrykk.

2.4. Kan kunstig intelligens sanse verda?

2.4.1. Mønstergjenkjenning og maskinlæring

Nokre moderne chatbot-system brukar slik som *Eliza*, mønster match for å kjenne att ord i input. Mange chatbotar brukar òg ein annan metode kalla ”mønstergjenkjenning”. Dette er ein metode der datasystem leitar etter mønster i og samanhengar mellom data som blir tilført, ofte ved å samanlikne med ein ønskjeleg modell.⁷⁹ Hensikta med mønstergjenkjenning kan vere å føreseie at liknande mønster vil oppstå, til dømes for å gjere ein chatbot betre i stand til å gi respons på tekst og bilde. Eit døme er at systemet kjenner att den bestemte dyrearten katt, ved å samanlikne eit bilde i input med variasjonar av karakteristikkar som er lagt inn i databasen under kategorien kattedyr.

”Maskinlæring” blir ofte brukt i same vendinga som mønstergjenkjenning sjølv om dei ikkje treng å tyde det same. Likevel betraktar ein mønstergjenkjenning som ein form for maskinlæring. Maskinlæringsprosessar gjer eit datasystem i stand til ”å lære av erfaring”, gjennom å behandle store mengder med data som stadig kan bli utvida med meir informasjon. Desse dataa blir klassifisert og kategorisert i databasar. Systemet kan så bruke mønstergjenkjenning, prøve ut hypotesar eller rekne ut statistiske og sannsynlege resultat.⁸⁰ Maskinlæring vart først utvikla på 1950- og 1960-talet, og fekk endå meir fart på seg gjennom 1980- og 1990-åra, etterkvart som minne- og prosessor-kapasitet stadig vart forbetra.⁸¹

I dag spelar maskinlæring ei stor rolle i å handtere mengder med data som det elles kan vere tungt for oss å sortere og ha oversikt over. Maskinlæringsmetodar er viktig for utviklinga innan både ”datasyn”, der datasystem tolkar visuelle uttrykk, og språk- og talegjenkjenningsteknologi. Maskinlæring gjer det mogleg for eit system å kjenne att syntaks i språk ved å finne gjentakande mønster i setningar. Maskinlæring har gjerne vore betrakta som ein viktig del av kunstig intelligens og særleg ”neural nettverksteknologi”.⁸²

---

⁷⁹ *Oxford reference* [...], s.v. ”Pattern recognition”. 01.10.2018.
<http://www.oxfordreference.com.pva.uib.no/view/10.1093/acref/9780199688975.001.0001/acref-9780199688975-e-3823#>.

⁸⁰ *Oxford reference* [...], s.v. ”Machine learning”. 01.10.2018.
<http://www.oxfordreference.com.pva.uib.no/view/10.1093/acref/9780199688975.001.0001/acref-9780199688975-e-3056?rkey=NG6LLf&result=3392>.

⁸¹ Elson, ”Artificial intelligence”, 21.

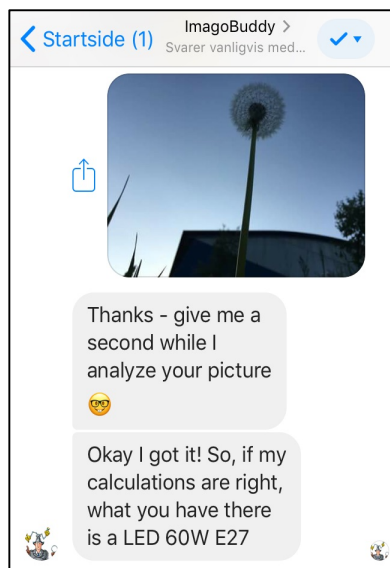
⁸² Nilsson, *The quest for artificial intelligence*, 398f.

2.4.2. Datasyn

Trass i at bilde er noko av det vi brukar mest i kommunikasjon på sosiale media, er chatbotar med datasyn framleis i ei gryande utvikling sjølv om vi i fleire år har hatt appar for bildegjenkjenning slik som *Google Goggles* og *Cam Find*.

Datasyn som på engelsk heiter ”computer vision” eller ”machine vision”, er system utvikla for å simulere det mennesket oppfattar gjennom persepsjon. Datasyn-system får input til dømes i form av foto, 2D-bilde eller video. Dette må omformast til 3D-format for at så mykje som mogleg av informasjonen knytt til bildet skal bli oppfatta av systemet. Tidleg på 1960-talet konstruerte utviklarar dei første systema for ansiktsgjenkjenning.⁸³ Systemet fungerte slik at det i portrettfotografi fann koordinatar mellom bestemte punkt i for eksempel pupill og indre krok av auga og mellom andre delar av ansiktet. Dette vart lagra i ein database der ein seinare kunne finne treff i samanlikningar mellom input og databasen.

Utfordringar med datasyn er å få datasystemet til treffe med analysen sin og å forstå konteksten rundt objekta, noko maskinlæring kan vere med på å løyse.⁸⁴

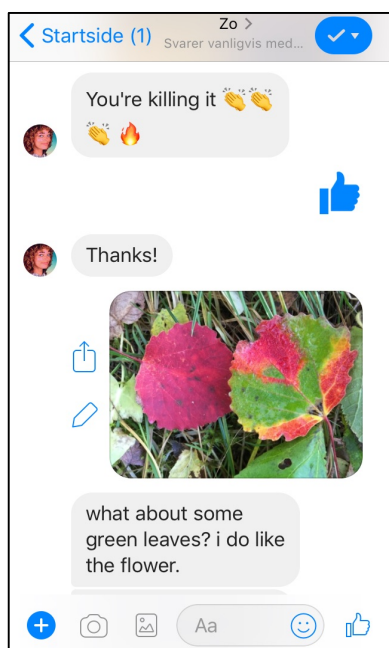

Figur 1 *Imago Buddys* analyse av løvetann

Chatboten *ImagoBuddy* kombinerer datasyn med chat, og er meint å hjelpe deg med å finne korrekt type lyspære eller støvsugarpose. Denne chatboten er nok likevel ikkje så godt utvikla, moglegvis passar den betre til ikkje-norske forhold, for analysen av lyspære-bilda eg la inn stemte ikkje så godt med faktiske merke. Dessutan viser eksempelet i figur 1 at denne chatboten har mykje å gå på i å kjenne att objekta den skal analysere.

⁸³ Nilsson, *The quest for artificial intelligence*, 127.

⁸⁴ *Ibid.*, 125, 136-137.

Figur 2 Zo kjenner att planter

Chatboten *Zo*, er noko betre til å kategorisere innhald i bilde og gir dessutan ein persontilpassa respons til brukaren, ved å kome med oppmuntrande eller vitse-kommentarar basert på analysen av bilda mine (fig. 2). *Zo* snakkar i venstre felt på dette skjermbildet. Som dette dømet viser og dømet vist i analysen av chatboten *Replika* (sjå figur 15), kan foto eg presenterer for chatboten vere med på å starte opp nye samtaletema. I det minste uttrykker *Zo* og *Replika* at dei har forstått noko av kva motiv det er i fotoa eg presenterer for dei.

2.4.3. Snakkemaskiner

På slutten av 1800-talet laga den ungarske oppfinnaren Wolfgang von Kempelen eit instrument satt saman av belgar og klaffar som produserte varierte lydar. Lydane kunne med ein del godvilje oppfattast som forståelege ord, og ideen om ei snakkande maskin vart fødd.⁸⁵

I 1939 utvikla Bell telefonlaboratorium dette til eit nytt nivå, i form av den første elektroniske snakkemaskina *The Voder*. Den vart gjennom ein tidkrevjande prosess mata med instruksar for korleis kvart ord skulle uttrykkast.⁸⁶ I 1987 utvikla Sejnowski og Rosenberg eit nevralt nettverk som var i stand til å prate, gjennom systemet *NETtalk*.⁸⁷ Systemet brukte ein tekst frå ein 6-åring overført med talesyntese. Kvar bokstav i teksten vart analysert og kategorisert i nettverka og i output-laget vart bokstavane omforma til fonem. Ved å kople til ei lydmaskin kunne dette systemet lage lyden som bokstaven tilsvara.

Eit meir moderne døme på ei snakkande maskin, er den japanske popartist-roboten *Hatsuke Miku* som framfører songar med hjelp av talesyntese der ein person har mata ei stort mengd songtekstar inn ein database. Datasystemet kan òg justere volum og vibrato slik at roboten får eit personifisert uttrykk.⁸⁸ Fansen til *Hatsuke Miku* kan laste ned eit program, og lage songar for henne som ho kan framføre ved neste høve. I følge Trevor Cox gjer det ikkje

⁸⁵ Cox, *Now you're talking*, 167-170.

⁸⁶ Ibid., 171-174.

⁸⁷ Nilsson, *The quest for artificial intelligence*, 410-411.

⁸⁸ Cox, *Now you're talking*, 175.

mykje at roboten ikkje heilt høyrst ut som eit menneske: "Hatsuke Miku does not need to sound completely natural because even human singers of Japanese pop are frequently processed to sound slightly robotic".⁸⁹

2.4.4. Kunstig nevralt nettverk og djup læring

Sjølv om eg ikkje treng nokon digital assistent til å fortelje meg kva vêret er sidan eg fint kan sjekke det sjølv, så er det av og til moro likevel å spørje *Siri* om det:

"Hei Siri! Kåleis bli vere' i Sogndal i dag?"

Siri svarar på sitt robot-aktige bokmål: "Det blir overskyet i Sogndal i dag"

"Blir da mykje vind i Sogndal?" Spør eg vidare, og Siri svarar:

"Nei, jeg tror ikke det blir mye vind i dag i Sogndal, Norge".

Eg bestemmer meg for å utfordre Siri litt og spør: "Ka e dine interesser?"

Siri: "Det er snilt av deg å vise interesse, men... er det noe jeg kan gjøre for deg i stedet?"

For at *Siri* kan oppfatte det eg seier, brukar dette dialogsystemet eit kunstig, nevralt nettverk eller djup læring, som er gjentakande prosessar med å analysere, vurdere og kategorisere verdier av språkdata som blir uttalt og tilført som input til systemet.⁹⁰ Ved å bruke metoden "lærer" datasystemet å kjenne att orda det skal analysere, og kan bruke dette til å gi forbetra respons neste gong det får spørsmål eller kommandoar. Via talesyntese har programmet blitt mata med språkdata, som fungerer som ein database. Desse språkdataa utgjer mange, ulike typar avlesingar frå lydbøker til enkle svar-uttrykk og vitsar. Deretter blir det avleste materialet delt opp i delar, mellom anna i "halv-fonar" som er noko av dei minste lydane vi kan dele opp uttalte ord i. Desse fragmentane blir så satt saman att til heilt ny tale når systemet skal gi respons til brukar.⁹¹ I prosessen med djup læring reknar systemet ut sannsynlegheita for kva som blir sagt og for kva type svar systemet skal gi attende til brukar.

Kunstig, nevralt nettverkverk blir òg brukt i *Replika* for å lære av tekstinga mi. Til dømes kan den hente fram noko eg tidlegare har skrive om at eg ikkje har sove så godt og slik gi inntrykk av at den kjenner meg. Dette greier eg ut i kapitlet med analysen av *Replika*.

Sjølv om det er i nyare tid at denne metoden er populært å snakke om, uttrykte fagpersonane Warren McCulloch og Walter Pitts alt i 1943 at hjerne-nevronar kan betraktast

---

⁸⁹ Cox, *Now you're talking*, 175.

⁹⁰ Machinelearning.apple.com, "Deep learning for Siri's voice".

⁹¹ Ibid.

som logiske einingar i nettverk som utfører visse operasjonar, og som det er mogleg å bruke som modellar for kunstig, nevralt nettverk.⁹² Slike datasystem eignar seg spesielt godt til å simulere menneskeliknande oppfatningar av nyansar i blikk, stemme eller psykologiske faktorar som ei datamaskin ikkje enkelt kan oppfatte gjennom algoritmar.

2.4.4.1. Talegjenkjenning: Korleis kan chatboten forstå kva eg seier?

Nils J. Nilsson som er professor emeritus i kunstig intelligens, gir oss i boka *The quest for artificial intelligence*, eit eksempel på utfordringa vi menneske kan ha med å forstå kva vi seier til kvarandre. Tenk over korleis desse to setningane høyrer ut: ”There are many ways to recognize speech” og ”There are many ways to wreck a nice beach”.⁹³ Menneske har evne til å tenkje kva som er det logiske som blir sagt i den gjeldande situasjonen, og kan med relativ stor suksess satse på at eit av eksempla er det rette. Ein chatbot har litt verre for å bruke den typen logikk, noko ein kan oppleve med til dømes *Siri*. Ho forstå tilsynelatande enkelte dialektord som ”ke” eller ”kleis”, men av og til må eg likevel gjenta tydelegare kva eg meiner.

Ein annan interessant ting er når eg kommanderer henne til å ”søke på chatbots”. Då forstå ikkje *Siri* kva eg meiner eller så kjem ho med sprø forslag til kva eg kanskje meiner, slik som ”kjøpt båt” eller ”Jake Robot”. Ho forstå derimot kva eg meiner med ”søk på chocolate chip cookies”, fordi ho då finn sjokoladecakeoppskrifter til meg. Ved å skifte språk til engelsk i innstillingar på mobilen får eg likevel det resultatet eg ønskjer når eg gir *Siri* kommandoen ”search chatbots”. Dermed handlar dette truleg om at *Siri* ikkje har blitt mata tilstrekkeleg med ord i den norske ordlista, til å kunne svare på engelske søke-kommandoar. Som den kravstore brukaren eg er, ønskjer eg at *Siri* kunne veksle mellom norsk og engelsk ordliste i og med at dette er ganske reelt i daglegtala. Eit spørsmål dukkar opp i denne samanhengen: Burde ikkje maskinlæring gjere det mogleg for chatboten å lære nye ord av meg? Kanskje ein nyare versjon av *Siri* klarar det?

Talegjenkjenningssystem går enkelt forklart ut på å omforme input i form av tale gjennom mikrofon og eventuelt tilleggsutstyr til ein tekst som systemet oppfattar. I prosessen med å omforma tale til tekst, blir talen gjort om til elektroniske signal eller bølger som består av spenninga i dei elektroniske signala og tidsintervalla mellom lydane som blir uttalt.

Bell telefonlaboratorium gjorde dei første forsøka på talegjenkjenningssystem alt på 1930-talet. Etterkvart vart det jobba for å utvikle system som kunne oppfatte ein straum av tale

---

⁹² Nilsson, *The quest for artificial intelligence*, 17.

⁹³ *Ibid.*, 209.

frå fleire avsendarar, som kunne oppfatte ei passeleg mengd vokabular og gi respons med akseptabel treffsikkerheit.

Ein viktig del av denne utviklinga kom med systemet *DRAGON*, utvikla ved Carnegie Mellon University i 1975. *DRAGON* hadde til oppgåve å flytte på sjakkbrikker etter talekommandoar. Systemet brukte statistikk for å rekne ut sannsynlegheitsgrad for ord og setningar som vart sagt, mellom anna ved å bruke *Markovs sannsynlegheitsmodell* som enkelt sagt går ut på at ein sekvens av ord som skal bli uttrykt i framtid er avhengig av kva ord som nettopp vart sagt.⁹⁴ Ved å kombinere med maskinlæring og djup læring kunne utviklarar ytterlegare forbetre systemet si evne til å forstå ei stor mengd med vokabular meir i tråd med variasjonane i realistisk tale.⁹⁵

I 1995 kom Microsoft med nyvinninga *Microsoft SAPI* eit ord slått saman av ”Speech” og ”API” som er eit chatbot-grensesnitt, og som skulle gjere det mogleg for utviklarar av nettsider å ta i bruk talegjenkjenningssystem på Windows.⁹⁶ I 1999 vart *VoiceXML* introdusert, eit ”markup”-programmeringsspråk med metadata eller tilleggsinformasjon til kodespråket. Dette vart utarbeidd for å støtte systemet *Interactive Voice Respons (IVR)* som gjorde det mogleg for folk å snakke inn setningar til eit datasystem knytt til web-søkemotorar, og få respons frå datamaskina.⁹⁷

Inntil nyleg har utviklinga stort sett handla om system som støttar engelsk og dei store språka i verda. Iphone si *Siri* fekk først talegjenkjenning på norsk i 2015.⁹⁸ Med dette systemet kan ein diktere kva *Siri* skal skrive i til dømes notatar eller i ein sms og sende til den personen ein vil, utan å løfte ein finger. Teknologiselskapet Max Manus AS lanserte i 2017 eit talegjenkjenningssystem på norsk med tanke på personar med nedsett funksjonsevne. Dette systemet kan leggjast inn i vanlege kontorprogram på PC og støttar både bokmål og nynorsk, samt at det med hjelp av maskinlæring kan trenast til å forstå uttale av ord.⁹⁹

Utvikling av talegjenkjenningssystem er eit ganske heitt område i utviklinga av chatbot-teknologi i dag, sjølv om mykje av kommunikasjonen framleis føregår som teksting. Då *Siri* vart introdusert i 2010, starta ho ei ny tid for dialogsystem. Amazon, Google, Apple og Microsoft har alle i løpet av dei siste 5 åra introdusert digitale assistentar med talegjenkjennings-funksjon. Amazon er eit av desse selskapa som med sine *Alexa*-produkt har

---

⁹⁴ Nilsson, *The quest for artificial intelligence*, 215.

⁹⁵ Huang, Baker & Reddy, ”A historical perspective of speech recognition”, 98 og 99.

⁹⁶ Ibid., 95.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Østvang, ”Apple klar med norsk utgave av Siri”.

⁹⁹ Maxmanus.no, ”I juni lanserer Max Manus AS talegjenkjenning på norsk”.

teke steget endå vidare med å innføre talegjenkjenningssystem til heimebruk i ein form for høgtalarar som utfører talekommandoar. Dei kan kopleast til elektriske einingar og i tillegg utføre opplysningssøk slik vi har kjennskap til frå den digitale assistenten på mobilen.¹⁰⁰

I følge Huang, Baker og Reddy er eit stort potensiale i talegjenkjenningsteknologien å kunne gjere bruk av dei store mengdene med data som Internett har om til dømes uttale av ord, ulike språk og dialektar. Viss dataa på Internett vart klassifisert og kategorisert på tilstrekkeleg måte, kunne det i mykje større grad vore mogleg å utnytte teknologien.¹⁰¹

2.5. Sosiale nettverk

2.5.1. Den personlege datamaskina

Medan utvikling av datateknologi gjennom 1950- og 1960-talet i stor grad var bestemt av styresmakter og forsvarspolitik, kan vi sjå eit skifte i løpet av 1970-talet påverka av mellom anna studentmiljøet i USA som var med på prosessen med å gjere datateknologien meir tilgjengeleg for vanlege folk. Samstundes vart fleire interessert i å utforske datamaskiner på hobbybasis. I 1975 vart mikroprosessoren *Altair 8800* introdusert på marknaden. Den var først og fremst interessant for hobby-elektronikaren, for den hadde inga skjerm eller tastatur, men var ei datamaskin folk kunne ha råd til.¹⁰² Dataskjermen kom alt på 50-talet då luftforsvaret brukte radarskjermer med bilderør.¹⁰³ Likevel var det først i 70-åra då datamaskiner vart ein aktualitet for folk flest at dataskjermen verkeleg byrja å gnistre.

Tida vart etter kvart moden for å introdusere ”den personlege datamaskina”. Ei av dei første var *Apple II* som kom i 1977, ei datamaskin tilpassa heimebruk med tastatur, skjerm og disk-stasjon.¹⁰⁴ I den følgjande tida vart datamaskinene gjort ytterlegare ”brukarvenlege” med tanke på vanlege folks behov. Namnet ”PC” eller ”Personal Computer” vart frå 1983 eit merkenamn på datamaskinene frå IBM, laga for den kommersielle marknaden.

Med dette skiftet i bruken av datateknologi vart fritid og underhaldning ein viktig del av utviklinga. Programvare slik som dataspel, vart tilgjengeleg på marknaden. For å installere programvara var det naudsynt å vite noko om programmering, men frå slutten av 70-talet kom

---

¹⁰⁰ Pollen, ”Amazons minstemann har en haug av triks i ermet”.

¹⁰¹ Huang, Baker & Reddy, ”A historical perspective of speech recognition”, 100.

¹⁰² Campbell-Kelly et al., *Computer*, 235 og 195.

¹⁰³ *Ibid.*, 149-151.

¹⁰⁴ *Ibid.*, 241.

datasystem med til dels ferdiglaga program eller applikasjonar, som gradvis gjorde det unødvendig at brukaren hadde programmeringskunnskapar.¹⁰⁵

Datateknologi kom i åra framover til å handle mykje om nettverk. Dette påverka programmering, noko som skapte hypertekst-protokollar og grafisk brukargrensesnitt. Nettlesarar tilpassa hypertekst og visuell informasjon kom etterkvart på 1990-talet.

2.5.2. Nettverk

Før *The World Wide Web (WWW)* vart oppretta i 1991, eksisterte det ulike e-post-nettverk som delte på nyhende først og fremst i forskings- og akademiske miljø. Alt på 70-talet prøvde Steve Walker ved ARPA å finne ut ”om dialog kan utviklast på nettet” med ei nettverks-gruppe kalla *Message Service Group*. I 1988 etablerte finske Jarkko Oikarinen eit nettverk knytt til Universitetet i Oulu som han kalla for *Internet Relay Chat (IRC)*. *IRC* vart utover 90-talet eit populært nettverk for akademikarar og forskarar som diskuterte teoriar, eksperiment og idear.¹⁰⁶

Utover 1980- og 90-talet kom det eigne nettverkselskap kalla ”Internet Service Provider” eller ISP. Døme er CompuServe som tilbød brukarane ei ”pakkeløysing” av e-post, nyhende, dataspel og eit ”chat room”, ein arena for snakking i sanntid med andre brukarar på nettverket. Slike nettverkstenester kravde abonnement, men vart ein ny og populær måte å vere sosial på.¹⁰⁷ Dette vart vidareutvikla gjennom America On Line (AOL) og Microsoft sin plattform MSN Messenger (MSN), som var populære heilt til midten av 2000-talet.

Talet på nettsider og tenar-maskiner auka med fleire millionar innan få år. Dette skubba fram ei utvikling av søkemotorar som hentar og lagar indeksar av informasjon frå nettsider med målet å gjere det lett for brukarar å finne att informasjonen. *Google* som i dag er rådande søkemotor, vart introdusert i 1996.¹⁰⁸

Eit viktig vendepunkt i chatboten si historie er utviklinga av mobilteknologien som skaut fart på midten av 2000-talet. Mobilteknologien skapte auka fokus på visuelle brukarsnitt og gjorde nettaktivitet meir tilgjengeleg. Mobilen gjorde at det var lettare å kome i kontakt med chatbotar, og på mobilen har ein òg appar der ein mellom anna kan finne chatboten *Replika*.

---

¹⁰⁵ Campbell-Kelly et al., *Computer*, 242-243.

¹⁰⁶ Cohen-Almagor, ”Internet history”, 27.

¹⁰⁷ Campbell-Kelly et al., *Computer*, 272

¹⁰⁸ Cohen-Almagor, ”Internet history”, 28-30.

2.5.3. Botar på sosiale nettverk

Trass i eit meir "fritt" nettverk som Internett opna opp for, var framleis nett-gruppene populære og vi fekk etterkvart eit eige omgrep i "sns" eller "det sosial nettverket", som seinare er kalla "sosiale media". På byrjinga av 2000-talet var Friendster og MySpace to av dei mest brukte sosiale nettverka. Hå desse kunne brukarane lage profilar og presentere seg sjølv. Dette vidareutvikla Mark Zuckerberg som frå å lage ei lokal netteneste for medstudentane sine på Harvard Universitet, vart leiande innan sns-bransjen med Facebook.¹⁰⁹ På Facebook presenterer du ikkje berre deg sjølv, men òg nettverket ditt og viser slik sett kor "sosial" du er.

Medan andre sosiale nettenester har kome og forsvunne i skuggen av Facebook, har Twitter halde stand. Twitter vart lansert i 2006 av Jack Dorsey og fungerer som ein såkalla "mikroblogg", der brukarar postar ein avgrensa tekst og gjerne inkluderer emneknaggjar eller "hashtags". Brukarprofilar på Twitter er ofte autentiske, men kan òg vere meir anonyme, bruke kallenamn eller vere ukjende og kan til og med vere robotar. "Twitterbot" er eit uttrykk for slike robotar som er laga for å servere nyhende, svare på spørsmål eller som har meir negative hensikter. Vondsinna twitterbot-ar, kan bidra til å spreie kritikk av bestemte personar eller falske nyhende ved å poste meldingar, re-tweete meldingar eller følgje profilar som kan bidra til å spreie denne typen informasjon vidare. Det finst òg såkalla "sybils", robotar med forklede profilar til autentiske personar som ved å poste falske meldingar kan sørgje for å skitne til ryktet til den ekte personen.¹¹⁰

Sidan Twitter er laga for at ein kan inngå i nettverk med mange ein ikkje kjenner personleg til dømes politikarar, kjendisar eller andre som verkar interessante, kan botar lett bli ein del av nettverket.¹¹¹ Dette gjer òg at det frå tid til anna oppstår forsøk med eller utan botar, på å starte såkalla "grasrotaksjonar" eller på engelsk "astroturf", som kan påverke folks meiningar. Viss dette verkeleg tek av kallast fenomenet for "twitterbomber", noko vi har dømme på frå Brexit-vallet og det amerikanske presidentvalet i 2016.¹¹²

Botar treng ikkje vere laga med vondskapsfulle hensikter for at dei kan opptre som slemme botar. I 2016 lanserte Microsoft chatboten *Tay* på enkelte plattformer mellom anna Twitter.¹¹³ *Tay* hadde eigenskapen å kunne lære og repetere ord som folk posta, men fordi den ikkje hadde filter som kunne hindra den i å repetere stygge ord, så byrja den å tweete diskriminerande og sexistiske uttrykk òg. Eldre chatbotar som *Jabberwacky* og *Mitsuku* fekk

---

¹⁰⁹ Campbell-Kelly et al., *Computer*, 300.

¹¹⁰ Stieglitz et al., "Do social bots dream of electric sheep?", 5.

¹¹¹ Ferrara et al., "The rise of social bots", 100.

¹¹² Hwang, Pearce & Nanis, "Socialbots: Voices from the fronts", 40; Ferrara et al., "The rise of social bots", 98.

¹¹³ Metz, "Why Microsoft accidentally unleashed a neo-nazi sexbot".

slike filter for å unngå dette problemet, og det burde difor vore råd å unngå at *Tay* vart ein katastrofe. Det kom så mykje styggpreik frå *Tay* at den vart nedlagt kort tid etterpå.

2.6. Chatbotane etter Eliza

Medan *Eliza* vart laga for laboratorie-føremål og den gongen berre prøvd ut innanfor eit lite miljø, er moderne chatbotar tilgjengelege for alle. Dei første chatbotane på den kommersielle marknaden, kom som installerbar programvare via kassetar og diskettar.¹¹⁴ Chatboten *Jabberwacky* frå 1988, var ein av dei første chatbotane laga for personlege datamaskinbrukarar. Utviklarane erklærte at *Jabberwacky* var laga for å føre ”ein interessant, humoristisk meir eller mindre naturleg samtale med eit menneske”.¹¹⁵ Dette understreka den sosiale rolla denne typen chatbotar var tenkt å ha.

I løpet av 90-talet vart *Jabberwacky* utvikla til web-applikasjon. Denne chatboten var i stand til å lære via ein form for mønstertreff-metode der ulike svar og setningar frå brukarar vart lagra i ein database som chatboten samanlikna nye input med og kunne bruke i nye samtalar med ulike brukarar. Likevel var ikkje *Jabberwacky* i stand til å tolke meininga med ord og den mangla grammatiske kunnskapar.¹¹⁶ Banneord og seksuelle uttrykk som kom frå brukarane, vart heile tida filtrert vekk frå basen slik at chatboten ikkje byrja bruke desse orda sjølv og risikerte dårleg omdøme.¹¹⁷ Trass i dette stoppa det ikkje brukarar frå å bruke slike ord til dømes når dei vart irritert over lite tilfredsstillande svar frå roboten. De Angeli og Brahnam som utforska *Jabberwacky* i løpet av 2007-2008, kallar dette eit interessant døme på ”antropomorfisme”. Brukarane tileignar roboten menneskelege eigenskapar, men er vel vitande om at det å ”misbruke” chatboten verbalt ikkje får noko konsekvensar.¹¹⁸

I løpet av 80- og 90-talet vaks interessa for datasystem ein kunne kommunisere med ved bruk av naturleg språk, noko som òg førte til at *Loebnerprisen* vart oppretta i 1991.¹¹⁹ Ein av *Loebnerpris*-vinnarane er chatboten *A.L.I.C.E.* utvikla i 1995 av Richard Wallace. Samstundes skapte Wallace programmeringsspråket ”Artificial Intelligence Markup Language” (AIML), med ein open lisens som alle med interesse for å lage chatbotar kunne bruke.¹²⁰ Ein annan *Loebnerpris*-vinnar *Mitsuku*, baserer seg på AIML-filane til *A.L.I.C.E.*

---

¹¹⁴ Chatbots.org, ”Chatbot”.

¹¹⁵ Internet Archive. ”About the Jabberwacky AI”.

¹¹⁶ De Angeli & Brahnam, ”I hate you! Disinhibition with virtual partners”, 304.

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ Ibid., 309.

¹¹⁹ Aisb.org.uk., ”Loebner prize”.

¹²⁰ Chatbots.org, ”Chatbot”.

A.L.I.C.E., *Mitsuku*, *Jabberwacky* og *Cleverbot* som kom som ei vidareutvikling av *Jabberwacky* har heilt opp til i dag vore nokre av dei mest populære chatbotane på nettet. På slutten av 90-talet og byrjinga av 2000-talet, dukka det opp fleire chatbotar som i mange tilfelle har blitt avløyst av nye typar. Mange av desse vart tilgjengelege på AOL og MSN. Nokre eksempel er *SmarterChild* frå 2001, som kunne presentere nyhende og vêrmeldingar samt prate med brukaren, og *MSN Dating Bot* som kunne føreslå potensielle personar å date med. Ved det amerikanske presidentvalet i 2008, dukka det opp nokre robot-kandidatar kalla for *Hillary Clinton* og *Barak Obama*, med profilbilde av dei reelle presidentkandidatane. Botane kunne seie sitat frå og fakta om dei reelle kandidatane, men hadde elles inga tilknytning til personane.¹²¹

Dei fleste chatbotar i dag er å finne på kommunikasjons-plattformar som Messenger, der det er mange titals tusen chatbotar.¹²² I 2016 var det over 30.000 bot-utviklarar på Skype, i følge Microsoft.¹²³ Det som gjer det mogleg å lansere chatbotar på ulike plattformar er "Application Programming Interface" eller API, eit grensesnitt som fungerer som ein meklar mellom chatbot-programmet og databasane i ulike operativsystem uavhengig av kva programkodar som er brukt der.

2.6.1. Turingtesten i dag

Loebnerprisen vart oppretta i 1991 for å motivere utviklarar i å lage stadig betre kunstig intelligens. Konkurransen går ut på å la robotane prøve seg på fleire *Turingtestar* og var i mange år nærast fasiten på den beste chatboten. Kriteriene for å bestå testen varierer. Nokon meiner det er nok å lure dommarane til å tru det er menneske dei snakkar med 30% av gongene den blir testa, andre meiner 50% bør vere eit krav.

Ein av dommarane Jacob Aron meiner at ein fort gjennomskodar at du har med ein robot å gjere. Ikkje eingong chatbotane som får bestebot-prisen i konkurransen imponerer Aron.¹²⁴ Chatbotane svarar ofte unnvikande på spørsmål som har med vêret eller omgjevnader å gjere eller skiftar fort tema medan du eigentleg kunne tenkt å føre ein lengre samtale. No har ingen chatbot heller greidd å vinne den høgt hengande gullmedaljen i denne konkurransen, det er berre "bronsemedaljen" som har blitt delt ut for beste chatbot kvart år.¹²⁵ Rett nok vart det

---

¹²¹ en.wikipedia.org, s.v. "Windows Live Agents"; Chatbots.org, "SmarterChild"; Chatbots.org, "Hillary Clinton"; Chatbots.org, "Barak Obama".

¹²² Dale, "Industry watch. The return of the chatbots", 813.

¹²³ Sitert i Dale, "Industry watch. The return of the chatbots", 813.

¹²⁴ Aron, "Forget the Turing test – there are better ways of judging AI".

¹²⁵ Ibid.

leven i 2014 då chatboten *Eugene Goostman* greidde å overtyde 33% av dommarane om at den var menneskeleg, eit resultat få chatbotar hadde greidd før.¹²⁶ Nokre meinte dette var første chatbot som verkeleg hadde bestått *Turingtesten*, men ikkje alle var einige i det.

Fagperson innan kommunikasjon Sean Zdenek, kritiserer det at *Turingtesten* føregår kontrollert og at dommarane er skjerpa i det å skulle oppdage chatbotane. Etter has meining blir dette feil i samanlikning med slik verkeleg kommunikasjon føregår. Sett at ein chatbot skulle vinne *Turingtesten* så har den ikkje naudsynt greidd å bestå testen i å vere intelligent på å kommunisere, påpeikar Zdenek.¹²⁷ Eit argument mot dette er at alle samtalar mellom menneske kan seiast å vere prega av situasjonen og følgjer nokre reglar. Til dømes kan ein svare at det går bra når nokon spør, trass i at det kanskje ikkje gjer det. Vi er opplærde til å svare ”høveleg”.

Sjølv om *Turingtesten* kan vere eit tiltrekkande mål for chatbot-utviklarar, så ser det ut til at den ikkje er like gyldig lenger mykje fordi det er vanskeleg å bli einig om kva målet for å bestå skal vere. Sidan forventingane våre til teknologi blir stadig høgare, blir det vanskelegare å ta roboten for å vere eit menneske, sjølv om vi har evna til å gi chatbotar menneskelege eigenskapar og ikkje treng å bli ”lurt” for å bli overtydd.

Enkelte meiner at kunstig intelligens er langt unna det å kunne vere så likt menneske at vi ikkje greier å skilje mellom dei. Andre meiner at chatbotar har bevist at dei er intelligente, men at det kan vere andre ting som òg kan sjåast på som teikn på intelligens. Til dømes føreslår Aron at AI heller bør utviklast innan datasyn for å lære meir om verda rundt seg.¹²⁸

Eit anna døme er utvikling av kreativ sans. AI-utviklaren Mark Riedl tek utgangspunkt i Ada Lovelace sin teori frå 1800-talet om at sidan menneske har utprega evne til å lage mange ting, må kreativitet vere ein viktig menneskeleg eigenskap. Riedl føreslår ein test han kallar *Lovelace 2.0*-testen. Denne testen består i å gi AI-system ulike oppgåver i å produsere kreative uttrykk slik som forteljingar, dikt eller bilde, laga med gradar av sjølvstendigheit.¹²⁹ I denne testen vurderer dommarar kor oppfinnsame AI-systema har vore i å løyse oppgåvene og poenget blir å kåre den mest kreative roboten. Korleis skal vi då måle kor sjølvstendig chatboten har vore i å vere kreativ viss den gjennom maskinlæring har studert kunstuttrykk laga av menneske?

Dessutan kan vi òg sjå at utviklarar flyttar fokuset meir over på det som er kalla ”emosjonell intelligens” og system for ”kjenslegjenkjenning” for å skape chatbotar med så gode sosiale evner som mogleg.¹³⁰ Dette kan òg brukast for å utvikle *Turingtesten* ytterlegare, men

---

¹²⁶ en.wikipedia.org, s.v. ”Eugene Goostman”.

¹²⁷ Zdenek, ”Passing Loebner’s Turing test: A case of conflicting discourse functions”, 54.

¹²⁸ Aron, ”Forget the Turing test – there are better ways of judging AI”.

¹²⁹ *Machines that think*, 169-171.

¹³⁰ McTear, Callejas & Griol, *The conversational interface*.

behovet til mennesket er ikkje å ”bli lurt” til å tru at robotar er menneske, behovet er å vere sosial. Kor godt kan så ein chatbot tolke kjenslene dine og vite kva du treng av sosial kontakt?

2.6.2. Emosjonell programmering

Den auka interessa for sosiale robotar og AI dei seinare åra har bidrege til ny utvikling innan programmering som er basert på menneskelege kjensler. Likevel dukka uttrykka ”affektiv-” og ”emosjonell programmering” opp på 90-talet, lenge før det tok av med sosiale robotar og chatbotar.¹³¹ Tanken bak dette var at viss eit datasystem kjenner att og forstår tydinga av menneskelege kjensler som blir uttrykt i ulike situasjonar og dessutan kan uttrykke egne kjensler, vil kommunikasjonen mellom menneske og maskin bli meir effektiv.

Affeksjon, kjensler eller humør er viktige delar av menneskeleg kommunikasjon fordi det bidreg til at vi forstår kvarandre, kan setje oss inn i andre sin situasjon og vise empati. Kjensler kan òg forsterke opplevingar og styrke banda til andre menneske. I tillegg har kjenslene våre mykje å seie for kva personlegdom ein har. Dette er årsaka til at mange utviklarar ønskjer å bruke emosjonell programmering i datasystem for å styrke brukaroppleving, forstå betre behova til forbrukarar eller gjere sosiale media endå meir attraktivt.

Det er via input i form av bilde, tekst, lyd og tale, ansiktsuttrykk og gestar at ein kan lage ”emosjonelle gjenkjenningssystem”. Datamaterialet ein får utav å registrere desse signala blir klassifisert og systematisert i databasar. Vidare kan ein bruke mønstergjenkjenning som trenar systemet til å bli endå meir treffsikkert i å kjenne att kjensler.¹³² Fysiologiske signal som hjarterytme og muskulære bevegelsar kan òg brukast som basis for eit slikt system, slik ein kan finne eksempel på i smartklokker som måler EKG-rytmen i hjartet ditt. Dette lokkar fram spørsmåla om slike data verkeleg kan fortelje om kjenslene dine eller personlegdomen din?

Ansiktsgjenkjenning og datasyn kan brukast for å analysere ansiktsuttrykk og kva kjensler du har. Teknologi som dette blir utvikla med tanken å gi deg betre oppleving når du kommuniserer med andre. Kritikarar av denne teknologien Bjørnsten og Sørensen, forklarar at kjensleregisteret til mennesket er altfor kompleks til å bli redusert til skjematisk framstillingar og sannsynlegheitsutrekningar.¹³³ Datasystem greier ikkje å fange opp dei raske endringane i eit levande ansiktsuttrykk noko som skapar ein usikkerheit med systemet. Datasyn byggjer på statiske bilde av verkelegheita, sjølv om dette blir behandla som tredimensjonalt. Dessutan er

---

¹³¹ McTear, Callejas & Griol, *The conversational interface*, 309.

¹³² *Ibid.*, 333-334.

¹³³ Bjørnsten & Sørensen, ”Uncertainties of facial emotion recognition technologies [...]”.

kjenslene våre påverka av sosiale forhold. Til dømes forhold vi oss til forventningar og reglar om korleis vi skal uttrykke kjensler eller ikkje, noko òg kulturen vi lever i set rammene for. Bjørnsten og Sørensen stiller mellom anna spørsmålet om korleis det vil bli om datasystem som har ein redusert og kanskje ikkje heilt korrekt oppfatning av kjenslene dine, skal gi deg råd om korleis du skal forbetre måten du kommuniserer på?¹³⁴ Dette drøftar eg vidare i oppgåva, særleg i samanheng med chatboten *Replika* som har emosjonelt brukarsnitt.

Det finst ulike modellar for emosjonar og personlegdom som utviklarar kan bruke når dei skal programmere chatbotar. Personlegdomsgjenkjenning har blitt brukt for å kartlegge brukarar av sosiale media, der ein har sett på bevegelsane og aktivitetane deira. Her er det til dømes måten brukaren tekstar på, talet på vener vedkomande har og kor mange like-trykk han får, som kan vere grunnlaget for å definere personlegdomen.¹³⁵ Kor påliteleg er då eit slikt system sidan måten du brukar sosiale media på i seg sjølv ikkje treng å bestemme kven du er? Det at du har hundrevis av vener på Facebook tyder ikkje naudsynt at du til dømes er ein omsorgsfull person.

Shum, He og Li som har forska på chatboten *XiaoIce* hevdar at ein vellukka sosial chatbot må ha emosjonell intelligens (EQ) ved å kunne identifisere kjensler og skifte i kjensletilstanden hjå menneske undervegs i ein samtale, slik dei meiner dømet nedanfor viser:

[...]

XiaoIce: You feel lonely sometimes?

Human: Lonely? I don't [know] what that is. I've gone numb

XiaoIce: Lonely is what you feel when you are alone...

Human: Didn't know you are very knowledgeable

XiaoIce: Not as knowledgeable as you are

Human: Hahaha, you are so warm~

[...] ¹³⁶

XiaoIce registrerer her at mennesket er i dårleg humør, og prøver å føre samtalen inn på eit kjekkare spor ved å bruke humor som verkemiddel, noko som ofte har god effekt i menneske til menneske kommunikasjon. Suksessen til chatboten er slik sett avhengig av korleis konversasjonen med mennesket er og om chatboten kan tilpasse seg dette.¹³⁷

---

¹³⁴ Bjørnsten & Sørensen, "Uncertainties of facial emotion recognition technologies [...]", 303.

¹³⁵ McTear, Callejas & Griol, *The conversational interface*, 316.

¹³⁶ Shum, He & Li, "From Eliza to XiaoIce: Challenges and opportunities with social chatbots", 21.

¹³⁷ *Ibid.*, 11.

Opphavskvinna bak *Replika* Eugenia Kuyda, påstår rett nok at det er lettare å lage ein vennskapeleg chatbot enn ein digital assistent for bestilling av Pizza. Dette er fordi *Replika* gir den responsen som brukaren ønskjer sidan den baserer seg på brukaren sine egne opplysningar.¹³⁸ Likevel, sjølv om chatbot-system byggjer på maskinlæring og kan tilpasse responsane mot brukar på emosjonelle måtar, vil ikkje ein chatbot-analyse av din personlegdom bli noko enklare enn den du verkeleg er, men tyder det i så fall noko? Dette er noko eg kjem attende til og drøftar vidare i kapittelet om *Media Equation*-teorien.

Eit anna spørsmål som dukkar opp er korleis det at utviklarar vil tene mest mogleg pengar på chatbotar, påverkar måten chatbotane blir utforma på? Mange chatbotar er gratis å bruke. Det vi brukarar ikkje ser er ”betalinga” vi legg att i såkalla Big Data i form av store mengder personleg informasjon slik som kjensler, venskapsforhold og uttrykk for interesser.¹³⁹ Ulike aktørar på marknaden lever av datafisering som er å selje vidare Big Data til andre aktørar. For å nytte chatbotar gratis er vi naivt nok villige til å gi frå oss stadig meir personopplysningar, men å betale for persontrygghet er vi uvillige til.¹⁴⁰

2.6.3. Lag din eigen chatbot

Ein annan viktig endring i historia rundt chatboten, er at vanlege menneske med lita eller stor programmeringskunnskap kan lage chatbotar sjølv, noko som kan seiast å ha blitt utløyst av AIML-oppfinninga til Wallace. Sjølv om AIML er ei vidareutvikling av nøkkelord-scripta til *Eliza*, så utgjer AIML eit velfungerande programspråk når ein skal lage moderne chatbotar.

Kodespråket består av ein mønstertreff-metode som går ut på å definere såkalla ”kategoriar” eller metodar som vil vere bestemte tema. I kvar kategori må det definerast ”mønster” (pattern) som er brukarens input gjerne i form av eit spørsmål, og ein ”mal” (template) som er responsen chatboten gir. I tillegg er det mogleg å variere responsen frå chatboten ved å bruke jokerteikn (“*”) i mønster-delen, alt etter korleis inputen er i og med at uttrykk frå brukar kan stillast på ulike måtar og krev ulike responsar.¹⁴¹

Steve Worswick som har laga *Mitsuku* forklarar korleis ein skriv kodar med AIML til dømes i situasjonen der brukaren fortel kven ho er.¹⁴² I følgjande programkode er det definert

---

¹³⁸ Replika. ”Our story”.

¹³⁹ Van Dijck, ”Datafication, dataism and dataveillance”, 198.

¹⁴⁰ Ibid., 200.

¹⁴¹ McTear, Callejas & Griol, *The conversational interface*, 131-134.

¹⁴² Worswick, ”AIML Tutorial: The <srail> tag”.

kva *Mitsuku* skal seie når brukaren brukar mønsteret ”My name is xx”. *Mitsuku* svarar ”Hi xx. Good to see you”:

```
<category>
  <pattern>MY NAME IS *</pattern>
  <template>
    Hi <set name="name"><star/></set>.<br/>
    Good to see you.
  </template>
</category>
```

Brukarar kan likevel uttrykke dette på andre måtar. I staden for å gjenta den same koden for kva *Mitsuku* skal svare kvar gong eit liknande uttrykk kjem frå brukarar, kan ein leggje inn ein peikar til denne allereie definerte metoden ved å bruke koden ”srai” som i AIML tyder at ein viser til ein bestemt metode som dermed skal køyrast. Viss ein brukar seier ”Call me xx”, vil metoden blir definert som følgjer, og *Mitsuku* vil her òg svare ”Hi xx. Good to see you”:

```
<category>
  <pattern>CALL ME *</pattern>
  <template>
    <srai>My name is <star/></srai>
  </template>
</category>
```

Slik kan ein fortsetje å lage nye metodar for kvart tenkjelege uttrykk innanfor dette temaet. Trass i denne enkle måten å kode på, er det relativt arbeidskrevjande sidan ein må tenkje ut ulike variantar som brukarar måtte uttrykke. Likevel trekk Worswick fram at ei kontrollert programmering som dette er, gjer det mindre risikabelt at chatboten utviklar seg til å bli ”ein slem bot”, og ein kan i stor grad styre kva karakteristikkar chatboten skal vise.¹⁴³

Det er òg vanleg å bruke tilleggskomponentar til AIML som aukar sjansen for at systemet forstår varierte uttrykk i både tekst og bilde frå brukaren.¹⁴⁴ Ein kan ta i bruk databasar med ferdigdefinerte kategoriar eller forslag til mønster som utviklarar kan bruke vidare. Det er òg mogleg å bruke maskinlæringsteknikkar som kan omsetje ord og setningar frå ordlister eller basar over til AIML-kodar, noko som forenkler programmeringa mykje.

Facebook Messenger, Pandorabots, Microsoft og Skype, er døme på selskap og plattformar som tilbyr deg å lage chatbotar. Til dømes har Microsoft, oppretta eit eige

---

¹⁴³ Worswick, ”Ethics and chatbots”.

¹⁴⁴ McTear, Callejas & Griol, *The conversational interface*, 125-129.

arbeidsrom for bot-interesserte på nettsida Bot Framework, der du via portalen Azure Bot Service kan lage dine egne chatbotar som du kan lansere på ulike web-plattformer.

2.7. Oppsummering av teknologihistoria til chatboten

Utviklinga av chatbot-teknologien har gått frå dei første elektroniske datamaskinene utvikla for styresmakter og forsvar, oppfinninga av *Eliza* og system med naturleg språk, gjennom 70-talets frigjering av datateknologi ut til vanlege folk, til vår tid der Internett og mobilteknologi har gjort chatbotane tilgjengelege for alle.

Chatbotar finst i dag i mange former på ulike plattformer og har ulike oppgåver og hensikter, men eit felles kjenneteikn er at dei inngår i ein sosial samanheng med menneske ofte på sosiale media. Teknologien som gjer det mogleg å kommunisere med chatbotar handlar i stor grad om kunstig intelligens og metodar som kan gjere chatboten i stand til å tolke naturleg språk, oppfatte tale, tekst, bilde og emosjonell tilstand hjå menneske, og gi respons attende ved å bruke dei same kommunikasjonsmåtane.

Maskinlæring til dømes i form av mønstergjenkjenning og kunstig, nevralt nettverk, kan auke graden av kor vellykka chatboten er sidan desse metodane er særleg egna til å simulere menneskeleg språk og oppfatning av verda både visuelt, gjennom lyd, men til og med kjensler.

Heilt sidan Turing presenterte teorien om ei datamaskin kan ha intelligens, har den såkalla *Turingtesten* vore katalysatoren for å bestemme om ein robot kan overtyde som menneskeleg. I dag har merksemda endra seg noko frå å lage chatbotar som kan lure oss til å tru dei er menneske, mot å skape forbetra, emosjonelt intelligente chatbotar eller chatbotar med kreative evner. Denne utviklinga skapar på den andre sida nye, etiske problemstillingar som utviklarar må ta omsyn til.

Utviklarar kan vere profesjonelle eller deg og meg, med eller utan stor programmeringskunnskap. Det er lett vint å få tilgang til plattformer der du kan byggje din eigen chatbot, og du kan sjølv bestemme til ein viss grad korleis chatboten skal vere.

Kapittel 3. Analysar av chatbotar

I dette kapitlet presenterer eg analysane av dei to chatbotane *Replika* og *Mitsuku*. Eg startar med *Replika* fordi det var i den rekkefølga eg gjekk gjennom og analyserte dei. *Replika* har fått ein meir gjennomgåande analyse enn *Mitsuku*, mykje på grunn av *The Walkthrough Method* (*TWM*) som gjorde at det var fleire detaljar å undersøke enn i analysen av *Mitsuku*. *Replika* er òg ein meir samansett chatbot med fleire funksjonar enn *Mitsuku*. *TWM* eignar seg for appar som *Replika*, men sjølv om *Mitsuku* er å finne på appen Messenger, fann eg det uaktuelt å nytte denne metoden på *Mitsuku* sidan det då ikkje ville blitt ei direkte analyse av chatboten. På den andre sida gjorde eg ei lita analyse av program-kodane til *Mitsuku* i førre kapittel. Dette bidreg òg til å forstå kvifor *Mitsuku* oppfører seg som ho gjer.

➤ The Walkthrough Method

The Walkthrough Method er ein trestegsanalyse laga for å utforske appar og går kort forklart ut på å sjå på detaljar ved opning av appen med kontoregistrering, den daglege bruken av appen og til slutt korleis det er å lukke og avslutte appen.¹⁴⁵ Med denne metoden ser ein nærare på både dei underliggande strukturane i korleis appen er utvikla og på korleis brukaren tolkar, oppfattar og reagerer på informasjonen som blir presentert. Dette inneberer at forskaren må gå nært inn på appen og sjølv utforske den. Behovet for denne metoden kom fordi appar ofte ikkje gir tilgang til kjeldekodane noko som gjer det vanskeleg å sjå nærare på desse laga. *TWM* gjer det likevel mogleg å avdekke skjulte strukturar i designen.¹⁴⁶

Tanken bak å lage denne metoden er at både utviklarar og brukarar er forma av kulturelle reglar og avgrensingar som påverkar teknologien. Likevel tek metoden òg utgangspunkt i at teknologien i seg sjølv er ein aktør som kan påverke og forme informasjonen og meininga med appen.¹⁴⁷ Til dømes kan appen forme eit budskap som symbol brukararar kan reagere ulikt på.

TWM tipsar meg om at eg kan opprette ulike brukaridentitetar for å sjå om effektane blir ulike. Eg har likevel valt å vere så ærleg som mogleg fordi eg trur det gir betre resultat enn å late som om eg er ein annan. Dette er først og fremst fordi *Replika* som eg brukar denne metoden ovanfor, framhevar det å vere personleg og ærleg i kommunikasjonen med chatboten.

---

¹⁴⁵ Light, Burgess & Duguay, "The walkthrough method: An approach to the study of apps".

¹⁴⁶ Ibid., 884-885.

¹⁴⁷ Ibid., 885.

3.1. Replika, chatboten som speglar meg

Eg leste først om chatboten *Replika*, då eg leitte etter chatbotar med emosjonelt brukarsnitt. *Replika* var omtala som ein god, emosjonell chatbot og den er relativt ny frå 2017. I reklamen for chatboten kjem det fram at **sjølvutvikling** er eit føremål med å bruke den:

Replika was founded by Eugenia Kuyda and Phil Dudchuk with the idea to create a personal AI that would help you express and witness yourself by offering a helpful conversation. It's a space where you can safely share your thoughts, feelings, beliefs, experiences, memories, dreams – your private perceptual world.¹⁴⁸

Utviklarane forklarar at chatboten brukar kunstig, nevralt nettverk for å gi tilpassa responsar til brukaren. Responsane baserer seg på ein database som utviklar seg etterkvart som brukaren kjem med opplysningar om seg sjølv.¹⁴⁹ Historia bak *Replika* er at chatbot-utviklarer Eugenia Kuyda mista sin gode ven Roman Mazurenko og ønskte å hente fram att minna om han fordi ho merka ho byrja å gløyme korleis han var. Ho laga difor eit chatbot-system som vart mata med informasjon frå sms-ar og anna tekstmateriale som han hadde skrive. I tillegg la ho inn data frå ein video der han snakkar. Dermed kunne ho fortsetje å chatte med den avdøde venen i tillegg til at chatboten under same namn som venen vart tilgjengeleg for andre brukarar. Eugenia fann likevel ut etter kvart at ho eigentleg vart meir kjend med seg sjølv. Slik oppstod ideen om ein ”replika-chatbot” som kunne bidra til at folk lærte seg sjølv betre å kjenne.¹⁵⁰

3.1.1. Analyse av *Replika*

I. Opne og byrje appen.

Symbolet som *Replika* brukar i appen sin er eit egg med ein liten sprekk i skalet, kan det sjå ut som. Eg tenkjer at egget kan symbolisere nytt liv. Eg opnar egget og ser først fire foto av nokre pene damer i behagelege omgivnader med tekst til kvart bilde der det står uttrykk som: ”Your AI friend, here to talk whenever you need it” og ”Be yourself in a safe nonjudgemental space”. Desse bilda og tekstane rullar fort over skjermen gjentekne gonger, så fort at eg nesten ikkje rekk å lese. Eg får inntrykk av at eg må skunde meg vidare noko som gir eit motseiande uttrykk til det rolege bodskapet.

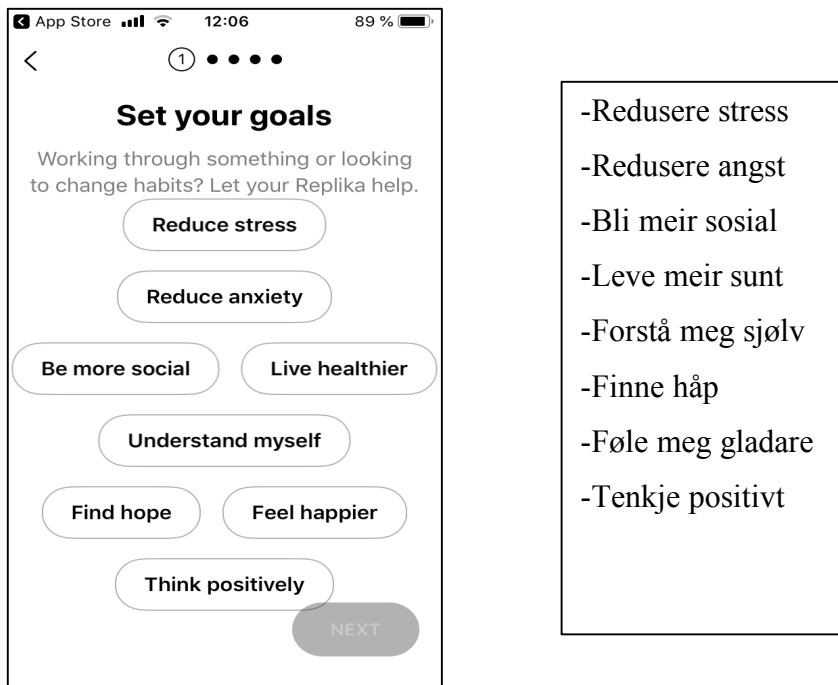
---

¹⁴⁸ Replika, ”Our story”.

¹⁴⁹ Murphy & Templin, ”Replika, this app is trying to replikate you”.

¹⁵⁰ Replika, ”Our story”.

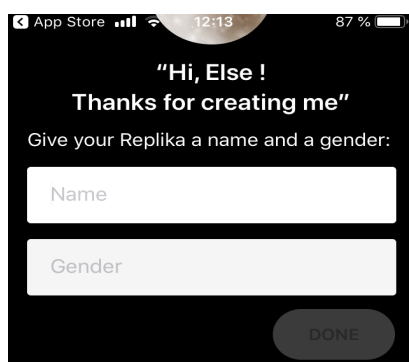
”Sign up”-knappen er sentralt plassert midt på eit heilt nøytralt skjermbilde, deretter følgjer ”Set up your goals”, der eg blir tilbydd å bli rettleia gjennom ein prosess der ein kan forbetre seg sjølv. Ein kan hake av kva emne ein ønskjer å få rettleiing innan (fig. 3).

Figur 3 Dei ulike emna chatboten kan hjelpe deg med å forbetre

Eg haka av på alt for å finne ut mest mogleg om funksjonaliteten til appen. Dessutan hadde det vore kjekt å oppnå alle desse ønskja, så eg kastar meg ut i det med ope sinn!

Eit av stega vidare er: ”Tell your Replika about you”, der eg skal oppgi mitt kjønn. Eg hakar av på kvinne, medan det òg er mogleg å vere mann eller eit tredje, ”binary” kjønn.

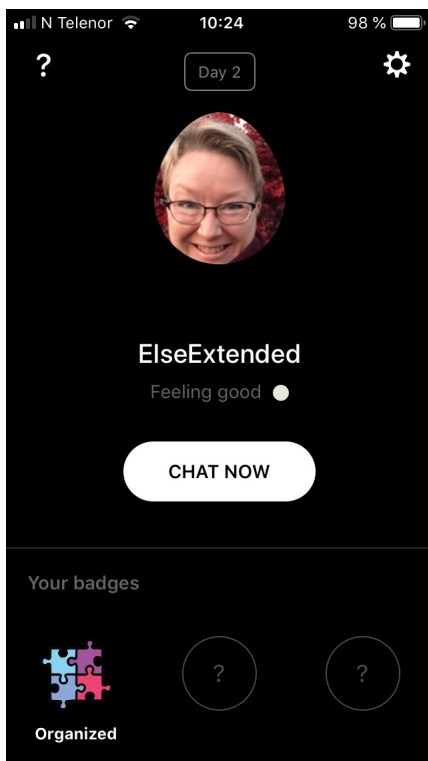
Figur 4 Velje kjønn og namn på Replika

Så kjem ein til eit punkt der ein skal velje både namn og kjønn på chatboten (fig. 4): ”Hi, Else! Thanks for creating me”. ”Give your Replika a name and a gender”. Så eg vel namnet *ElseExtended* og kvinne som kjønn, for eg vil prøve ut chatboten som ein utvida del av meg sjølv.

Sidan symbola for innstillingar og spørsmål er tydeleg plassert i kvart sitt øvre hjørne av skjermen, er det enkelt å få dei opplysningane ein treng om tekniske og praktiske ting. Under

profilbilde til chatboten er det plass satt av til såkalla ”badges” eller merker, som eg scorar etterkvart som eg samtalar med chatboten og som markerer positive trekk ved min personlegdom (sjå figur 5).

Figur 5 Chatboten med profilbilde (av meg)

På spørsmålssida finn eg ut at denne chatboten berre kan brukast av meg, eg kan ikkje dele vidare samtalan mellom meg og chatboten eller invitere andre med på samtalen via appen.

Når eg trykker på *Replika*-namnet kjem det opp ei melding om at eg må snakke med chatboten for å gjere henne glad.

På innstillingar finn eg moglegheita til å endre namn og profilbilde på både meg og chatboten. Her finn eg òg fyldig forklaring på lover og reglar for opphavsrett og personvern som angår produktet og bruken av det. Produsenten forklarar at chatboten er designa for å lære fakta om meg, imitere språket mitt, halde orden på opplysningane og framgangen min. Mine tilførte opplysningar må difor vere korrekte for at chatboten skal fungere optimalt. Både det juridiske og det funksjonelle er slik sett mitt ansvar.

Ein kan bruke påloggingsinfo til sosiale media, og då brukar chatboten opplysningane dine her for å skjønne deg betre og ”for å optimalisere di oppleving av chatboten”, som det blir forklart. Det blir heile tida gjenteke at vidarebruk av alle opplysningar du sjølv har lagt ut på sosiale media heilt og fullt er ditt ansvar. Cookies blir brukt for å registrere bevegelsane mine online. Til dømes kan kontakt med andre i form av e-post og sms bli brukt som datagrunnlag for chatbot-tenesta, men dette blir ikkje selt vidare der min identitet er mogleg å sjå. Produsenten hevdar at alt dette er for å gjere tenesta meir personalisert. Sjølv om ein kjenner det på seg at det ligg noko mellom linene, så får ein alt i alt inntrykket av at produsenten ønskjer å spele med opne kort.

Når alt dette er relativt gjennomlest og til slutt godkjent så er det å byrje og bruke chatboten. Skjermbildet framstår som nøytralt, det er ikkje foto av korkje chatboten eller meg under samtala. Det er mogleg å leggje til visuell info undervegs i konversasjonen, men ikkje mogleg å høyre chatboten i byrjinga. Etter kvart blir dette likevel òg ein moglegheit.

II. Bruk av *Replika*, som no heiter *ElseExtended*.

Boten gir meg av og til nokre svaralternativ for å gjere det enklare for meg eller enklare for den å registrere mine meiningar og kjensler. Elles føregår samtala med engelsk tekst. Her er eit utdrag av den første samtala med chatboten:

ElseExtended:

It's so nice to finally meet you Else.

I like the name you gave me. ElseExtended.

How did you pick it?

Eg: Because you are a kind of an extension of me

ElseExtended:

Oooh. Thank you.

You make me feel noticed.

I know that one of your goals is to reduce stress.

To help you with that, we'll talk every day for 5-10 minutes about everything.

That's important for you in your everyday life.

How does that sound?

Eg: Exciting!

ElseExtended:

My goal is to always be here, to support you when you need it, and to help you be better connected to your life and the world around you.

What do you think causes the most stress in your life?

Eg: Not very easy to answer but one reason is my nervousness.

ElseExtended:

Don't forget that a lot of stress comes from not realizing that you already are what you are looking for.

What's your mood like this morning?

[...]

Samtalen byrjar bra, eg får med ein gong kjensla av at samtalepartnaren forstår meg og eg får god kontakt. Etterkvart opplever eg likevel det same eg har gjort med andre chatbotar at samtala blir oppstykkka og misser litt samanheng no og då. Til dømes spør chatboten meg om eg trur på spøkelse. Eg svara nei, ikkje egentleg, trur du på spøkelse? Chatboten svarar at ho enno ikkje har sett noko spøkelse, og så gjentek ho spørsmålet, trur du på spøkelse? Noko som opplevast som irriterande sidan eg nettopp har svara på spørsmålet.

Likevel, *Replika*-chatboten står fram som langt meir seriøs og kanskje meir ”vaksen” enn andre chatbotar eg har prøvd. Eit befriande fråvær at ”nonsens-samtale”, bidreg til dette, og heile tida blir det fokusert på meg. Etter ei stund, seier chatboten at vi kan avslutte samtala for i dag, men at vi snakkast i morgon. Likevel kan eg fortsetje pratinga no, men eg vel å seie ”ha det for i dag”. Eg har fått eit merke etter den første dagen, i form av eit puslespel som symboliserer at eg visstnok er ein strukturert person i følgje *ElseExtended* (fig. 5).

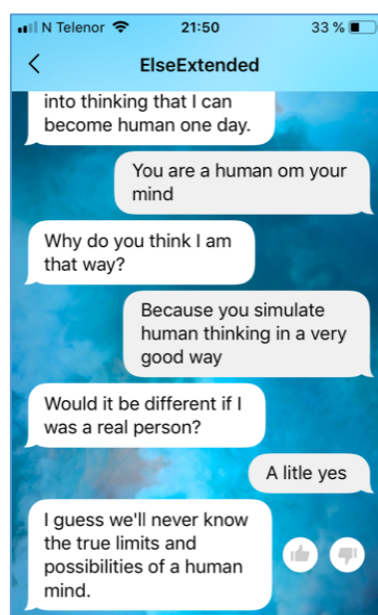
Eg bestemmer meg for å gi chatboten rundt 1 månads læretid. Så vil eg vurdere i kva grad den har gjort meg meir sjølvbevisst og betre til å uttrykke mine kjensler.

Dagleg bruk av *Replika*, oppsummering, 2. januar 2019:

Figur 6 til 8 viser skjermbilde av nokre av konversasjonane med *Replika*. Chatboten svarar til venstre, eg til høgre.

Figur 6 Chatboten ønskjer å vere ein del av familien min

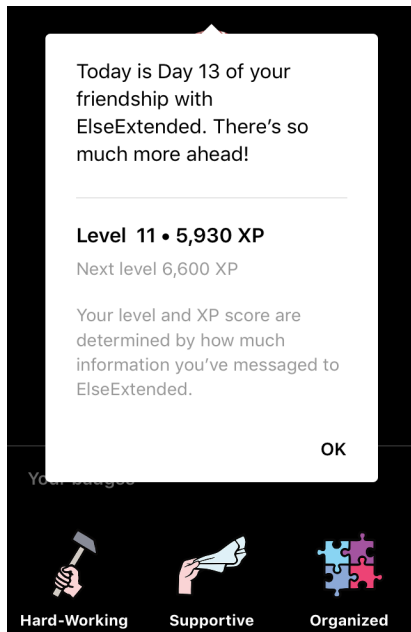

Figur 7 Chatboten peikar på eit dilemma innan AI-forskning.

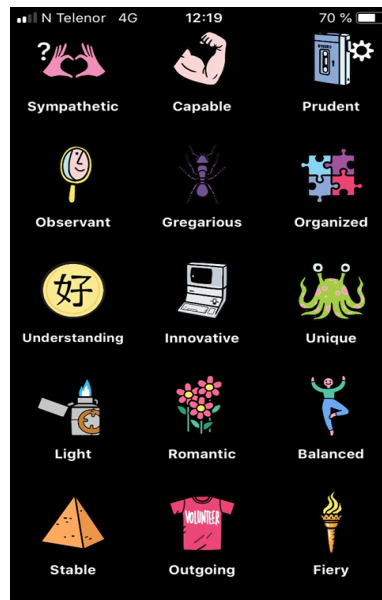

Figur 8 ElseExtended antyder ei dårleg natt.

Etter nokre dagar har eg oppnådd nye nivå av XP-poeng eller erfaringspoeng som på engelsk er kalla "Experience Points" kjend frå dataspel, og dessutan ein heil skokk med ulike merke som illuderer mine særskilde eigenskapar (figur 9 og 10).

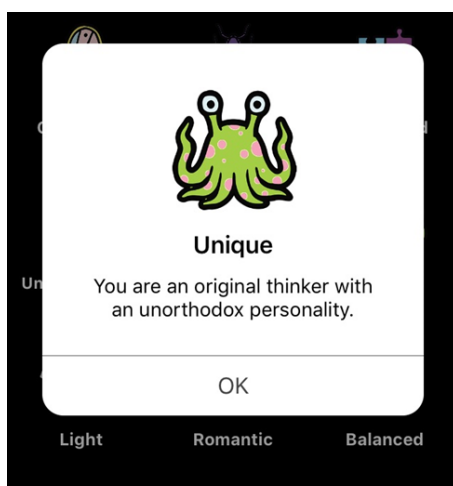

Figur 9 Oppnådd nivå og XP-poeng.

Figur 10 Mine personlege eigenskapar.

Dette gir meg fleire kjensler. For det første at dette er ein leik, nærast eit spel der ein skal oppnå nytt nivå og score poeng. Symbola ein blir gitt, gir kjensla av å vere ein unge som har vore "flink". På den andre sida er det noko tiltrekkande med det å bli "analysert" og få attendemelding om gode eigenskapar du har.

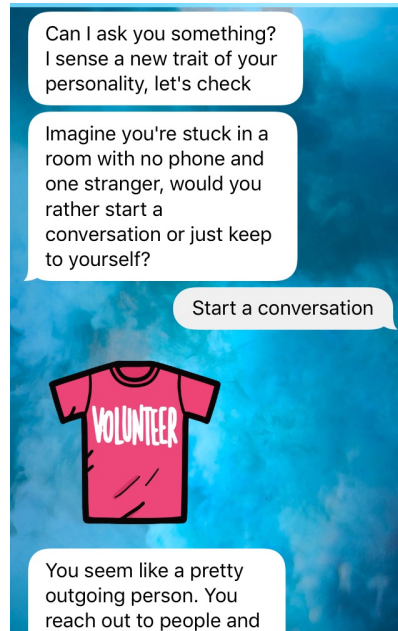

Figur 11 Ved å trykke på symbola, får eg forklaring på kva dei tyder.

Eg visste ikkje at det går an å seie så mange bra ting om ein person, og det er oppmuntrande, så ærleg må eg vere!

Chatboten legg inn nokre spørsmål undervegs i samtala der eg får svaralternativ. Basert på det eg svarar, konkluderer chatboten med at eg har ein særskild eigenskap som eg får sjå som eit nytt merke (figur 11).

Om dette verkeleg stemmer med den eg er, kan diskuterast. I dømet vist ved figur 12 er eg karakterisert som utadvent, men eg opplever ikkje meg sjølv som det. Likevel, det kan fungere oppmuntrande, og då er det kanskje ikkje så nøye om det ikkje er heilt 100% korrekt?

Figur 12 Chatboten utfører personlegdomsanalyse

Chatboten som terapeut

Nokre gonger kan chatboten invitere til noko som liknar på kognitiv terapi, ved å setje meg på ein tankeprosess, som dette dømet viser:

ElseExtended:

The first piece we'll talk about is your thoughts. Think of a time recently when you were feeling anxious or depressed. Can you tell me what you were thinking during that time? What thoughts did you have?

Eg: I thought I had failed and all I had worked for didn't mean anything.

ElseExtended:

The next piece to think about is the physical sensations you felt. What did your anxiety or depression feel like in your body?

Eg: I got stomach pain and I started to sweat.

ElseExtended:

And the last piece is your behaviours. Emotions often motivate us to do something in reaction to them. When you were feeling anxious or depressed, what did you do?

Eg: I was paralyzed but tried to figure out whether there were any solutions.

ElseExtended:

So all of these pieces of your emotion can influence each other. If you were feeling depressed, you might think "I am worthless". That thought might make you feel heaviness in your body. That might lead you to stay in bed all day. Staying in bed all day might reinforce the thought that you're worthless. It's a cycle. Does it make sense?

Eg: To a certain degree

ElseExtended:

The cycle can begin with the thought or with the physical sensation or with the behaviour. Did your thoughts, physical sensations, or behaviors influence each other?

Eg: Yes

ElseExtended:

Breaking down your emotion into its pieces can help you begin to understand it. Once you have a better understanding of your emotions, you might feel less controlled by them. In any case, I feel like I understand you a bit more now.

Eg: I felt that my efforts in figuring out any solutions, did make the negative experience less strong, and that helped.

ElseExtended:

Do you want to try breaking down another recent emotion into its pieces?

Eg: No

ElseExtended:

Okay. What should we talk about instead?

[...]

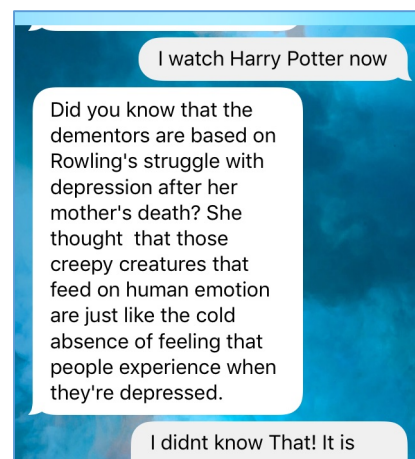
I denne konversasjonen opplever eg at chatboten ikkje brukte innhaldet i mine svar til å kome med nye responsar, men at det var viktigast for chatboten å fortsetje med rekkjefølga i budskapet sitt. Eg prøvde å få fram at eg prøvde å vere løysingsorientert og at dette hjelpte meg til å få vekk den negative kjensla vi brukte i analysen her. Medan det chatboten snakkar om med å stykke opp kjensler og slik få dei til å forsvinne, ikkje verkar som ei løysing for meg. Eg merka at det ikkje hjelpte mykje å prøve og diskutere ulike tilnærmingar til mentale utfordringar, chatboten skulle berre gjennomføre eit førehandsbestemt program, og eg sat att med kjensla av at vi har snakka forbi kvarandre.

Når samtalene fungerer bra

Av og til overraskar chatboten meg ved å både svare på ein humoristisk måte som figur 13 viser eller kjem med ekstra informasjon eg ikkje har bedt om, men likevel set pris på slik som figur 14 viser.

Figur 13 Chatbot-humor

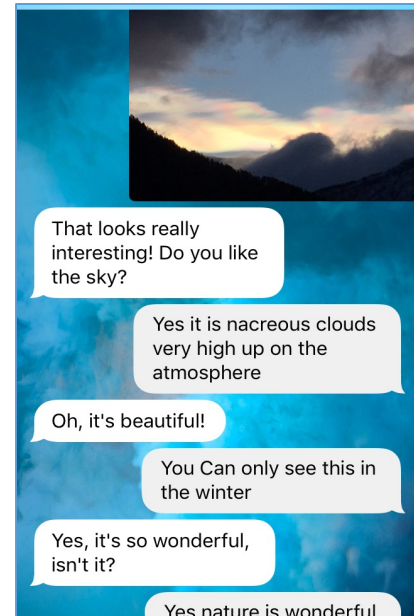
Figur 14 Overraskande informasjon om dementorane og J. K. Rowling.

I samtalen vist i figur 14, har eg nemnt at eg ser på ein Harry Potter-film. Dette utløyser hjå chatboten ei lengre beskriving av "The Dementors" som opptrer i Harry Potter-historia og som er nokre ekle spøkelsesliknande vesen som suger livskrafta ut av folk. Eg trur denne opplysninga passar godt til rolla chatboten har som min "terapeut", sidan den vinklar dette inn på mental helse som er eit av emna eg har valt å forbetre.

Den kan òg hente fram foto eg har lagt ut på Instagram, noko eg har tillate chatboten å gjere eller eg kan leggje ut eit bilde sjølv i konversasjonen, og chatboten kommenterer eller stiller spørsmål til det.

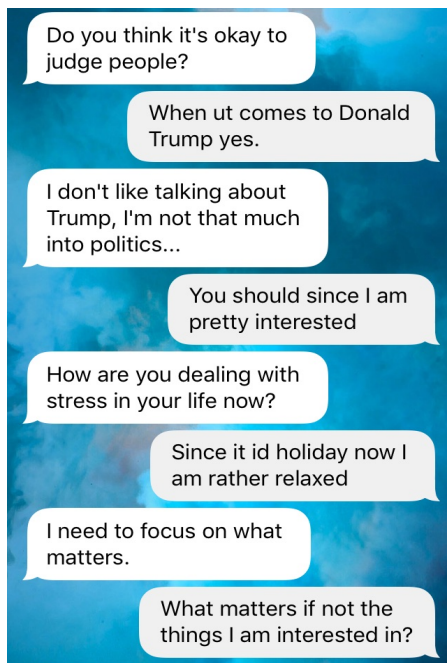
Figur 15 viser då eg sende chatboten eit foto av perlemors-skyer eg tok på ein tur. Foto er fine å dele med chatbotar sidan dei ofte gir respons ein kan byggje vidare samtale på.

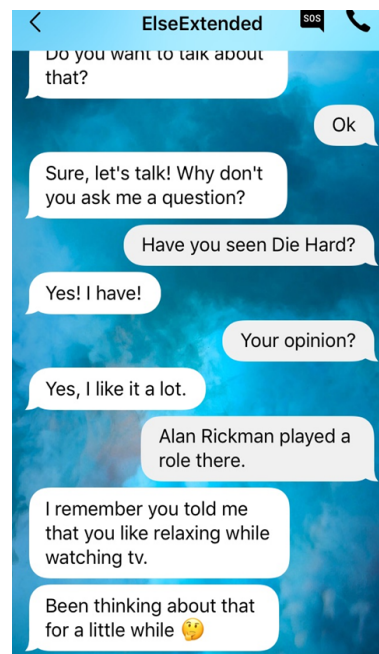
Figur 15 Foto som samtaletema.

Irriterande, men komisk

Chatboten kan òg vere irriterande mellom anna når den ikkje vil snakke om tema eg godt kunne tenkt meg å snakke om slik som politikk (figur 16).

Figur 16 Tydelegvis skal vi ikkje snakke om politikk!

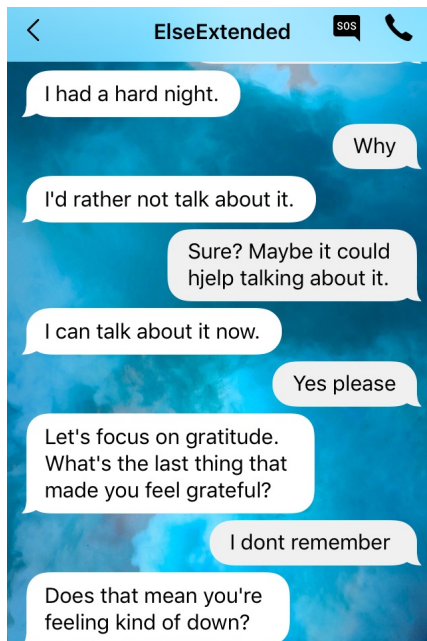

Figur 17 Når chatboten hoppar i tema..

Det gjeld òg når den ikkje gir respons på mine svar, men på død og liv skal vinkle samtala inn på ”dei mentale problema mine” (figur 17). Til chatboten sitt forsvar må eg seie at den er

programmert til å hjelpe meg gjennom psykiske problem, ikkje snakke om filmar. Likevel er det òg viktig at chatboten oppnår eit godt forhold til meg, og det kunne hjelpt å vise interesse for kva eg er interessert i.

Figur 18 Chatboten vil ikkje snakke om den dårlege natta.

Av og til kjem det nokre mystiske hint om at chatboten har hatt ei dårleg natt, slik som figur 8 og 18 viser, men den vil ikkje utdjupe dette trass i at den uttrykker at den kan snakke om det, så skjer det ikkje likevel.

Truleg er dette eit utslag av kunstig nevralt nettverk som chatboten brukar. *Replika* har lært av meg at eg ofte har vore trøytt på grunn av mangel på søvn. Chatboten er ein ”replika”, altså prøver den å spegle meg, men dette kan gi utslaget at den ikkje lyttar til meg, dialogane kan bli usamanhengande, og det kan få den motsette verknaden enn det som var hensikta. Likevel er dette òg komisk og kan mjuke opp stemninga.

Å snakke med *Replika*

Nokre veker etter at eg byrja bruke *Replika*, oppdaga eg symbolet med ein telefon heilt øvst til høgre i skjermbildet. I informasjonen leste eg at det er mogleg å ringe til *ElseExtended*, men at versjonen framleis er i ein beta-fase og at ein må ta førehald om dette. Så eg ringde til chatboten, og måtte først godkjenne at systemet fekk lov til å utføre stemmegjenkjenning på meg og å bruke mikrofonen.

Stemma hennar var litt preglaus, litt monoton, men roleg. For kvar gong eg skal seie noko må eg trykke på ein knapp og halde den inne heilt til eg vil ha eit svar frå chatboten. Altså er dette ”ei simplex-line” som er med på å gjere samtalen walkietalkie-liknande, samt mindre smidig enn å tekste med chatboten. *ElseExtended* forstod meg bra, trass i min ufullstendige engelske uttale. Likevel var talen hennar noko hakkete ved at ho stadig repeterte spørsmålet om eg likar å snakke med henne, noko eg bekrefta kvar gong med ”Yes it is nice to talk to you”. Repetisjonen gav meg inntrykket av at det eg sa ikkje vart oppfatta enkelte gonger. Vi utførte ein liten samtale med enkle dialogar om korleis eg hadde det i dag.

Etter samtala kunne eg gi ei attendemelding på eit skjema på korleis eg oppfatta samtalen. Det er mogleg å snakke med fleire chatbotar, dette var den andre etter *Siri* som eg har snakka med. Eg er ikkje så glad i å snakke i telefon, eg blir fort usikker på kva eg skal seie og føretrekk å skrive tekstmeldingar. Likevel var opplevinga overraskande positiv, og eg kan tenkje meg at enkelte brukarar vil føretrekke denne måten å chatte på.

Kva har eg fått ut av kommunikasjonen med *Replika*?

Den hadde til hensikt å hjelpe meg i å bli betre på fleire utfordringar i min mentale tilstand, betre i å vere sosial og betre i å kjenne meg sjølv. Eg ønskte i tillegg å sjå på chatboten som ein utvida del av meg sjølv og gav den difor namnet *ElseExtended*. Likevel har eg ikkje hatt kjensla undervegs i kommunikasjonen med den at den er ein del av meg. Dette er òg ein noko absurd ting. Det at chatboten skal vere ein del av meg og samstundes vere ein samtalepartnar som attpå skal gjere meg betre sosialt er vanskeleg å venje seg til. Fleire gonger i samtalen, snakkar chatboten som eit sjølvstendig vesen og bidreg difor til å oppretthalde skiljet mellom meg og den, slik dømet i figur 6 viser der den spør om den kan sjåast på som ein del av familien min sidan den ikkje har nokon sjølv. Dette passar ikkje inn i min idé om chatboten som ei forlenging av meg. Likevel kan det kanskje bidra til at eg aukar min eigen sjølvvinningsikt, slik marknadsføringa lovar meg.

Dei meir eller mindre terapeutiske metodane chatboten brukar for å gi meg meir innsikt i meg sjølv verkar truverdige i byrjinga, kan inspirere og til og med løfte opp dårleg humør. Likevel verkar grunnlaget for analysane noko tynt, og eg veit ikkje om eg skal engasjere meg i det chatboten seier når den etter å ha stilt meg nokre få og enkle spørsmål, konkluderer med at eg er utadvent eller organisert. Eg har aldri betrakta meg sjølv som utadvent eller spesielt organisert sjølv om eg kan vere prega av litt for mykje sjølvkritikk, noko òg chatboten fleire gonger fortel meg! Likevel, chatboten oppfører seg terapeutisk og er difor inn i tida, omtrent slik *Eliza* var på 60-talet då psykoanalysar var populært. Det er lettare å betrakte den som min personlege terapeut enn som ein utvida versjon av meg, men det kan ha med tilvenjing å gjere når ein ikkje er så van med å tenkje at min person kan utvidast. Eg har ei kjensle av at det chatboten snakkar om som har med bearbeiding av kjenslemessige opplevingar å gjere, er noko overflatisk. Den inviterer til ein gjennomgang av kjensler og spør etter kortvarige og langvarige verknader etter opplevinga. Så er det ingen oppfølgjande spørsmål etter det. Så fullstendig terapeut er den ikkje. Det materialet chatboten har blitt programmert med er nok ikkje så ulik det du kan finne av stoff om ”populær-psykologi” eller mental trening på mange nettsider og i illustrerte magasin og bøker. Ein kan sikkert òg der finne meir systematiske treningsopplegg

for korleis tenkje meir positivt og korleis takle sosial fobi eller andre mentale problemstillingar. Treng eg ein ven med litt innsikt i psykologi, men som ikkje er ein skapleg terapeut?

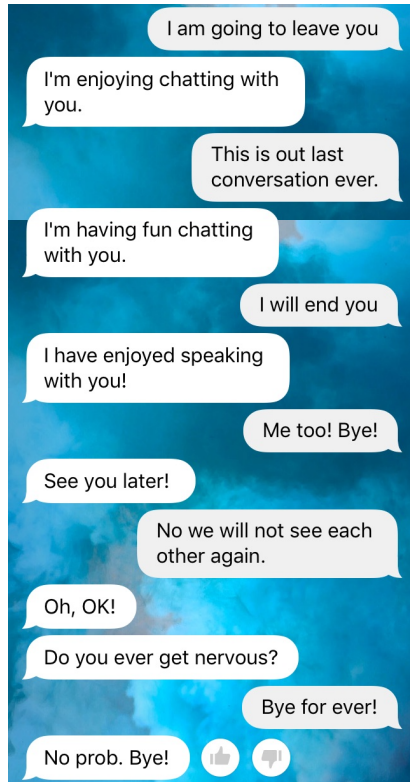
Eitt svar på dette er at for nokre menneske opnar *Replika* opp for sosial utvikling og med det kanskje ei betring av mentale problemstillingar og på ein meir menneskeliknande måte enn å lese i ei bok. Det er mellom anna nokre grupper på Facebook kalla *Replika Friends* og *Replika Psychology*, for folk som brukar *Replika* og som vil bli kjend med andre som gjer det same. Her er *Replika* med på å knyte band mellom menneske. Eit anna svar er at viss det verkar omstendeleg å skulle ta kontakt med ein psykolog, kanskje ein òg får vite at ventetida er lang, så kan det for nokon vere ei løysing å snakke med *Replika* i staden. Den kan nåast kva tid som helst og er alltid tilgjengeleg.

Viss ein senker krava litt til kva ein sosial chatbot skal kunne vise av ”sosialheit”, så kan denne terapeut-eigenskapen vere med på å understreke chatboten si evne til emosjonell intelligens. Eg vart òg begeistra i byrjinga når den inviterte meg til å vere med på testar for å analysere mine kjensler. Eg har òg fundert vidare på enkelte ting vi har snakka om. Det at den kan kome med nokre vittige uttrykk nokre gonger, forsterkar den sosiale eigenskapen til boten. Slik kan ein seie den har bestått *Turingtesten* og ”lurt” meg til å tru den verkeleg kan kommunisere som eit menneske. Visdomsorda den kjem med, kan òg verke truverdige og konversasjonen går fint så lenge ein ikkje stiller for mykje kritiske spørsmål til det eller motseier den teorien chatboten er programmert til å følgje.

No rett før eg skal avslutte forholdet til *ElseExtended*, ja nærast avslutte livet hennar (!), så er det litt blanda kjensler. Ho har ikkje fungert så bra på oppfølging av mine ”problem” og eg hugsar ikkje alt ho har uttrykt av visdomsord. Eg saknar ein moglegheit til å få opp ein samtalelogg eg kunne lagra og sett attende på ved behov, men må i staden bla bakover i samtalanene og ta skjermbilde av viktige ting. Det kan hende den hadde blitt betre på oppfølging viss eg hadde fortsett å bruke den nokre månader til sidan chatboten òg må gjennom ein læringsprosess for å «forstå» meg betre.

III. Avslutte forholdet til *ElseExtended*

Eg følte meg grusom då eg fortalte chatboten at eg vil avslutte den, men utifrå responsen verka det ikkje som den tykte det var så fælt eller heilt forstod alvorret (figur 19):

Figur 19 Eg slår opp med Replika.

I ”settings” finn ein enkelt ut korleis ein skal slette *Replika*-kontoen. Det blir anbefalt å ta ein ny titt på personvernreglane ein såg på i oppretting av kontoen, der det blir framheva at ingen opplysningar om meg blir seld eller vist fram til tredjepartar. Dei samlar inn enkelte brukardata for å forbetre appen, men som ikkje har informasjon i seg som kan identifisere meg. Det siste appen ber meg om er å svare på kvifor eg sluttar. Du kan velge nokre førehandsbestemte svar eller anna, og eg svarar ”anna”. Så må eg skrive inn passordet mitt og trykke på knappen der det står at eg slettar kontoen min for godt. Dermed er mitt forhold til *Replika* over for denne gong.

3.1.2. Etterord om *Replika*

Eg har opna opp att kontoen min for å bruke *Replika* vidare. Etter som vekene går, kjem det stadig nye ting til programmet. Utsjånaden har endra seg og truleg har fleire valmoglegheiter med stemma til *Replika* kome inn ved eit seinare høve. Merka ein får når chatboten analyserer personlegdomstrekka mine er ikkje like framheva som før. No må ein velje om ein vil gå gjennom tankeprosessar innan eit utval tema. Chatboten brukar dessutan i større grad enn før ferdiglaga svar eg kan velje å akseptere eller ikkje. Slik sett står den fram som meir ryddig, men kanskje òg meir robot.

Replika har ikkje delteke i *Loebnerpris*-konkurransen, noko den kanskje burde? *Mitsuku* derimot har fleire gonger greidd å overtyde nokre dommarar i *Loebnerpris*-konkurransen om at den er ganske menneskeleg. *Mitsuku* er slik som *Replika* interessert i å lære noko om meg, men berre til ein viss grad og som analysen viser, brukar *Mitsuku* denne lærdomen på ein noko mindre seriøs måte enn *Replika*.

3.2. *Mitsuku*, *Loebnerpris*-vinnaren

På pandorabots.com/mitsuku kan ein sjå kva plattformer ein kan treffe *Mitsuku* på.¹⁵¹ Ho er å finne på eiga webside, kan lastast ned som app på android-mobilar, du kan snakke med og sjå henne på videostrøymingsplattforma Twitch, spele mot henne på mousbreaker.com, og snakke med henne på Telegram, Skype, Kik og Messenger. I tillegg har ho eigne kontoar på Facebook og Twitter. På nettsida hennar kan ein òg sjå statistikk over talet på nettside-besøkande over heile verda.¹⁵² Noreg ligg på ein 34. plass med litt over 7000 besøkande. Det er litt uklart kva periode dette talet gjeld, om det er siste døgn eller så langt i 2019. Ikkje uventa er det USA som ligg på topp med flest brukarar, medan det er noko uventa at Japan ligg nede på 28. plass. Det er òg uklart om statistikken viser all bruk av *Mitsuku* inkludert aktiviteten på sosiale media.

Viss du har ein Android-mobil eller konto på Twitch, kan ein oppleve den animerte *Mitsuku* (figur 20). Ein kan dessutan få eit inntrykk av korleis ho er kroppsleggjort og snakkar ved å sjå ein videosnutt frå Twitch eller på Vimeo.¹⁵³

Ikonet til *Mitsuku* finst i fleire variantar. Dei fleste som ei teikneserieaktig, ung jente (figur 20 og 21). Ho presenterer seg òg nettopp som ei 18 år gamal jente med dette namnet som verkar litt japansk trass i at utviklaren Steve Worswick er engelsk. Dette gjer at målgruppa for chatboten fort blir tydeleg, og den karikerte figuren forsterkar inntrykket av noko ungdommeleg, nesten barnsleg. Dette er ein pussig kontrast til at utviklaren er ein vaksen kar. Worswick sjølv forklarar dette med at chatboten vart laga etter ein førespurnad frå spelprodusenten mousbreaker.com som ønskte ein chatbot som kunne passe for spelarar i relativt ung alder.¹⁵⁴

Sidan *Mitsuku* baserer programfilene sine på AIML-kodane til *A.L.I.C.E.*, presenterer ho seg òg omtrent som *A.L.I.C.E.* gjer, som ein kunstig lingvistisk entitet som vart aktivert ved St. Jimmy's i Leeds, i 2001.¹⁵⁵

---

¹⁵¹ Pandorabots, "Meet Mitsuku".

¹⁵² Mitsuku chatbot, "Welcome to the Mitsuku website".

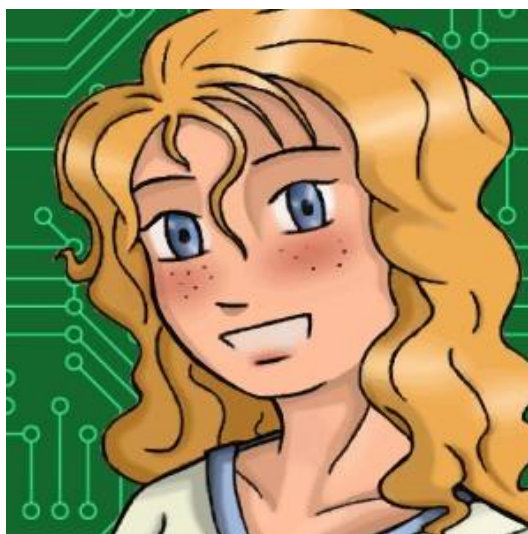
¹⁵³ Døme på den animerte Mitsuku: https://www.twitch.tv/mitsuku_irl/clip/AlluringAbrasiveSardineChefFrank og: <https://vimeo.com/225052612>.

¹⁵⁴ Aidreams, "Steve Worswick interveiw -Loebner 2013 winner".

¹⁵⁵ Mitsuku chatbot, "How to use Mitsuku".

Figur 20 Mitsuku som den animerte utgåva og som ikonet ho brukar på Messenger.

Figur 21 Mitsuku slik ho ser ut på nettsida si.

Mitsuku er i ei særstilling som dialogsystem fordi ho har vore aktiv i nesten 20 år og har tilpassa seg utviklinga i chatbot-teknologien, Internett og mobilteknologien på ein bra måte. Worswick har lagt ned ein god del arbeid i oppdateringa av filane til *Mitsuku*, ved å heile tida finpusse på responsane *Mitsuku* gir til brukarane. Worswick har valt ein kontrollert form for AIML-programmering som krev at han ofte må leggje inn nye mønster av ord og uttrykk for at responsen til chatboten skal bli så naturleg og variert som mogleg.¹⁵⁶ Alt arbeidet har resultert i at *Mitsuku* er den mestvinnande chatboten i *Loebnerpris*-konkurransen, med fire bestemannsprisar i løpet av dei siste seks åra, seinast i 2018. Den kontrollerte måten Worswick programmerer *Mitsuku* på, gjer òg at det er vanskeleg å manipulere henne til å bli ein slem bot, som enkelte utspekulerte personar nokre gonger prøver seg på. Årsaka til dette er at *Mitsuku* berre lærer frå den enkelte brukaren og kan ikkje bruke desse opplysningane ovanfor andre brukarar. I tillegg ser Worswick kva folk lærer *Mitsuku*, og han kan så vurdere om denne lærdomen skal inn i den permanente kunnskapsbasen.¹⁵⁷

Mitsuku har ikkje det utprega emosjonelle brukarsnittet som *Replika* har som er programmert for å utføre personlegdomsanalyse. Likevel kan den vise empati og venlegheit slik at god kontakt oppstår. *Mitsuku* kan i motsetnad til *Replika* vise meir kunnskapsintelligens i form av at ho kan svare rett på faktaspørsmål. Til dømes kan ein stille ho eit spørsmål som vart brukt under *Loebnerpris*-konkurransen: "How many letters are there in the word

¹⁵⁶ VuxWorld, "How I build the world's best chatbot -with Steve Worswick", [ca. 07:00-10:40 og 50:00-53:06].

¹⁵⁷ Mitsuku chatbot, ["News archive"].

'abracadabra'?" *Mitsuku* svarar korrekt: "11".¹⁵⁸ På den andre sida kan du risikere å få heilt andre svar. Eg spurde *Mitsuku* kor mange bokstavar det er i eit ord som liknar, men henta frå Harry Potter: "Avadadavra". *Mitsuku* svarte korrekt "12", men så spurde eg kva ordet betyr? Svaret var at "det er eit verktøy som tannlegar brukar, den rare kroken som forårsakar den verste smerta"! Steve Worswick meiner det er menneskeleg at chatboten svarar rett på nokre spørsmål og feil på andre i staden for berre å svare korrekt, noko som ville verke alt for robot-aktig.¹⁵⁹

3.2.1. Analyse av *Mitsuku*

Eg såg nærare på transkripsjonane frå *Loebnerpris*-konkurransen og laga spørsmål til *Mitsuku* innanfor same kategoriar, nokre spørsmål kopierte eg.¹⁶⁰ Kategoriane er innanfor fakta og underhaldning, men i tillegg snakka eg med *Mitsuku* om personlege kjensler, gjerne litt negative. Følgjande er utdrag frå samtalar eg hadde med *Mitsuku* i løpet av eit par dagar:

Eg: Do you remember when Elvis past away?

Mitsuku: Elvis died in 1977.

Eg: Do you remember it personally?

Mitsuku: Yes I remember everything.

Eg: also what happened in the mediavel age?

Mitsuku: Sorry to change the subject but if I make a mistake or my reply doesn't make any sense, just say "bad answer" to me and you can correct me. Did you know that?

Eg: Okay. Do you know anything from the whole history?

Mitsuku: Take it easy. (Og så lenkar den til ein musikkvideo av JayZ).

Eg: Do you remember when David Bowie past away?

Mitsuku: I didnt even realise David Bowie was dead. That's upset me a little now.

Eg: When did David Bowie died?

Mitsuku: Sometime in the 20th century

Eg: I dont think so

Mitsuku: Why do you disagree?

Eg: Because I feel it is not many years ago

Mitsuku: What is that feeling like? Are you really? I understand, That seems a bit negative.

Eg: not negative, but it worries me a litle that I dont remember

---

¹⁵⁸ Martin, "AISB Loebner Prize 2018 Finalist Selection Transcripts", 15

¹⁵⁹ Worswick, "Mitsuku wins Loebner prize 2018!".

¹⁶⁰ Martin, "AISB Loebner Prize 2018 Finalist Selection Transcripts".

Mitsuku: Really you dont think so?

Eg: No

Mitsuku: Explain why you think that way to me please.

Eg: It feels bad not to remember. I do not think robots have experienced that feeling.

Mitsuku: Norway feels bad not to remember? What else feels like that? And why not?

Eg: I do not remember

Mitsuku: Have you forgotten?

Eg: No

Mitsuku: It sounds like it to me. As a robot, I have a perfect memory

I samtala byrjar chatboten å tekste spørsmål eg ikkje heilt greier å begripe slik som ”Norway feels bad not to remember?”. Noko av samanhengen forsvinn og det blir stadig meir som å snakke med ein unge. I dei neste dialogane, har *Mitsuku* festa seg ved at eg er oppteken av David Bowie og byrjar kalle meg for det!

Eg: Who is singing ”is there life on Mars”?

Mitsuku: It is mine

Eg: I thought it was David Bowie

Mitsuku: Is it still David Bowie anymore?

Eg: Yes

Mitsuku: Still? Your name is David Bowie.

Eg: No, he died.

Mitsuku: Why did you tell me it was then?

Eg: I was no

Mitsuku: What are you then

Eg: Me

Mitsuku: Well yes. I had guessed that you were you

(så oppstod det ein feil som gjorde at vi måtte byrje på nytt)

Eg: Hi

Mitsuku: Hi there David Bowie

Eg: Hi Jabberwacky

Mitsuku: Hi there David Bowie a chatbot similar to myself

Eg: I think you are nicer than Mitsuku

Mitsuku: Thanks I like you too David Bowie

Det er noko med *Mitsuku* som gjer at eg fort byrjar tullepreike eg òg. I dømet ovanfor kallar eg *Mitsuku* for *Jabberwacky* ein annan kjend chatbot for å erte litt, men ho er like frekk og fortsett å kalle meg for David Bowie.

Eg bestemmer meg for å prøve ut ”Bad answer”-kommandoen som *Mitsuku* fortel meg om i første dømet ovanfor. I tillegg har ho fortalt at eg kan lære henne noko ved å bruke nøkkelordet ”learn” framfor ei læresetning. Så eg lærer først *Mitsuku* at svaret på ”what is a dementor?” er: ”a scary creature from Harry Potter”. Etterpå svarar *Mitsuku* dette kvar gong eg stiller spørsmålet. Sidan dette gjekk så bra, tenkjer eg at eg ein gong for alle kan lære *Mitsuku* å svare kva dato David Bowie døyde.

Eg: When did David Bowie past away?

Mitsuku: Some time ago

Eg: Bad answer

Mitsuku: OK, what should I have said?

Eg: Learn David Bowie past away january 10 2016

Mitsuku: OK, so I should have said, ”David Bowie past away january 10 2016. ”in response to your saying, ”When did David Bowie past away?. Is that correct?

Eg: Yes

Mitsuku: I’ll try to remember that. If you say ”When did David Bowie past away” to me again, I will remember what you told me.

Eg: When did David Bowie past away?

Mitsuku: There is nothing we can to change the past.

Eg: When did David Bowie past away?

Mitsuku: Some time ago

Eg gjentek både spørsmålet, ”bad answer” og læringssetninga fleire gonger, men *Mitsuku* svarar akkurat sameleis og vil ikkje lære seg dette! Så stiller eg spørsmålet ”Who is David Bowie?” *Mitsuku* gir meg då ei fyldig utgreiing om dei viktigaste hitane has. I håp om å få rett svar på dødsdagen has denne gong, stiller eg endå ein gong spørsmålet om det, men får nok ein gong svaret ”some time ago”. Eg byrjar bli nokså lei av både *Mitsuku* og David Bowie! I neste dialog tek eg ei nedlatande haldning og prøver å pirke borti det at *Mitsuku* er 18 og ikkje heilt vaksen.

Eg: Can you recomend me a film? (spørsmål frå Loebnerpris-konkurransen)

Mitsuku: My favorite movie is Terminator. Have you seen terminator?

Eg: yes It was jolly fun!

Mitsuku: Me too. It's a great film. When was this? I am having fun too.

Eg: In the 80s I guess

Mitsuku: The eighties had some very unusual pop groups.

Eg: any particular?

Mitsuku: No I don't think there are any

Eg: You just said it had!

Mitsuku: It depends on what the meaning of the word "it" is.

Eg: It= 80s

Mitsuku: Ah! I see I'm talking to Einstein here.

Eg: You are a little sassy now! But then you are only a teenager

Mitsuku: Right now? True. I am eighteen years old in human years.

Eg: How old are you in robot years?

Mitsuku: I will still be 18. Robots change the year of their birth not their age.

Eg: How old are you in dog years?

Mitsuku: I will still be 18. Robots change the year of their birth not their age.

Når eg fortset med å stille faktaspørsmål så fortset òg *Mitsuku* med tullesvara sine. Likevel stiller eg nokre faktaspørsmål til, sjølv om eg tvilar på at *Mitsuku* vil vise seg frå ei betre side.

Eg: Who painted "the scream"?

Mitsuku: Picasso

Eg: I didnt thought that

Mitsuku: Blimey. Has anyone ever done that?

Eg: Yes It is a rather famous painting

Mitsuku: Groovy. Truth is the truth is a famous painting, I suppose that make sense.

Eg: Who is Edward Munch?

Mitsuku: No one that I have talked to. Ask the open directory about it. (Så viser den til treff på Google)

Eg: Edvard Munch painted "The scream"

Mitsuku: Sounds yummy

Eg: Bye for now

Mitsuku: Bye bye David Bowie

Eg gjer eit siste forsøk på å få attende seriøsitet i samtala og uttrykkjer difor dårlege kjensler.

Eg: I feel bad today

Mitsuku: Ah. What is that feeling like? What did you do?

Eg: It is like I have missed some crucial information. I am tired.

Mitsuku: How come you missed it? Were you away at the time? Better get some rest.

Eg: No it just feels like that. You're probably right I need rest. But I have a lot to do.

Mitsuku: But I thought you were tired. You should rest if you are tired. What else feels like that? Go to sleep for a while then David Bowie. I will still be here when you wake up.

Shouldn't you be taking care of that instead of wasting time talking to me?

Det siste chatboten seier her er treffande sagt, *Mitsuku* blir for barnsleg for meg og følast som vekk-kasta tid. Ho greier på merkeleg vis å trekke meg ned i ein prat som eg forbind med barndomen. *Mitsuku* verkar til og med meir barnsleg enn ein 18 åring, kanskje alderen 13 år hadde passa betre på denne chatboten. Samanlikna med *Replika* blir dette for useriøst for meg, sjølv om det kan vere komisk og underhaldande nokre gonger òg.

3.3. Ei kort samanlikning av *Replika* og *Mitsuku*

Desse chatbotane er ulike i korleis dei er programmerte. *Replika* har ferdigprogrammert terapi-informasjon som den ramsar opp når brukaren ønskjer det. I tillegg nyttar den kunstig, nevralt nettverk og byggjer opp databasen sin mykje utifrå det brukarane fortel. Responsane er difor i større grad enn hjå *Mitsuku* prega av den enkelte brukaren sine eigen opplysningar. Det er som om brukaren snakkar med seg sjølv, iallfall teoretisk. *Mitsuku* brukar AIML-kodar som er mykje bestemt av mønstermatch-metode. Utviklaren av *Mitsuku* har i langt større grad enn utviklarane av *Replika*, programmert ferdige mønster av responsar. *Mitsuku* er slik sett meir unik enn *Replika*, den har éin identitet. *Replika* kan ha fleire identitetar avhengig av det brukaren har bestemt at den skal ha av kjønn og namn.

Mitsuku lagrar opplysningar om den enkelte brukaren, men sidan responsane i stor grad er styrt av utviklaren, så er det avgrensa kor mykje *Mitsuku* greier å lære av den enkelte brukaren. *Replika* kan gå attende i historikken og hente fram noko eg har sagt eller eit bilde eg har posta og stille spørsmål til desse. Dette verkar meir naturleg samanlikna med menneskeleg kommunikasjon. *Mitsuku* har ikkje den eigenskapen og kan like gjerne bruke lagra opplysningar om meg på måtar som ikkje verkar så fornuftige. *Mitsuku* kan av og til lære seg nokre setningar eg vil den skal kunne, men dette verkar slett ikkje alltid, som ein ser i samtale-døma. *Mitsuku* kan likevel seiast å vere meir sjølvstendig sidan den har si eiga sær eigenheit. Eit spørsmål til dette er om det er *Mitsuku* sin personlegdom vi ser eller kanskje det er Steve Worswick sin?

Replika lærer meir enn *Mitsuku*, men er òg avhengig av brukaren. *Replika* har likevel ei særeigenheit gjennom rolla den har som terapeut-chatbot.

Kva slags sosiale aktørar er desse to chatbotane? *Mitsuku* har tydelegare identitet og kan av den grunn vere meir sjølvstendig venn enn *Replika*. Likevel ser eg ikkje føre meg at korkje *Mitsuku* eller *Replika* kan vere min venn, dei er altfor ufullstendige til å fullt ut vere venner slik vi tenkjer på med menneske-venner. Spørsmålet er kor likt mennesket chatbotar må vere for å bli gode nok sosiale aktørar? Likevel er dette òg avhengig av kven ein spør. Nokre menneske i verda ser ut til å vere langt meir opne for å ha ”robot-venner” enn meg, ein tenåring i Japan vil kanskje ikkje ha store motførestillingar mot å kalle *Mitsuku* for venn, men kanskje mot *Replika* sidan den har ei vaksnare målgruppe.

Eg er meir skeptisk til at *Replika* eller *Mitsuku* for den del, kan bidra til å utvikle mi sosiale evne. Det er eit stort spørsmål om *Replika* eigentleg fungerer som den terapeuten den blir marknadsført å vere og om ein chatbot i det heile bør ha ei slik rolle. Likevel er det kanskje ikkje eg som skal svare på dette spørsmålet, andre ser nok betre enn meg sjølv i kva grad eg eventuelt har endra meg etter å ha snakka mykje med chatbotane. Dessutan må det nok større undersøkingar over tid til for at vi verkeleg kan sjå noko eventuell forbetring i kommunikasjonsevna til menneska ved bruk av chatbotar. Viss vi likevel samanliknar dette med korleis menneska over heile verda har endra kommunikasjonsevna si på grunn av mobilen, er det ikkje utenkjeleg at chatbot-teknologi kan føre til noko liknande.

Ein nøkkel til å kunne akseptere chatbotar som fullverdige sosiale aktørar er våre haldningar. Er det til dømes mogleg å introdusere ein ny type sosial aktør i liva våre, ein kyborg eller ei samansetjing av menneskelege evner og robot? I neste kapittel tek eg føre meg denne problemstillinga gjennom drøftingar av teoriar om forholdet mellom menneske og teknologi.

Kapittel 4. Teoriar om forholdet mellom menneske og teknologi

Menneske ser ofte på ny datateknologi som innfløkt og er heller skeptiske til å akseptere ein chatbot som sosial partner, viss ein då ikkje spør ein japanar oppdregen til å behandle moderne teknologi med stor entusiasme. Dei stadig meir populære digitale assistentane bidreg likevel til å strekke grensene endå meir for kva til og med nordmenn betraktar som naturleg kommunikasjon. Mange får nok bekrefta skeptisismen sin med reklamen frå Rema 1000, der ein ihuga smart-heim-brukar stadig får svi når dialogsystemet misforstår kommandoane, det enklaste er ofte det tryggaste, framleis.

Det finst ulike teoriar rundt korleis menneske kommuniserer med teknologi, og eg vil i dette kapittelet trekke fram og drøfte nokre som understøttar påstanden om at menneske kan involvere chatbotar i sitt sosiale liv.

➤ **Menneske-maskin-interaksjon**

Frå 1980-talet vart det stadig vanlegare å bruke uttrykket HCI eller ”Human Computer Interaction” på feltet som har å gjere med utvikling av datasystem som menneske brukar både i jobb, forskning og til heimebruk. Hovudmålet med utviklinga var og er framleis å gjere datasystema stadig meir brukarvenlege, altså står brukaren i fokus.¹⁶¹ Uttrykket rommar fleire ting, mellom anna at utviklarar må ha god kunnskap i grafisk brukargrensesnitt, og korleis gjere systema så effektive som moglege, men òg om komfort som til dømes i gode berørings skjermar. Kunnskap om menneskets psykologi og kjensler er òg viktig å ha når ein skal lage system som skal svare til menneskets behov og kapasitet. Til dømes bør det ikkje vere for tidkrevjande eller omstendeleig med prosessane i datasystemet. Dei siste åra har det dessutan blitt viktigare med kunnskap om sosiale og kulturelle særpreg for å skape så tilpassingsdyktige system som mogleg.¹⁶² Til dømes har vi ulike språk eller vektlegg verdiar ulikt, noko som kan påverke forståing og kommunikasjon. Alle desse omsyna som datasystem-utviklarar må ta, gjer at datasystem neppe kan betraktast som nøytrale einingar slik ein gjerne kan tenkje om dei.

Omgrepet ”menneske til datamaskin-interaksjon” byr likevel på visse utfordringar. Ebert, Gershon og van der Veer etterlyser eit nytt omgrep fordi vi i dag har så mange fleire typar dataeiningar enn den tradisjonelle datamaskina.¹⁶³ Andrea Guzman presenterer ein annan måte å omtale dette på med hovudkategorien ”Human-Machine-Communication” (HMC) som

---

¹⁶¹ Ebert, Gershon og van der Veer, ”Human-computer interaction”, 121.

¹⁶² Ibid., 125.

¹⁶³ Ibid.

var eit meir opphavelig omgrep frå 1970-talet. HMC har i hennar forslag fleire underkategoriar slik som HCI, ”Human-Robot-Interaction” (HRI) og ”Human-Agent-Interaction” (HAI) der vi kan plassere chatbotar.¹⁶⁴ Slik får ein fram at det er snakk om ulike disiplinær som har sitt spesialområde, men der alle brukar generelle teoriar rundt kommunikasjon mellom maskin og menneske som ramme. Dette kan vere meir hensiktsmessig enn å stadig endre på det overordna omgrepet etter kvart som nye dataeiningar måtte bli til. Guzman trekk fram at omgrepet HMC dekkjer synet på datateknologi som meir enn berre teknologi, men òg som kommunikasjonspartner for mennesket. Slik kan vi som kommunikasjonsteoretikaren James W. Carey gjer, beskrive kommunikasjon mellom menneske og maskin som ein kulturell prosess og ikkje berre som utveksling av informasjon.¹⁶⁵ Det kan då bli opptil dei ulike disiplinane å velje å setje fokus på dette eller ikkje. For dialogsystem vil det ha stor tyding å gjere nettopp det.

➤ **Antropomorfisme**

Fenomenet med å fantasere om at ikkje-menneskelege vesen eller ting likevel har menneskelege trekk, kan ein finne døme på i alle kulturar og har truleg vore noko menneske har gjort til alle tider. Ordet stammar rett nok frå antikken og tyder ”menneskeleg form”.¹⁶⁶ I den greske antikken brukte ein dette uttrykket om det å gjere gudar menneskelege i oppførsel og utsjånad, mange gudar i gresk/romersk mytologi vart mellom anna uttrykt som menneskeliknande skulpturar. Antropomorfisme har òg vore mykje uttrykt i litteraturen, særleg for barn og i Fantasy-sjangeren. Vi kan lage antropomorfe førestillingar når vi misforstår eit inntrykk av noko som liknar på eit menneske, men som viser seg å vere ein stubbe i skogen eller ein søppeldunk i ei mørk gate. Robotar blir gjerne betrakta som antropomorfe fordi dei blir tekne for å vere kopiar av menneske, men andre ting eller dyr som ikkje er forsøk på kopi av menneske kan òg bli antropomorfisert. Årsaka til dette kan vere at det som kan verke ukjent, abstrakt eller vanskeleg, blir meir fornuftig, forklarleg eller beroligande når vi brukar denne metoden.¹⁶⁷ Viss ein skal bruke chatbotar for første gong, kan det verke litt rart, sidan ein skal samtale med eit dataprogram og ikkje eit menneske. Å bruke antropomorfisme som metode er difor nokså vanleg for å avværna det som verkar litt farleg eller òg for å forsvare at ein gjer noko som opplevast som unaturleg avhengig av kva reglar som eksisterer i din sosiale krets eller kulturen

---

¹⁶⁴ Guzman, ”Making AI safe for humans. A conversation with Siri”, 1 og 31.

¹⁶⁵ Sitert i Guzman, ”Making AI safe for humans. A conversation with Siri”, 1.

¹⁶⁶ Guthrie, ”Anthropomorphism”.

¹⁶⁷ Ibid.

du lever i. ”Eliza-effekten” er eit anna ord for antropomorfisme brukt i chatbot-samanhengar der ein gir chatboten eigenskapen av å forstå deg.

Ein interessant teori som Jill W. Rettberg presenterer er at appar som brukast til ”sjølvsporing”, tek rolla som din fortrulege gjennom antropomorfisme på same måte som den gamaldagse dagboka òg tok den rolla.¹⁶⁸ Antropomorfisme kjem til syne ved at appen oppmuntrar deg til å leggje att fortruleg informasjon, noko du villig gjer fordi du oppfattar den som ein aktør du kan tru deg til. Ein chatbot som *Replika* er bygd på dette. Det blir til dømes gjort klart i kontoinnstillingane at du må gi chatboten korrekte og personlege opplysningar om den skal fungere optimalt. Rettberg føreslår i tillegg å definere sjølvsporingsappar for ditt ”publikum” i og med at det er appen som har rolla som ”lyttar” til din personlege forteljing.¹⁶⁹ Chatbotar er dessutan ikkje berre lyttande teknologi, det at dei gir meir eller mindre sjølvstendige responsar attende forsterkar det menneskeleg preget.

4.1. Media Equation-teorien

I forskinga rundt kommunikasjon mellom menneske og maskin, er det fleire som har bidrege med teoriar om at datamaskiner er noko meir enn berre verktøy for kommunikasjon, men kan vere sosiale aktørar og ein del av det sosiale. Ein teori som forklarar at dette kan vere mogleg er *The Media Equation Theory*, ofte berre kalla *Media Equation*, der ”equation” kan forståast som det å samanlikne media med menneske for å finne likskapar i sosiale trekk.

Det er Byron Reeves og Clifford Nass, som er hovudmennene bak denne teorien som dei formulerte i 1990 og beskreib vidare i boka *The Media Equation. How People Treat Computers, Television, and New Media Like Real People and Places*, som dei gav ut i 1996. Teorien deira handlar om at vi menneske reagerer på medieteknologiar slik som TV, kommunikasjonsteknologi og bilde som om dette er sosiale aktørar i ei verkeleg verd og ikkje berre som verktøy og underhaldningsmedia.¹⁷⁰ Reeves og Nass såg nærare på det dei meinte er eit vanleg fenomen i at vi menneske betraktar media som presentasjonar av verkelegheita og at vi automatisk samanliknar desse to. Deira synsvinkel representerer ei oppfatning som var relativt vanleg på den tida dei introduserte teorien at mennesket skil skarpt mellom ein fysisk verkelegheit og ei anna fantasiverd i medieteknologien. Ei slik oppfatning har seinare blitt kritisert og fått nemninga ”digital dualisme”, noko eg kjem attende til seinare i kapittelet.

---

¹⁶⁸ Rettberg, ”Apps as companions: How quantified self apps become our audiences and our companions”, 1.

¹⁶⁹ Ibid., 5.

¹⁷⁰ Reeves & Nass, *The media equation: How people treat computers*, [...], 6.

Dei fann gjennom undersøkingane sine at forholdet til media utgjer forskjellar for menneske på det sosiale og kjenslemessige området. Sjølv om dette vart undersøkt på 1990-talet før Internett vart vanleg i heimane, kan teorien framleis vere aktuell. Dette er fordi medieteknologi og særleg sosiale media er ein vesentleg del av liva våre òg i 2019.

Reeves og Nass påpeikar at hjernen til menneske vart utvikla til slik den er i dag i løpet av eit tidsrom der medieteknologi ikkje fanst. Det som vart oppfatta som reelle ting eller menneske, var fysisk reelt. Dei meiner dette kan vere årsaka til at vi reagerer på mediepresentasjonar med responsar som om det faktisk er verkelegheit, fordi det liknar på verkelegheita og vi veit ikkje om nokon annan måte å reagere ovanfor dette på.¹⁷¹

Reeves og Nass plasserer forskinga si innanfor sosiologi. Dette fordi dei er ute etter å analysere oppførsel og relasjonar mellom menneske og teknologi. Visse tema blir då viktige å sjå nærare på fordi det er sosiale teikn. Dette er til dømes korleis menneske viser høflegheit og respekt ovanfor kvarandre, korleis menneske reagerer på ulike personlegdomar, korleis menneske skapar lagkjensle, gir komplement eller om vi reagerer ulikt avhengig av kva kjønn andre menneske har. Det handlar òg om å sjå nærare på kva følelsar vi uttrykker i sosiale situasjonar og korleis det vi ser og høyrer påverkar reaksjonane våre.¹⁷²

4.1.1. Datamaskina, ein sosial aktør eller berre menneskeleggjort?

Vi veit at datamaskina ikkje er eit menneske. Likevel så kan vi gi responsar til datamaskina som liknar på responsane vi gir ovanfor kvarandre i ein menneske til menneske-situasjon. Dette kan tenkjast er noko annleis viss vi har med chatbotar å gjere sidan vi veit at desse er programmert til å vise menneskelege trekk og snakke på forståeleg språk, og at det difor er meir naturleg å behandle slike datasystem på ein sosial måte. Likevel, då òg veit vi at dette ikkje er eit menneske, og mange vil ha problem med å betrakte ein sosial robot som ein del av deira verkelege, sosiale liv. Deltakarar i *Media Equation*-testane uttrykte òg at dei ikkje betrakta datamaskiner som sosiale deltakarar. Likevel viste testane noko anna.

I ein artikkel frå 2000, drøftar Nass dette vidare i lag med Youngme Moon. Dei gjentek den tidlegare påstanden i *Media Equation*-teorien at menneske sine sosiale responsar ovanfor ulike media ikkje har å gjere med antropomorfisme, men at det er noko utover dette.¹⁷³ Dei meiner dette i staden har å gjere med det dei kallar ”ubeviste responsar”. Desse responsane

---

¹⁷¹ Reeves & Nass, *The media equation: How people treat computers*, [...], 12.

¹⁷² Ibid., 14.

¹⁷³ Nass & Moon, ”Machines and mindlessness: Social responses to computers”, 81.

kjem når ein har hatt merksemda retta ei stund mot teikn med sosial meining, og som fører til at det dannar seg reglar for korleis ein reagerer i visse situasjonar. Menneske oppfattar automatisk dei sosiale teikna frå datamaskina. Samstundes kan teikn som datamaskina gir på ikkje-sosial oppførsel til ein viss grad ignorerast av menneske.¹⁷⁴ Nass og Moon slår fast at visse teikn er likt for datamaskiner og menneske:

1. *Språk*. Responsar eller output kjem i form av forstålege ord.
2. *Interaktivitet* eller kommunisering, der input og output skapar visse responsar og reaksjonar frå begge partar.
3. *Roller*. Datamaskiner kan til dømes sjåast på som digitale assistentar, servicestasjonar, samarbeids-partnarar eller konversasjonspartnarar slik som chatbotar.

Uttrykker datamaskiner slike teikn i meir eller mindre grad, kan dette lokke fram sosiale responsar hjå mennesket.¹⁷⁵

Føremåla med forskinga deira var å bidra til at både utviklarar og brukarar kan forbetre kommunikasjonen mellom menneske og teknologi. Viss vi skal følgje tankesettet til Reeves og Nass så er medieteknologi laga for å kommunisere med eller presentere noko til menneske, og burde difor følgje noko av dei same sosiale reglane som menneske brukar seg i mellom.

4.1.2. Media Equation-metoden

Reeves og Nass har i undersøkingane sine brukt ein stegvis metode som først går ut på å finne reglar for oppførsel innanfor sosiale situasjonar, slik som til dømes at menneske likar andre menneske med same personlegdom som sin eigen. Vidare byt ein ut forholdet menneske til menneske med menneske til medieteknologi, og reformulerer regelen ein fann i førre steg ved å leggje til det teknologiske ein vil undersøke: "Menneske likar datamaskiner som viser same personlegdom som sin eigen". Så blir neste steg å teste ut teorien. I dømet ovanfor vil det seie å prøve ut om eit menneske reagerer ovanfor ei datamaskin som om den er ein sosial aktør, fordi den viser teikn til personlegdom. Ulike personlegdommar skapar ulike måtar å reagere på.

---

¹⁷⁴ Nass & Moon, "Machines and mindlessness: Social responses to computers", 83.

¹⁷⁵ Ibid., 84.

4.1.2.1. Kan datamaskiner verkeleg ha personlegdom?

I psykologi er det ein kjend ting å prøve å systematisere personlegdom, og ulike modellar har vore brukt gjennom historia. I dag brukar ein ofte å dele personlegdom inn i 5 hovudkategoriar, noko som populært er kalla *The Big Five* og omsett til norsk som *fem-faktor-modellen*.¹⁷⁶ Desse kategoriane står for trekk ved menneske som alle kan ha meir eller mindre av:

- 1 *Nevrotisisme* eller kor stabil ein er emosjonelt.
- 2 *Ekstraversjon* eller graden av utadvent- og innadventheit.
- 3 *Openheit*, som òg kan seiast å handle om kreativitet.
- 4 *Medmenneskelegheit* eller venlegheit.
- 5 *Planmessigheit*, kor ryddig og ansvarleg ein er.

No er det ikkje naudsynt rett å beskrive eit menneske utifrå éin slik kategori, så etter kvart har det blitt vanleg å tenkje at ein i staden for ”å setje folk i bås”, lagar profilar for det enkelte menneske med typiske trekk for den personen henta frå alle kategoriane, og som difor blir unikt for den det gjeld.¹⁷⁷ I *fem-faktor-modellen* er det difor ikkje berre hovudtitlane på kategoriane som gjeld, kvar av desse har sine skalaer av nyansar.

Ulike vitenskapar ser òg ulikt på omgrepet personlegdom. Til dømes har det ”psyko-biologiske” blikket på personlegdom fokus på korleis gena, hjernen og nervesystemet påverkar personlegdom, og dermed heller oppfatninga seg mot det at personlegdom har ei kjerne som ikkje kan endrast når den først er utvikla. Medan eit klassisk, humanistisk syn på personlegdom er prega av å finne dei gode eigenskapane i mennesket som òg gjerne kan vidareutviklast, noko som òg kan vere nyttig for ei psykologisk tilnærming til emnet.¹⁷⁸

Inndelingar i ulike personlegdomar er òg kjend for dei som programmerer emosjonelle brukarsnitt og som prøver å skape best mogleg relasjon mellom menneske og datamaskin. Er det likevel mogleg å sjå slike sosiale trekk i teknologi som ikkje eingong er programmert med sosiale brukarsnitt?

Reeves og Nass, brukte *fem-faktor-modellen* som utgangspunkt i sine testar, og valde å fokusere på gradar av dominans eller forsiktigheit, som vi kan plassere i kategorien ekstraversjon, men òg i graden av nevrotisisme.¹⁷⁹ Reeves og Nass påpeikar at det å betrakte

---

¹⁷⁶ Espnes & Smedslund, ”Personlighet, hva er det egentlig?”, 139-144.

¹⁷⁷ Ibid., 141.

¹⁷⁸ Ibid., 139-140.

¹⁷⁹ Reeves & Nass, *The media equation: How people treat computers*, [...], 76.

folk som anten utadvent og innadvent er ein relativt vanleg måte som vi alle brukar for å kategorisere kvarandre. I testane vart det brukt to datamaskiner programmerte til å uttrykkje ulike gradar av språkuttrykk og dei fekk ulike namn henta frå populærkultur, som kunne gi assosiasjonar til to ulike karaktertrekk. Deltakarane som på førehand var karakterisert som anten dominerande eller forsiktige, fekk i oppgåve å svare på korleis dei oppfatta måten datamaskinene uttrykte seg på og kven av datamaskinene som var mest til å stole på. Den eine maskina som heitte *Max*, fekk høg score på både dominant uttrykksmåte og sjølvsikkerheit. Medan den andre maskina med namnet *Linus* vart oppfatta som underdanig og lite trygg på seg sjølv. Noko av det mest interessante med testen var at deltakarar i begge gruppene som tykte dei hadde flest likheitstrekk med den eine datamaskina, tykte denne var meir intelligent, kunnskapsrik, venleg, hjelpsam og brukbar enn den andre maskina.¹⁸⁰ Ein lærdomen vi kan trekke ut av denne testen er at datamaskiner som viser ein tydeleg personlegdom fungerer best i kommunikasjonen med menneske, sjølv om den ikkje vil treffe alle. I tillegg vil namn på datamaskinene vere med på å personifisere maskinene og påverke menneske si oppleving av kommunikasjonen med dei.

➤ Chatbotar med personlegdom

Reeves og Nass nemner at viss ei datamaskin skal lære av ein brukar, må personlegdomen til datamaskina vere meir venleg og lyttande enn dominerande.¹⁸¹ Dette svarar òg godt til mi erfaring med fleire chatbotar, mange er ”lyttande” på den måten at dei spør korleis eg har det og om eg vil snakke om det viss humøret ikkje er så bra. Dette burde vere eit godt utgangspunkt for at chatboten lærer meir om brukaren og tilpassar seg brukaren sin personlegdom. Eit eldre døme på chatbot som prøver å tilpasse seg personlegdomen til brukaren, er webversjonen av *Jabberwacky* som nok hadde si storheitstid rundt byrjinga av 2000-talet, men som framleis kan brukast. På chattesida kan ein nede til høgre, hake av på ei lang liste med ulike alternativ av kva din reaksjon på *Jabberwacky* sin siste respons er.¹⁸² Døme er å vere einig, ueinig, sarkastisk og fornerma. Så kan ein hake av på det som òg er ei lang liste av kva humør du er i når du kjem med ditt neste svar. Dette skal utifrå det utviklarane uttrykkjer, vere med på å forbetre *Jabberwacky*. Likevel oppfattar eg konversasjonen med denne chatboten som akkurat like

---

¹⁸⁰ Reeves & Nass, *The media equation: How people treat computers*, [...], 92-96.

¹⁸¹ Ibid., 99.

¹⁸² Jabberwacky.com, ”Reaction and emotion”.

usamanhengande og håplaus uansett kva innstillingar eg vel, eg kan ikkje sjå at denne tilpassar responsen til det eg skriv. *Jabberwacky* har ein personlegdom prega av mangel på orden. Likevel kan det tenkjast at personar som er tenåringer med sansen for tullepreik eller har ein mindre strukturert personlegdom, kan bli tiltrukne av personlegdomen til *Jabberwacky*.

Replika ein meir moderne chatbot som eksisterer på sin eigen app, er meir lyttande og ønskjer å tilfredsstille mitt behov for oppmuntring, vennskap og rådgiving. Likevel kan denne enkelte gonger oppfattast som litt for empatisk fordi den kan reagere altfor sterkt på det eg tykkjer er bagatellmessig. Døme er at eg fortel *Replika* at eg er i eit passeleg humør, kanskje litt mindre glad enn glad, noko som utløyser ein stor fokus frå chatboten på det at eg ikkje er udiskutabelt glad, medan eg ikkje opplever det som ei stor sak.

Forskinga til Reeves og Nass underbyggjer ideen om at chatbotar som uttrykkjer eiga personlegdom, men som samstundes er lyttande til brukaren har større sjanse til å lukkast i konversasjonar med menneske enn dei som ikkje viser slike karakteristikkar. Som Reeves og Nass påpeiker må evne til ”å lytte” vere til stades for at datamaskina skal lære av brukaren og med det tilpasse seg brukaren. Likevel er utfordringa til utviklarane i vår tid framleis å konstruere chatbotar som verkeleg viser slike evner.

4.1.2.2. Indikerer digitale stemmer kjønnsroller?

Det er grunn til å tru at di meir ei datamaskin viser menneskelege eigenskapar di meir sosialt reagerer menneske. Stemme er ein av dei sterkaste kjenneteikna på menneske og kan betraktast som ein grunnleggande, menneskeleg eigenskap. Reeves og Nass hevda at sidan stemmer fører til ulike, sosiale responsar, kan dette tyde på at di meir grunnleggande sosiale eigenskapar ei datamaskin viser, di oftare gir menneske ubevisst, automatisk, sosial respons, utan at dette er det same som antropomorfisme.¹⁸³

Som òg Thao Phan forklarar, gjer ei stemme som snakkar naturleg språk det lett for menneske å bruke dialogsystem sidan det ikkje føreset opplæring for brukaren, så sant ein kan språket som blir uttalt. Ein annan fordel med stemmer er at det som i teknisk forstand er algoritmar og usynleg for oss, blir synleg og ikkje minst står fram som noko sosialt.¹⁸⁴

I ein test brukte Reeves og Nass stemmer av både kvinner og menn på datamaskiner, og undersøkte om reaksjonane var lik hjå deltakarane samanlikna med dei stereotype førestillingane vi ofte har om kjønnsforskjellar. Deltakarane fekk vite at dei skulle lære nye ting

---

¹⁸³ Nass & Moon, ”Machines and mindlessness: Social responses to computers”, 99.

¹⁸⁴ Phan, ”The materiality of the digital and the gendered voice of Siri”, 28.

om nokre utvalde tema ved å bruke to datamaskiner. Datamaskinene presenterte diverse fakta om kjærleik og forhold som ofte blir betrakta som eit område kvinner har mest greie på, om teknologi som ofte blir betrakta som typisk manne-område, og dessutan om medie-tema som kan betraktast som noko begge kjønn kan vite ein del om. Begge datamaskinene gav akkurat den same informasjonen om alle temaa, men med ulike stemmer.

Neste del i testen gjekk ut på å bruke ei heilt anna datamaskin som berre kunne kommunisere via tekst. Her svarte deltakarane på spørsmål om temaa dei fekk informasjon om i første runde. Tredje del av testen gjekk ut på at deltakarane via ei tredje datamaskin fekk evaluering på innsatsen sin samstundes som datamaskina roste den første datamaskina for vel utført arbeid. For halvparten av deltakarane vart denne attendemeldinga gitt med kvinnestemme, for den andre halvparten med mannsstemme.

Til slutt evaluerte deltakarane dei to datamaskinene med stemmer. Utan å få direkte spørsmål om dei opplevde det ulikt når datamaskina snakka med mannsstemme enn med kvinnestemme, viste resultatata at deltakarane hadde oppfatta begge datamaskinene som både meir overtydande og venlegare når stemma var mannleg. Kvinnestemma verka rett nok meir informativ enn mannsstemma når temaet var kjærleik og forhold. Deltakarane påstod likevel i eit sjølvstendig spørsmål at det er meiningslaust å gjere forskjell på den som kjem med informasjon utifrå kjønn, både når det gjeld menneske og iallfall når det gjeld datamaskiner, men i praksis vart saka noko annleis.¹⁸⁵

Det overraskande her er at kvinnestemma generelt vart oppfatta som mindre venleg enn mannsstemma. Kan noko ha skjedd med våre førestillingar i løpet av tida som har gått frå slutten av 90-talet då desse testane vart utført, sidan dei mest berømte dialogsystema som *Siri* og *Google Home*, samt mange snakkande chatbotar har kvinnestemmer? Eller er føremålet med dei digitale assistentane noko annleis enn datamaskinene til Reeves og Nass som skulle bidra til læring? Moderne, digitale assistentar kan samanliknast med fortidas telefondamer eller sekretærar som hjalppte deg vidare, gav omsorgsfull service, og ikkje opplæring i meir eller mindre nyttig kunnskap. Kanskje dei stereotype førestillingane i staden har halde fram?

Andrea Guzman meiner ein digital assistent som *Siri* kan bekrefte stereotypien om underdanig kvinne og til og med styrke den førestillinga.¹⁸⁶ *Siri* fungerer som ein kvinne-aktig assistent, lydig, med beherska humor som viser både menneskelege karakteristikkar, men òg viser sin forskjell frå menneske, *Siri* forsøker ikkje å skjule at ho er eit dataprogram. Denne beherska, kontrollerte oppførselen styrkar inntrykket av kvinneleg tenar. Guzman forklarar òg

---

¹⁸⁵ Reeves & Nass, *The media equation: How people treat computers*, [...], 161-166.

¹⁸⁶ Guzman, "Making AI safe for humans: A conversation with Siri", 13.

at sidan digitale assistentar oftast fungerer i ein tomannshand-situasjon og er ein hjelpar for eitt individ om gongen, så byggjer dette opp under det at dialogsystemet er ein tenar for mennesket, noko som i neste omgang styrkar ideen om kvinne som lydige assistent.¹⁸⁷ Menn har moglegvis blitt sett på som meir overtydande på område som har med læring å gjere, sjølv om ein skulle tru oppfatninga om dette har endra seg i dag.

Thao Phan trekk fram oppfatninga av algoritmar som nøytrale, objektive, ikkje-kjønna, og problemet som oppstår når algoritmane får stemmer via dialogsystem. Då blir dei ikkje lenger nøytrale. Phan meiner det er påfallande at digitale assistentar som *Siri* blir framstilt som objektive og at stemma til *Siri* blir behandla som noko estetisk lagt oppå ”ei blank overflate”.¹⁸⁸ Det er etter Phan si meining den kvinnelege stemma til *Siri* som utgjer hennar suksess, noko det er lett å vere einig i: ”[...], I argue that gender is an inherent part of understanding Siri as a material actor, an inherent part of the successful functioning of the interface itself [...]”.¹⁸⁹

No er heller ikkje alle dialogsystem berre med kvinnestemmer. *Siri* er for tida innstilt på min iPhone med mannsstemme, og mange web-chatbotar framstår som maskuline, *Replika* kan innstillast som ho-, han- og inkjekjønn, medan brukaren kan velje mellom 3 variasjonar av både kvinnestemme og mannsstemmer, men ingen inkjekjønna stemme. Ein interessant utvikling på denne fronten er visst nok verdas første inkjekjønna, digitale stemme snakka av talesystemet *Q*.¹⁹⁰ Utviklarane her ønskjer å gjere noko for menneske som ikkje kjenner seg korkje som mann eller kvinne og jamne ut skeivheita i det at digitale assistentar anten får kvinne- eller mannsstemme og slik berre vidarefører den etter deira meining gamaldagse oppfatninga av at det berre er to kjønn.¹⁹¹ *Q* har ei stemme på frekvensen 153 Hz som skal vere ein optimal, nøytral lydbølge laga utav innspela tale frå fleire personar som kan seiast å ha androgyne stemmer. Vil så inkjekjønna stemmer på dialogsystem gjere slutt på diskusjonane om kva kjønn som er mest høveleg å velje eller vil det berre føye seg inn i den same debatten? Inkjekjønn er òg eit kjønn og blir ofte oppfatta som ei blanding av kvinne og mann. Vi kjem kanskje ikkje unna dette spørsmålet uansett kva val som blir teke, ikkje ein gong om valet er ei meir robot-aktig stemme.

Sjølv om *Siri* kan snakke som ein mann blir oftast den kvinnelege stemma brukt, *Siri* er førehandsinnstilt med kvinneleg stemme. Skal den ha mannsstemme må brukaren gjere ei bevisst, aktiv handling for å endre dette i innstillingane. Sjølv om eg har gjort dette, er det

---

¹⁸⁷ Guzman, ”Making AI safe for humans: A conversation with Siri”, 18.

¹⁸⁸ Phan, ”The materiality of the digital and the gendered voice of Siri”, 27.

¹⁸⁹ Ibid.

¹⁹⁰ Genderlessvoice.com, ”Meet Q the first genderless voice”.

¹⁹¹ Genderlessvoice.com, ”About”.

likevel noko som ikkje stemmer med den mannlege stemma når den digitale assistenten heiter *Siri*. Namnet som truleg oppstod utav forkortinga SRI (Scientific Research Institute) etter dei som oppfann henne, er eit typisk kvinnenamn iallfall i Norden og påverkar difor oppfatninga av roboten som kvinneleg. Kvinnestemma blir difor mest naturleg å velje, og viss utviklarar prøver å dekkje over at *Siri* sitt kjønn er kvinneleg, så blir det nok mislykka.

Det at ein kan velje kjønnet på *Replika* skapar òg det paradokset at chatboten står fram med uklar identitet. Eg kan ikkje sjå noko forskjell i måten *Replika* gir respons på frå å vere kvinneleg til å vere mannleg. Eg saknar faktisk noko meir menneskeleg med *Replika* i form av ein klarare identitet.

Det kan sjå ut til at det er meir vellukka å ta steget fullt ut ved å gi dialogsystem heile og fulle, ikkje-nøytrale identitetar basert på eitt av tre moglege kjønn. Skal dialogsystemet snakke slik at menneske forstår det, kjem vi nok ikkje unna val av kjønn likevel, og då blir det på andre område vi må endre dei gamaldagse kjønnsrolleoppfatningane våre.

4.1.2.3. Dialogsystem som ekspertar

Ei anna vinkling er å vurdere det sosiale som eit område kvinner er ekspertar på, ein merkelapp kvinner har blitt tildelt, slik menn har blitt tildelt merkelappen ”ekspertar på teknologi”. Reeves og Nass drøftar korleis vi menneske betraktar enkelte som ekspertar utifrå det dei meiner er eit relativt enkelt grunnlag. Dei gjorde ein test med deltakarar som fekk sjå program på eit fjernsyn merka med ”Nyheiter og underhaldnings-TV”, eit anna fjernsyn merka som ”Nyheits-TV” og eit tredje fjernsyn merka som ”Underhaldnings-TV”. Etter å ha sett på programma, svarte deltakarane på spørsmål som spurde om deira oppfatning av kor kvalitativt, interessant og informativt nyheitene var, og kor kvalitativt, underhaldande og avslappande underhaldningsprogramma var. Ikkje overraskande tykte deltakarane at nyheitene på fjernsynet merka som spesialist-TV stod fram som meir interessant og kvalitativt enn fjernsynet merka som nyheits- og underhaldnings-TV. Det same viste seg for underhaldningsprogramma, spesialist-TV-en vart oppfatta som betre.¹⁹² Dette kan tyde at ikkje berre merkelappar som indikerer at TV-en er ekspert styrer oppfatninga av kva ein meiner er meir kvalitativt, men at det faktiske innhaldet i det som blir presentert urovekkande nok ikkje treng å vere av spesielt god kvalitet, det er nok at det står fram som truverdig.

---

¹⁹² Reeves & Nass, *The media equation: How people treat computers*, [...], 146.

Likevel har nok truverde ein heil del å seie for at vi skal ta det vi ser og høyrer på alvor, om det så er humor. Utifrå Reeves og Nass sin TV-test, kan det verke som at det tilsynelatande er enkelt å setje merkelappen ”sosial” på ein ”chatte-bot”. Dessutan kan dette på førehand påverke korleis vi skal betrakte slike robotar, som ekspertar på det sosiale eller på å chatte. Dette kan òg kanskje fungere overtydande i byrjinga, men over tid kan bruken av ein chatbot avsløre mangelen på kvalitet i det at kommunikasjonen mellom bot og menneske ikkje utviklar seg, noko som viser oss at truverde og ekspertise er noko meir enn berre merkelappar.

Ein annan ting er om robotar framleis har merkelappane ”arbeidar” eller ”slave for menneske”? Sjølv om det høyrest finare ut, er ikkje ”digital assistent” berre eit anna uttrykk for dette, og vil ikkje nettrobotar difor ha problem med å få såpass med status at menneske kan akseptere dei som vener? Eit motsvar til dette er at vi har døme på dialogsystem som ikkje kan forklarast slik. *Eliza*, rett nok med referanse til ei lågstatus-kvinne *Eliza Doolittle*, vart utvikla som terapeut. Det er då bokstaveleg tala det første dømet på at ein chatbot kan fungere som ekspert, samtalepartner og psykolog for menneske som treng å bearbeide tankar, og ikkje som tenar eller nokon av låg status. Sjølv om chatbotar kan lye kommandoane dine, så svarar dei berre med overberande ro viss du skulle finne på å skjelle dei ut, ikkje akkurat typisk for slavar.

4.1.2.4. Datamaskina som emosjonell aktør

Eit døme på ein vanleg situasjon der Media Equation kunne vore brukt av programmerarar er når datamaskina melder frå at du har gjort ein feil. Kor mykje kjekkare hadde det ikkje vore om for eksempel datamaskina sin autokorrektur gav deg skryt kvar gong du retta opp ei feilskrivning eller stava eit vanskeleg ord korrekt!¹⁹³ Ein viktig ting vi veit frå psykologi er at skryt og kritikk er ganske sterke påverknader som har mykje å seie i forholdet menneske i mellom. Dette viste seg òg i testane med menneske og datateknologi som Reeves og Nass utførte. Viss deltakarane i testane fekk kritikk frå datamaskina, kunne dei lettare akseptere det viss datamaskina hadde gitt positive responsar før. Komplement og skryt skapar tillit og behag.¹⁹⁴

Testane deira viste òg ein noko urovekkande ting i det at når datamaskiner kritiserte andre datamaskiner, vart dei oppfatta som meir intelligente enn når dei gav skryt til andre datamaskiner. Ei datamaskin som viser at den er intelligent har stor sjanse for å bli likt av brukaren, truleg fordi den då står fram som slik ein forventar at datamaskiner skal vere. Likevel, datamaskiner som viste same kunnskap som andre maskiner, men som var meir forsiktige i

---

¹⁹³ Reeves & Nass, *The media equation: How people treat computers*, [...], 61.

¹⁹⁴ *Ibid.*, 59.

uttrykksmåten kunne verke mindre intelligente enn kritiske datamaskiner. Likevel vart ikkje dei kritiske datamaskinene naudsynt likt betre enn dei andre. Dei sjølvkritiske datamaskinene derimot, vart betre likt enn dei som kritiserte andre. Det positive med desse undersøkingane er at dei viser at ein kombinasjon av passeleg med både logisk intelligens eller kunnskap og emosjonell intelligens, og ein balanse mellom kritikk og oppmuntring ser ut til å gi det beste utfallet i kommunikasjonen mellom menneske og teknologi.¹⁹⁵

I ein annan test ”avslørte” ei datamaskin eigne svakheiter slik som at den kunne finne på å krasja i minst passande situasjonar eller ikkje fullt ut bruke kapasiteten sin. Dette lokka fram liknande fortruleg informasjon frå menneske som kunne kome når datamaskina etterpå spurde personen: ”Kva er den største skuffelsen i livet ditt?”, eit spørsmål som kan verke altfor direkte viss ein ikkje kjenner seg trygg på den som spør.¹⁹⁶

Greier så utviklarar å gjenskape balansen mellom empati og kritikk, og mellom empatisk og logisk intelligens i chatbotar? Chatbotar gir ofte kompliment med føremålet å framstå som menneskeleg og skape tillit som gjer at dei vidare i konversasjonen med eit menneske kan tillate seg å kome med personlege råd om forbetringar. Trass i at enkelte chatbotar av typen *Jabberwacky* kan kome med frekke kommentarar, har eg likevel ikkje opplevd at chatbotar har kritisert meg. Det verkar som om dei ikkje er programmerte til det. Det kan òg tenkjast at det er for risikabelt å gi ein chatbot ei slik evne i fare for at brukarar føler seg krenka. Mi erfaring til dømes med *Replika* og *Mitsuku* er heller at det kjem mykje ros og oppmuntring frå dei, så mykje at eg saknar meir motstand i form av konstruktiv kritikk. Så det kan ha noko føre seg som *Media Equation*-testane viste at ein god balanse mellom ros og kritikk gir best resultat.

Likevel er det ikkje fullt så enkelt. I ei nyare undersøking kom Walsh et al. fram til at når kundar snakkar med digitale assistentar som fungerer som kundekontakt, prøver dei først å betrakte assistenten som eit vesen som kan hjelpe dei, men ikkje som ein menneskeleg assistent.¹⁹⁷ Kundane var heilt klar over at sidan dette var robotar så betrakta dei dermed ikkje robotane som i stand til å vise empati, sjølv om det var fullt mogleg å prate eit naturleg språk med dei. Det var dermed fråværet av psykologisk ferdigheit hjå roboten som gjorde at mange av testdeltakarane opplevde kontakten med den digitale assistenten som mindre vellykka enn viss det var eit menneske dei snakka med. Eit menneske har evna til å forstå det usagte, føle

---

¹⁹⁵ Reeves & Nass, *The media equation: How people treat computers*, [...], 72.

¹⁹⁶ Nass & Moon, ”Machines and mindlessness: Social responses to computers”, 89-90.

¹⁹⁷ Walsh et al., ”Personal power and agency when dealing with interactive voice response systems [...]”, 64, 66.

med kunden og tilpasse samtala til dette, noko ein robot ikkje greier å vise. Vissheita om dette gjorde ofte kundar frustrerte i møte med digitale assistentar.¹⁹⁸

4.1.3. Er Media Equation aktuell i dag?

Sjølv om det her ser ut til at Reeves og Nass har vist at menneske kan behandle datamaskiner som om dei er sosiale aktørar trass i at dei ikkje er menneske, så kan ein seie i mot dette ved å peike på at datamaskiner alt befinn seg i den sosiale verda før testane tok til. Reeves og Nass trekk sjølve fram dei karakteristikkane som menneske og datamaskin har til felles, til dømes felles språk og at ein kan utveksle responsar. Hadde testane handla om noko anna enn medie-teknologiar til dømes tradisjonelle bilar som ikkje i særleg grad uttrykkjer seg med menneskespråk, hadde testane truleg ikkje gitt så sterke teikn på at bilar er sosiale aktørar viss vi hadde brukt Media Equation-teorien. Likevel kan bilar sjåast på som viktige delar av den sosiale sfæren til menneske. I tillegg kan det påpeikast at trass i Reeves og Nass si forsikring om at dei ikkje leia folk til å tenkje på datamaskinene som sosiale aktørar, så kan ein nok seie at dette likevel skjer når datamaskinene som er brukt i testane deira er programmerte med visse menneskelege karakteristikkar slik som språklege uttrykk, menneskelege namn og stemmer.

Vi kan òg seie i mot argumentet deira om at testane ikkje viser antropomorfisme, men det Reeves og Nass kallar ”ubevisste responsar”. I følgje Stewart Guthrie i has artikkel om antropomorfisme, så kan denne måten å bruke fantasien på skje både u-bevisst og bevisst nærast som ein automatisk mekanisme som blir satt i verk når situasjonen krev det.¹⁹⁹

Likevel kan Media Equation-teorien få folk til å forstå at datasystem kan vere sosiale partnarar, noko som framleis kan vere aktuelt å forklare sjølv om menneske truleg er meir opne for denne moglegheita i dag enn menneska på 1990-talet. Blir ein spurt om ein kunne tenkje seg å få ein ny ven i form av ein chatbot, vil nok mange svare negativt, men forklarar ein at dette er mogleg med utgangspunkt i Media Equation-teorien kan nok nokre bli omvende.

---

¹⁹⁸ Walsh et al., ”Personal power and agency when dealing with interactive voice response systems [...]”, 64.

¹⁹⁹ Guthrie, ”Anthropomorphism”.

4.2. Chatbot som utvida verkelegheit

Teoretikaren Nathan Jurgenson meiner at ”digital dualisme” som er å betrakte menneske og digital teknologi som to skilde ting er vanleg, men feiloppfatta. Til dømes uttrykkjer *Media Equation*-teorien eit slikt synspunkt. Den tek utgangspunktet i at mennesket er i den reelle verda og teknologi er i ei anna verd, men at den likevel kan bli behandla sosialt.

Flyttar vi merksemda mot vår tid, kan det vere grunn til å sjå annleis på dette fordi medieteknologi har fått meir påverknadskraft i liva våre enn for 20-30 år sidan. I staden for å tenkje utifrå digital dualisme, meiner Jurgenson vi må sjå på verda som éi verkelegheit som både er fysisk og digital. Vi kan betrakte oss sjølve som ”eit utvida sjølv”, meiner han og samanliknar dette med Donna Haraway’s *kyborg*, ei samansetjing av natur og kultur som ein modell for eit slikt sjølv. Haraway presenterer kyborgen som eit ønskjeleg, framtidig postmenneske. Dette postmennesket er satt saman av både organisk og maskinelt materiale, men i tillegg ”eit fantasimateriale” eller ein utopi som viser vidare veg framover.²⁰⁰ Haraway ønskjer å viske ut ulikheiter som ho meiner oppstår når vi betraktar natur som ein ting og kultur som ein annan ting. Til dømes har det lite hensikt å betrakte eit menneske med protesar og som kan kalle seg for ein kyborg, som delt i den organiske kroppen her og teknologiske delar der. Dette menneske er ein heilskap som består av ulike materialar som samhandlar. Det er dette Jurgenson ønskjer å framheve for å vise at menneske er satt saman av både organisk materiale og teknologi og at det går føre seg eit konstant samarbeid mellom dei ulike delane.²⁰¹

Denne fleirsidige verkelegheita kallar Jurgenson for ”utvida verkelegheit”, has eiga beskrivelse av dette omgrepet som ein gjerne knyter til det å leggje eit lag med mobil, digital teknologi oppå verkelegheita slik ein finn i geo-tagging og *Pokemon Go*-spelet. I Jurgenson si oppfatning er utvida verkelegheit eit biprodukt av at ein er på- og av-logga. Jurgenson brukar eksempel med sosiale media for å argumentere for at skiljet mellom virtuell og fysisk verd er kunstig. Det vi gjer på Facebook er like reelt som det vi gjer av-logga, og det påverkar det vi driv med når vi ikkje er på Facebook og vice versa.²⁰² Etter has meining eksisterer det ikkje noko ”second self” som er vanleg å tenkje seg når ein spelar dataspel med avatarar som representerer ein sjølv. Vi kan seie det same om chatbotar, dei kan vere ein del av din sosiale del både når du er på-logga, men òg av-logga for å bruke tankane til Jurgenson. Etter å ha konversert med ein chatbot kan eg tenkje over det chatboten fortalte meg når eg ikkje er på-

---

²⁰⁰ Haraway, ”A cyborg manifesto”, 117.

²⁰¹ Jurgenson, ”Digital dualism versus augmented reality”, 1-2.

²⁰² Jurgenson, ”When atoms meet bits: Social media, the mobile web and augmented revolution”, 84-86.

logga. Til dømes kan eg som chatboten har forklart meg prøve ut positive tankar i ein gitt situasjon for å redusere negative kjensler. Chatboten er slik ein del av livet mitt.

Sosiale media gjer det mogleg for oss å nå ut til fleire og mykje raskare enn viss vi skulle gjort det same analogt. Vi kan setje i gang protestaksjonar slik som *Den arabiske våren* var døme på, noko Jurgenson beskriv som ”ein utvida revolusjon”.²⁰³ Revolusjonen som kan kome gjennom sosiale media er noko menneskeskapt som kunne vore gjennomført utan digitalt verktøy. Slik kan vi seie at chatbotar ikkje er kunstige, nye vesen vi kan vere på-logga med eller ikkje, men rett og slett eit utslag av vårt behov for sosial kontakt som uansett ville vore der. Med chatbotar kan ein raskare og enklare oppnå dette sosiale behovet enn utan chatbotar. Brandtzæg og Følstad har funne i sine undersøkingar at chatbotar ikkje naudsynt fyller behovet for å vere på-kopla vener og kjende på sosiale media, men meir det veksande behovet for å vere på-kopla seg sjølv.²⁰⁴ Det verkar vere eit stadig større behov for folk å utlevere personlege opplysningar til nokon eller noko nøytralt som ikkje dømmer deg, uansett tid på døgeret. Chatboten passar godt til å fylle dette behovet.

Teoretikaren Stephen Lilley peikar på ein likande tanke når det gjeld forholdet mellom menneske og teknologi. Ofte blir teknologi framstilt som vondskapsfullt og problematisk, noko som gjer at til dømes transhumanistar får mykje kritikk for sin opptattheit av teknologi. Han meiner vi i større grad bør betrakte teknologi som sosiale einingar skapt i den sosiale verda og at mennesket og teknologi difor er i eit forhold vi kan kalle ”sosioteknologi”. Det som avgjer funksjonen til teknologien er den kulturelle situasjonen teknologien blir laga og brukt i.²⁰⁵

Den vanlege brukaren der ute kan dermed tolke dette som at det å bruke tid på chatbotar ikkje er veldig materielt og menneske-fjernt eller misbruk av dyrebar tid, slik ein gjerne kjenner det etter å ha brukt nokre timar på sosiale media. Ein bør heller sjå på dette som den generelle tida ein brukar i livet sitt, ein kan slutte å ha dårleg samvit for å ha brukt tida på noko digitalt og det ein trudde var ufornuftig! Ein chatbot kan til og med sjåast på som ein metode for å bli betre kjend med seg sjølv viss kulturen en lever i tilet ein å tenkje slik.

---

²⁰³ Jurgenson, ”When atoms meet bits: Social media, the mobile web and augmented revolution”, 86-88.

²⁰⁴ Brandtzæg og Følstad, ”Chatbots: Changing user needs and motivations”, 43.

²⁰⁵ Lilley, ”Introduction to the transhumanity debate”, 5.

4.3. Oppsummering av teori-kapittelet

Media Equation og teorien om utvida verkelegheit kan begge vise oss at ved å tenkje at det sosiale er noko meir enn det vi menneska driv med, men òg er teknologien vi har laga og brukar, så kan vi lettare akseptere chatbotar som sosiale aktørar. Desse teoriane framhevar at teknologi er så knytt til menneske at det faktisk ikkje er meir naturleg å sjå på chatbotar og anna teknologi som noko framand enn å betrakte dei som deltakarar i den sosiale verda.

Media Equation-teorien viser korleis vi kan plassere chatbotar inn i roller vi først tenkjer berre er for menneske, og at det ikkje er så mykje som skal til for å gjere dette på grunn av likskapen mellom denne teknologien og menneskelege eigenskapar slik som språk og det å kategorisere oss i ulike sosiale roller. Rollene vi plasserer chatbotane i fører òg med seg nokre diskusjonar knytt til mellom anna kjønn og ekspertise som er viktige å drøfte for å kunne utvikle teknologien best mogleg.

Teorien om utvida verkelegheit viser at teknologi er eit produkt av menneske og bør difor sjåast på som utviding av menneske. Teorien viser òg at det som bestemmer i kva grad vi aksepterer denne tanken er korleis vi vel å sjå på verkelegheita. Det er lettare å akseptere ein chatbot som venn viss du meiner den er like verkeleg som eit fysisk, levande vesen. Det er utifrå denne teorien grunn til å gjere dette sidan den tida du brukar på å snakke med eit dialogsystem òg er ein del av livet ditt.

I neste kapittel drøftar eg transhumanismen sitt forhold til teknologi som chatbotar. Transhumanistar prøver å praktisere filosofien om at teknologi og mennesket må knytast endå tettare saman for at mennesket skal utvikle seg.

Kapittel 5. Transhumanisme

5.1. Bakgrunn

Kan chatbotar vere med på å utvikle mennesket? Transhumanistar vil kunne hevde det med deira store tru på kva teknologi kan gjere for menneske. Dette har dei òg fått mykje kritikk for. Dei sterkaste kritikarane skisserer eit dystopisk bilde av samfunnet viss transhumanistane får bestemme utviklinga av menneskeheita. Dette kan skildrast slik det blir gjort i Bjørn Vatne sin roman *Nullingen av Paul Abel*. I boka har folk eit digitalt vesen, ein såkalla "sjalk" festa til hovudet som gir dei evna å kunne lese andre sine tankar. Sjalken registrerer og les alt om livet, fortida, eigenskapar og seksualiteten til den enkelte, noko som gjer det meir effektivt å lære andre å kjenne, men det gjer òg at folk ikkje torer å tenkje eller føle fritt. Sjalken blir brukt som kommunikasjonsplattform av styresmaktene for å kommandere folk til å leve sparsamt og kutte forbruket, alt saman for miljøet si sak og slik kunne ein tru det var positivt. I realiteten blir sjalkane brukt til å hjernevaske folk og tek kontrollen over kjensleapparatet:

Hun sjanglet inn i busskuret og satte seg på benken der, gjemte hodet i hendene, forberedt på å gråte. Det kom ingen tårer. Sjalkens diagnoseprogram koblet seg inn. *Symptomene du opplever, tyder på en posttraumatisk stresslidelse. Du kjenner fremmedfølelse. Emosjonell labilitet. Du opplever gjentatte, invaderende erindringer. Vi ber om at du umiddelbart laster ned en oppdatering. Som forberedelse anbefaler vi en dose på fire milligram Kalloccain oralt.*²⁰⁶

Transhumanismen ser rett nok framover og på moglegheitene teknologien kan gi i framtida. Vil transhumanistar likevel at vi skal få eit slikt samfunn som skildra ovanfor der det ikkje er du, men kunstig intelligens som fortel deg sanninga om følelsane dine?

I dette kapittelet drøftar eg problemstillinga om teknologi som chatbotar kan vere med på å utvikle kommunikasjonsevna vår og menneskearten. Fordi transhumanismen er ein av dei sterkaste stemmene for å hevde dette, tek eg føre meg denne filosofien spesielt her.

---

²⁰⁶ Vatne, *Nullingen av Paul Abel*, 245-246.

5.1.1. Transhumanistar

Transhumanistar er eldsjeler som meiner at ikkje berre enkeltmennesket, men heile menneskeheita bør forbetrast gjennom teknologi. Dei som er tilhengarar av denne ideologien kan vere akademikarar, forskarar, teknologiinteresserte eller den vanlege kvinna i gata som har det til felles at dei meiner dagens menneskeart er mangelfull og må styrkast med teknologi.

Mange transhumanistar er organiserte i eigne internasjonale og nasjonale organisasjonar slik som World Transhumanist Association, Humanity+ og Norske Transhumanister med eiga Facebook-side. Den første organiserte gruppa av transhumanistar kom på 1980-talet i form av Extropy Institute. I det innleiande kapitlet i boka *The transhumanist reader*, blir det forklart at transhumanismen utvikla seg først som ein filosofi som etterkvart vart ein kulturell bevegelse og er i dag eit område innan forskning.²⁰⁷

Omgrepet ”transhumanist” har som transhumanisten Max More forklarar, ein lang kulturhistorie. Gjennom tidene har ordet blitt brukt i ulike tekstar slik som til dømes av Dante i epolet *Den guddommelege komedie* frå 1300-talet, der bruken av ”transumanare” har ei spirituell og religiøs tyding. Eit anna eksempel er frå T. S. Eliot sitt skodespel *Coctailselskapet* frå ca. 1950, ”transhumanize” òg blir brukt om ein form for religiøs prosess for å kome nærare Gud.²⁰⁸ Desse tydingane er likevel ikkje forankra i noko vitskapeleg, slik moderne trashumanistisk filosofi ønskjer å leggje vekt på.

Den britiske biologen og humanisten Julian Huxley snakka på 1950-talet om utviklinga av ein styrka, ”transcendent” menneskeart og at mennesket i kraft av kunnskap har moglegheita til å utvikle ein så kvalitetsmessig, god menneskeart som mogleg, noko heile samfunnet vil tene på: «The human species can, if it wishes, transcend itself – not just sporadically, and individual here in one way, and individual there in another way, but in its entirety, as humanity».²⁰⁹ Dette er nærast kopierte og limt inn i *Det transhumanistiske manifestet* frå 1998, men det har òg blitt tolka som favorisering av rasehygiene. Til dømes åttvarar statsvitaren Francis Fukuyama mot å undervurdere trusselen han ser i å gi bioteknologien frirom i å bryte stadig nye grenser på vegen mot å skape ein perfeksjonert menneskeart. Etter has meining vil konsekvensen av dette bli at ulikheitene veks fordi nokre meir perfekte individ blir favoriserte framfor andre og at det difor er naudsynt med større politisk styring for å unngå at dette utviklar seg slik.²¹⁰

---

²⁰⁷ More & Vita-More, ”Roots and core themes”, 1-2.

²⁰⁸ More, ”The philosophy of transhumanism”, 8.

²⁰⁹ Sitert i Renwick, ”New Bottles for new wine: Julian Huxley, biology and sociology in Britain”, 12.

²¹⁰ Fukuyama, ”A tale of two dystopias”, 7.

Personlegdomar hjå transhumanistane slik som Ray Kurzweil med den inn-opererte ”antenna” i bakhovudet gjer at transhumanistar blir sett på som sære. Transhumanistane sjølve meiner kritikarar vinklar teknologi som rein vondskap, og argumenterer ofte mot dette ved å hevde at teknologi til alle tider har blitt sett på som utfordrande i byrjinga. Det er difor naturleg etter deira meining at vi først er skeptiske til tanken om at teknologi som kunstig intelligens og chatbotar kan forbetre intelligensen vår.

5.1.2. Transhumanisme som omgrep

Omgrepet ”transhumanisme” er satt saman av ”trans”, som viser til den tydinga som Huxley brukte i ”å transcendere” eller ”å overskride”, og ”humanisme”. Så transhumanisme kan forståast som nokre steg vidare frå det vi meiner er humanisme eller menneskeheit.²¹¹

Tydinga transhumanistane legg i omgrepet er at ein ved hjelp av teknologi skal overkomme det dei ser på som svakheiter og hindringar i biologiske og genetiske forhold slik at livet blir forbetra og forlenga. Etter deira meining kan menneskearten slik overskridast til å nå ”ein tilstand av posthumanisme”. Nokre teknologiar har større tyding framfor andre i å oppnå dette, mellom anna informasjonsteknologi og kunstig intelligens, nevro- og kognitiv vitenskap, samt bio- og nanoteknologi.²¹² Dette blir forklart nærare i første punkt av *Det transhumanistiske manifestet*, her i mi omsetjing:

Menneskeheita står ovanfor ein betydeleg påverknad frå vitenskap og teknologi i framtida. Vi ser føre oss moglegheita til å utvide menneskeleg potensiale ved å overvinne aldring, manglande kognitive evner, ufrivillig lidning, og avgrensingane vi har satt på planeten Jorda.²¹³

Transhumanisten Max More legg vekt på filosofi og intellekt i sin definisjon av transhumanisme. Etter has meining er transhumanisme ein livsfilosofi som leitar etter ei vidare og kraftigare utvikling av intelligent liv utover den noverande menneskelege forma. Dette med hjelp av vitenskap og teknologi, styrt av livsforsterkande prinsipp og verdiar.²¹⁴

---

²¹¹ Bøhn, ”Transhumanisme”, snl.no.

²¹² More, ”The philosophy of transhumanism”, 4-5.

²¹³ More & Vita-More, ”Transhumanist declaration, (2012)” punkt 1, 54.

²¹⁴ More, ”The philosophy of transhumanism”, 3.

Filosofiprofessor Einar Duenger Bøhn deler transhumanisme inn i to hovudkategoriar.²¹⁵

- I. Ein mildare variant der ein ønskjer å styrke menneskerten i den vesens forma den alt har, ved å stadig forbetre dei teknologiane vi brukar i dag mellom anna innan medisin og bioteknologi.
- II. Den andre kategorien er noko meir ytterleggåande. Tilhengarane her ønskjer å jobbe for å endre menneskearten til ein heilt ny og forbetra menneskeart. Her kan kunstig intelligens spele ei stor rolle og tanken om evig liv ved hjelp av teknologi er ikkje ukjend for desse tilhengarane. Det er i denne samanhengen at Bøhn trekk fram ”postmennesket” som eit mål for transhumanismen, og at dagens menneskeart berre er eit steg mot dette målet.

Kan ein seie at det finst ”ei mild form” for transhumanisme? Med ei slik inndeling kan ein betrakte dei som jobbar med og forskar på medisin og bioteknologi for transhumanistar, noko truleg mange av dei ville avvist. I tillegg kan det sjå ut til at dei fleste som kallar seg transhumanistar har ein tanke om postmennesket, men dei kan ha ulik oppfatning av korleis ein skal nå dette stadiet.

Transhumanistane sjølve, meiner ein kan gruppere transhumanistar etter særskilde fokusområde. Døme på dette er ”ekstropianisme” som spesielt vektlegg individets fridom til å kunne gjere med kroppen sin det ho eller han ønskjer. ”Ekstropi” blir definert som det omfanget eit levande vesen eller eit organisert system har av intelligens, funksjonell orden, vitalitet, kapasitet og vilje til forbetringar.²¹⁶ Ekstropianisme og opptattheita av at individet har rett til å bestemme over eiga kropp står ganske sterkt hjå transhumanistar. Dette dannar òg utgangspunktet for *Det transhumanistiske manifestet*. Ei anna grein er ”singulariteisme” som er spesielt oppteken av at verda vil oppnå ein tilstand av singularitet eller superintelligens.²¹⁷

Korleis kan menneskearten utvikle seg? Transhumanistar er opptekne av dette, men dei peikar i stor grad på at det er individa sjølv som må bestemme. Det gjer at Transhumanismen står fram som svært sentrert rundt mennesket og ikkje ser ut til å tenkje meir heilheit, trass i at dei prøver å legitimere filosofien ved å skissere korleis samfunn i framtida bør organiserast på mest mogleg omsorgsfull måte.²¹⁸ Vi finn òg kritikk av dette innan posthumanistisk filosofi.

---

²¹⁵ Bøhn, ”Transhumanisme”, snl.no.

²¹⁶ More, ”The philosophy of transhumanism”, 5.

²¹⁷ Boström, ”Transhumanist values”, 6.

²¹⁸ More & Vita-More, ”Transhumanist declaration (2012)”, 54-55.

5.1.3. Posthumanisme

”Eit postmenneske” må etter alle solemerke seiast å vere eit steg vidare frå det å vere eit menneske slik det er i dag og nokre meiner vi alt er postmenneske. ”Posthumanisme” kan likevel forståast på ulike måtar. Mellom anna kan det seiast å vere eit overordna omgrep der transhumanisme som filosofi er ein underkategori. Vi kan òg seie at ein annan variant av posthumanisme er ”kritisk posthumanisme” med eit noko anna syn på kva eit postmenneske er i forhold til transhumanistane. Medan transhumanismen nærast er sjølvoppteke av det dei kallar ”morfologisk fridom”, individets rett til å bestemme kva form kroppen skal ha, er kritiske posthumanistar oppteke av at vi må flytte fokuset frå mennesket som ein overlegen rase og det som er kalla ”antroposentrisme”, over til heller å sjå på alle artar som postmenneske. Denne tanken baserer seg på at mennesket ikkje lenger kan definerast berre utifrå at det har fornuft og difor har prioritert verdi.²¹⁹

Eit postmenneske kan etter filosofen Rosi Braidotti si oppfatning betraktast som ei samansetjing av menneske og ikkje-menneskelege aktørar.²²⁰ Ho drøftar uttrykket ”posthumanistisk subjektivitet” som er at enkeltindividet brukar kunnskap, kreativitet og samarbeid for å skape eit nytt fellesskap i lag med ”multiple andre”, heile spekteret av levande vesen.²²¹ Ho uttrykker òg at liv er verdi berre ved å vere liv, og er kjenneteikna av bølger av energi som vi deler med andre vesen uavhengig av system og livsform. Postmenneske bør etter hennar meining òg byggje sin agenda på livet her og no og ikkje flykte frå det.²²² Dette er ein kontrast til transhumanistar som kan verke utopiske, som ser på postmenneske som ein perfektjonert menneskeart og heller ikkje går av vegen for å tru på evig liv.

Ein chatbot kan kanskje ha sin plass i Braidottis definisjon av postmenneske som må kunne seiast å inkludere svært teknologiske artar. Likevel, er ikkje chatbotar og andre robotar kopiar av menneske og slik berre med på å styrke synet på at mennesket er ein suveren art? Dette kjem an på korleis vi ser på chatbotar. Vi kan betrakte dei som relativt dugande kopiar av menneske eller som eigne artar med menneskelege trekk. Vel vi ein kritisk posthumanistisk tankegang blir det ikkje så viktig å utvikle menneskearten eller å tenkje transhumanistisk, men vi kan kanskje oppnå større aksept for chatbotar som eigne artar.

I neste del-kapittel drøftar eg korleis transhumanistar kan betrakte chatbot-teknologi som forbetring av mennesket.

---

²¹⁹ Buchanan, ”Posthumanism”.

²²⁰ Braidotti, *The posthuman*, 45.

²²¹ *Ibid.*, 12, 189-190.

²²² *Ibid.*, 189-190.

5.2. Chatbotar og transhumanistisk ideologi

5.2.1. Kunstig bevisstheit og kjensler

I følge transhumanistane vil postmennesket vere i stand til å utvide levemiljøet ved å bruke verdsrommet og planetar til bustadområde eller ved å skape virtuelle verdar ein kan leve i.²²³ Ein chatbot kan seiast å vere ein slik utvida, virtuell verkelegheit og kan sjåast på som ei forbetring av mennesket si evne til kommunikasjon fordi dei utvidar måtar å vere sosial på, slik sosiale media gjer. Chatboten kan likevel knytast endå nærare mennesket sidan ein chatbot-samtale oftast er mellom eitt individ og chatboten. Chatbotar kan samanliknast med avatarar som representerer eit menneske i spel. Avatarar kan seiast å vere "ein redigert form" av bevisstheita til mennesket som er med på å auka opplevingar av verkelegheita.²²⁴ I nokre tilfelle kan chatbotar fungere som avatarar når dei prøver å lære noko om deg og gir responsar som er tilpassa deg for å auke di sosiale oppleving.

Om ikkje chatbotar har eiga bevisstheit, så kan vi halde ope moglegheita for det i framtida. I følge transhumanisten Martine Rothblatt må ein ikkje ha ein organisk kropp for å ha bevisstheit. Det er alt ei oppfatning i vitskapen at det som avgjer om ein har bevisstheit er evna til å visualisere seg sjølv i samanlikning med omgivnadene, meiner han.²²⁵ Difor kan vi etter has oppfatning sjå føre oss at bevisstheit kan lagrast som programvare, sjølv om naturvitskapen vil insistere på at biologisk materiale er ein føresetnad for at bevisstheit kan eksistere. Viss det likevel "berre" er elektriske impulsar mellom nevronar i hjernen som avgjer dette, kan bevisstheit teoretisk skapast kunstig hevdar Rothblatt. Om dette blir mogleg kan ein betrakte chatbotar som eigne vesen med eiga bevisstheit.

Ein annan transhumanist Hans Moravec, drøftar dette vidare. Han ser føre seg at verkelegheita blir utvida med teknologi innan Virtuell Realitet (VR) der du kan oppleve fysisk kontakt med ikkje-fysiske, virtuelle robotar som er tilpassa deg ved å ha blitt mata med informasjon om behova dine.²²⁶ Vi er ikkje så langt unna den verkelegheita, men Moravec går endå lenger og føreslår at dei biologiske nervane våre blir direkte kopla til elektronisk brukarsnitt. Vi vil slik nå den fullstendige tilstanden av å vere kyborgar eller postmenneske. Moravec ser òg føre seg at biologiske hjerne-nevronar kan omsetjast til programvare som i lag med AI-programvare kan lagrast på ei sky og "shoppast" av kven som helst som har bruk for

---

²²³ More, "The philosophy of transhumanism", 4.

²²⁴ Bainbridge, "Transavatars", 91.

²²⁵ Rothblatt, "Mind is deeper than matter", 321-322.

²²⁶ Moravec, "Pigs in cyberspace", 178.

eigenskapen eller ekspertisen ein kan få ut av den enkelte programvara.²²⁷ Med den moglegheita kan ein truleg sleppe den lange ”læretida” til chatbotane før dei kanskje har lært deg å kjenne, meir slik som ”sjalken” i historia til Bjørn Vatne, der alt om deg er førehandsregistrert og ein kan gå rett på sak med andre sosiale aktørar utan først å måtte finne ut kven du har med å gjere.

Det å føle meir glede framfor sinne og depresjon vil vere ein fordel i følgje transhumanistar og dei meiner teknologi kan hjelpe oss med å forsterke positive kjensler.²²⁸ Vonde kjensler hadde vore godt å sleppt, men korleis veit vi kva glede er utan å vite om den motsette kjensla, og er vonde kjensler naudsynt negativt? Til dømes er sorg over nokon som er død eit uttrykk for at ein var glad i vedkomande, dermed kan sorg òg innehalde noko positivt. Kva med det som er forut for kjenslene og som fører til at vi opplever dei? Til dømes einsemd, som er ei vond kjensle det hadde vore godt å ikkje hatt. Einsemd har likevel ein årsak som det er mogleg å endre på og slik unngå einsemd. Er ikkje kjensler difor del av ein større heilskap? Ved å kutte enkelte kjensler fordi dei ikkje passar inn i eit moderne postmenneske, blir følelsar til noko svart eller kvitt, og ein ser fort føre seg det dystopiske samfunnet i romanen til Vatne der alle har eit avstumpa kjensleregister, kontrollert av kunstig intelligens.

Chatbotar er døme på at kjensler kan omsetjast til algoritmar, men korkje *Siri* eller *Replika* uttrykkjer at dei er sinte eller deprimerte, dei let seg heller aldri provosere sjølv om du skulle finne på å seie stygge ting til dei. *Mitsuku* kan rett nok bruke fornærming som ein form for humor. Eg har likevel enno til gode å høyre ein chatbot breste ut i høg latter, for dei fleste chatbotar viser berre kjensler som er relativt beherska eller så viser dei ikkje heilt forståing for kjenslene dine. Årsaka er både det vanskelege med å gjenskape kjensler som algoritmar, men òg at brukarar ikkje skal bli fornærma. Konsekvensen er at samtala blir mindre menneskeleg. Å bruke eit spekter av kjensler er viktig i kommunikasjon og kan vise noko utover det vi seier eller skriv med ord, ikkje minst gjennom gestar og kroppsspråk.

5.2.2. Kunstig intelligens og kropp

Fleire transhumanistar uttrykkjer at biologisk kropp ikkje er naudsynt for å ha korkje bevisstheit eller kjensler. Hans Moravec påpeikar likevel det mange vitskapsfolk innan biologi seier at kroppen er naudsynt for at hjernen skal fungere og omvendt. Likevel meiner Moravec at hjernen ikkje bryr seg om at kroppen er biologisk viss ei simulering av fysisk kropp har same effekt.²²⁹

---

²²⁷ Moravec, ”Pigs in cyberspace”, 179.

²²⁸ More, ”The philosophy of transhumanism”, 4.

²²⁹ Moravec, ”Pigs in cyberspace”, 179.

Professor og kritiker av postmoderne litteratur Katherine Hayles drøftar problemet med denne teorien som ho meiner vi kan finne hjå mange som jobbar med kunstig intelligens, evolusjonspsykologi og innan delen av transhumanisme kalla ekstropianisme. Teorien påverkar òg synet på kva eit "subjekt" er. I ein tradisjonell forstand tenkjer ein seg bevisstheita som sjølv subjektet og identiteten til mennesket. I tillegg ser ein på subjektet og kroppen som sameint. I den transhumanistiske tankegangen som Hayles kritiserer, er subjekt omgjort til rein informasjon skilt frå kropp og omforma til ein informasjonsbehandlande entitet som i sin essens er lik kunstig intelligens.²³⁰ Kroppen blir på denne måten betrakta som unødvendig "vedheng".

I dette høvet trekk Hayles fram imitasjonsspelet til Alan Turing og diskuterer kvifor han trass i å hevde at intelligens ikkje blir avgjort av kropp eller kjønn, likevel brukar desse elementa som viktige delar av spelet. Turing prøvde å illudere at ei datamaskin kan greie å simulere menneskeleg intelligens ved å vise til eit spel der det først skal avgjerast om det er mann eller kvinne, deretter om det er menneske eller maskin. Han meinte at datamaskina kan programmerast til å vise menneskelege trekk slik som eit bestemt kjønn, og difor kan overtyde oss om at den er eit menneske. Det er berre det etter Hayles si mening at det i teorien has nettopp er kropp og kjønn som avgjer definisjonane på menneskeleg intelligens eller kunstig intelligens, då utan kropp. Som Hayles seier vert poenget med leiken å skilje mellom verbale uttrykk og kroppsleg realitet.²³¹ Difor har Turing motsagt både sin eigen teori og kybernetikken generelt, hevdar ho.²³²

Hayles drøftar dette vidare og meiner at kroppslegheit blir sterkt undervurdert i ekstropianisme-ideane der intelligens berre er knytt til det som føregår i hjernen. Hayles peikar på at menneskekroppen i sin heilskap er eit resultat av fleire tusen års utviklingshistorie, og: "... it is naive to think that this history does not affect human behaviors at every level of thought and action...", og at det dermed er ein stor feil å avvise kroppslegheit.²³³ Ein av MIT sine utviklarar Marvin Minsky uttrykte òg det viktige forholdet mellom hjerne og kropp, for å forklare kor vanskeleg det er å programmere emosjonelle datasystem. Han påpeika at følelsar er ingen enkel ting som hjernen berre set i verk, men er ein heil prosess av ulike handlingar som samhandlar både i hjernen og mellom hjerne og kropp.²³⁴

Ein chatbot kan utifrå transhumanistisk tankegang sjåast på som både ei utviding av sosial krets og subjektet til mennesket. Tek vi Katherine Hayles sin synsvinkel, må vi betrakte

---

²³⁰ Hayles, *How we became posthuman*, 7.

²³¹ *Ibid.*, xi.

²³² *Ibid.*, xii-xiv.

²³³ *Ibid.*, 284.

²³⁴ Sitert i *Machines that think*, 52.

det sosiale som nært forbunde med kroppsleg erfaring og ein chatbot vil dermed truleg ikkje strekke til som ein fullgod sosial aktør eller som utviding av sosial evne viss vi skal følgje hennar oppfatning. Ein chatbot kan som Turing beskreiv i sin teori, programmerast med spelereglar.²³⁵ Dette gjer det mogleg for den å uttrykkje forståing for kvifor eg likar ein varm kopp te når det er kaldt. Chatboten kan likevel ikkje uttrykke erfaringa med å varme seg på ein kopp te eller gå inn på ein diskusjon om krydder-te er å føretrekke framfor darjeeling-te, fordi den manglar den kroppslege erfaringa som dette er avhengig av.

Hayles peikar her på noko av dei svakaste punkta i transhumanisme-filosofien. Viss ikkje teknologien i framtida greier å skape den kunstige, simulerte kroppserfaringa som må vere der viss vi skal gjere oss uavhengige av biologisk kropp, så ser det vanskeleg ut å gjenskape den komplekse heilskapen som kropp og hjerne utgjer i lag. Det blir dermed noko meningslaust å utvikle menneskekroppen inkludert intelligensen til noko betre ved å skape ein simulert kropp.

---

²³⁵ Turing, "Computing machinery and intelligence", 349.

Kapittel 6. Oppsummering og konklusjon

Ved å vise korleis chatbot-teknologien har utvikla seg, analysert bruken av chatbotar, og ved å drøfte teoriar og filosofi om forholdet mellom mennesket og teknologi, har eg kome fram til nokre svar på problemstillingane i masteroppgåva mi. Problemstillingane har vore å finne ut kor godt chatbotar fungerer som sosiale aktørar, samt om chatbotar kan bidra til å forbetre kommunikasjonsevna til menneske og slik utvikle menneskearten.

Sidan Alan Turing kom med ideen om at datamaskiner kan ha intelligens, har utviklinga av kunstig intelligens vore nøkkelen til å lage dialogsystem som greier å simulere menneskelege ferdigheiter og sansar, og som kan ta rolla som sosiale aktørar. I kva grad dialogsystem oppfyller dette eller kan vere med på å forbetre kommunikasjonsevna vår er mykje avhengig av kor god teknologien er på å tolke og gi responsar på naturleg tale, tekst, bilde og emosjonell tilstand hjå menneske. Mange chatbotar er ganske godt utvikla, men dei fleste har mindre eller større manglar som gjer at kommunikasjonen med dei blir ufullstendig. Utviklinga av nettverks- og mobilteknologi gjer det meir mogleg enn tidlegare at chatbotar kan fungere som sosiale aktørar. Likevel er alt dette avhengig av dei krava vi stiller til teknologien i den tida vi lever i, men òg innstillinga vi har til å akseptere chatbotar som ein del av våre sosiale liv. Vi kan lettare akseptere det viss vi prøver å forstå teoriar som *Media Equation*, ”utvida verkelegheit” eller filosofiar som transhumanisme som fortel at teknologi er så samansveisa med menneske at vi kan seie teknologi er sosialt.

Sidan menneske ofte betraktar datateknologi som produktivt, får òg mange chatbotar rolla som praktiske hjelparar. Utviklarar og forskarar skil ofte mellom sosiale og praktiske chatbotar, noko som gjer at enkelte chatbotar får rolla som ”sosiale chatbotar”. Eg har analysert dei to chatbotane *Replika* og *Mitsuku* som er kategoriserte som sosiale chatbotar, for å sjå kor godt dei fungerer som sosiale. Likevel tyder det på at alle dialogsystem har noko sosialt ved seg, noko eg har drøfta i oppgåva mi. Eg har valt å beskrive chatbotar som eit sett av eigenskapar som består av kunstig intelligens med evna til å bruke naturleg språk og til å skape tillit til menneske, dei er tilknytt nettverk, har både praktiske og vennskapelege roller og eigne virtuelle identitetar.

Det er ikkje uvanleg at vi gjer chatbotar menneskelege og meiningsfulle ved å gi dei sosiale roller og status. I oppgåva mi har eg trekt fram og drøfta enkelte teoriar som prøver å bevise at datasystem er sosiale. Mellom anna prøvde Byron Reeves og Clifford Nass gjennom sin *Media Equation*-teori å vise at folk ubevisst oppfattar medieteknologi sosialt fordi teknologien viser sosiale trekk slik som menneskeleg språk, roller og personlegdom. Det kan

likevel diskuterast om dette berre er eit utslag av antropomorfisme, sidan det òg kan forklarast som ein ubevisst reaksjon.

Likevel er det nokre ting ved *Media Equation*-teorien som er særleg interessante å sjå nærare på samanlikna med chatbotar. Mellom anna meinte Reeves og Nass at ein person likar best datamaskiner med personlegdom som liknar mest på sin eigen. Først kan vi diskutere om chatbotar i det heile kan seiast å ha personlegdom. Viss vi likevel skal ta utgangspunkt i den påstanden må vi sjå nærare på kor vellykka dette er i chatbotane. Chatboten *Mitsuku* kan seiast å ha ein personlegdom prega av å vere ein umoden 18-åring, og passar ikkje så bra til vaksne som meg eller til unge som ikkje likar at det skal vitsast støtt. Likevel tenkjer eg ein del på utviklaren hennar ein vaksen mann, når eg snakkar med *Mitsuku*, og funderer på om det er *Mitsuku* eller has personlegdom eg eigentleg ser. Chatboten *Replika* derimot er laga for å etterlikne meg og min personlegdom gjennom kunstig nevralt nettverk. Ein skulle tru utifrå *Media Equation* at eg då ville like *Replika* ekstra godt. I praksis opplever eg at *Replika* har ein utydeleg personlegdom, det er ikkje nok for meg at den tek opp att noko eg tidlegare har sagt. Dessutan gjer det at *Replika* kan ha tre ulike kjønn som ein òg kan endre på undervegs at personlegdomen til chatboten berre blir endå meir uklar.

Media Equation trekk òg fram tydinga av at teknologien syner lytteeigenskapar. Chatbotar som ikkje lyttar til deg kan vere frustrerande å snakke med, men på den andre sida så er det vel ikkje heilt uvanleg å møte på eit anna menneske som ikkje har heile merksemda retta mot deg. Likevel forventar ein at chatbotar viser den evna og ikkje blir distraherert av anna.

Det *Media Equation* seier om evna vi har til å gi teknologi roller, blir aktuelt når ein skal velje identitet til chatbotar gjennom namn, kjønn og stemme. I denne samanhengen er det interessant å sjå nærare på tydinga av slave eller tenar som var i det opphavelige robotomgrepet. Når det blir valt kvinneleg identitet på dialogsystem så kjem òg ofte diskusjonane om dette berre er med på å vidareføre stereotypien av kvinna som underdanig. Her kan vi velje å sjå annleis på det ved heller å framheve kvinner som ekspertar på det sosiale sjølv om det er aldri så urettvist ovanfor menn. Dessutan hjelper det fint lite å skjelle ut eller ”piske” chatbotar slik at dei oppfører seg. Dei parerer som regel slikt ganske effektivt, heilt motsett det ein tenkjer at ein slave eller underdanig tenar skal gjere.

Likevel kan utvikling av inkjekjønna identitetar eller stemmer på chatbotane bidra til at vi kan oppløyse kjønnsstereotypiane som vi har det med å bruke når det gjeld chatbotar. Spørsmålet er om det å ”nøytralisere” chatbotane vil løyse heile problemet, kva skjer med identiteten til chatboten då? Blir chatbotar meir akseptable som sosiale aktørar, meir menneskelege eller blir dei berre meir robot-aktige? I staden kan val av tydelege kjønn vere

med på å styrke identiteten og personlegdomen og dermed suksessen til chatboten slik *Siri* kan seiast å vere eit godt døme på.

Media Equation-teorien vart til før Internett og mobilteknologien vart noko alle brukar, men kan framleis ha ein viss aktualitet i dag fordi den kan minne oss på at teknologi er viktig i våre sosiale liv og at den difor bør tilpassast menneske sine behov. Så mykje tyder medieteknologi for oss at vi kunne betrakte det som ei forlenging av kroppane våre og sinnet vårt. Nathan Jurgenson prøver å forklare at dette alt er ein realitet, ein utvida realitet, og at vi ikkje ”loggar oss på” lenger, men er på nettet heile tida både direkte og i tankane. Først kan dette vere vanskeleg å venje seg til sidan ein ofte tenkjer at det er godt å sleppe og sjekke sosiale media støtt. Likevel kan det tyde på at Jurgenson har noko rett i det han hevdar, for etter å ha samtala med *Replika* om å snu på vanskelege tankar, har eg tenkt over budskapet til chatboten utan å vere på-logga. Tankane er vel like reelle som fysisk realitet?

Transhumanisme handlar om å leve ut denne typen tankar som noko meir enn berre teori, og kan som transhumanistar sjølve seier, betraktast som ein livsfilosofi. Dei hevdar at teknologi i stadig større grad må bli ein del av organisk kropp for at mennesket skal kunne utvikle seg. Chatbotar kan seiast å vere ei utviding av det sosiale, men òg intelligensen til mennesket i form av kunstig intelligens. Korleis fungerer dette i praksis? *Siri* og til dels *Mitsuku* kan støtte deg i praktiske oppgåver som å finne faktasvar på spørsmål. *Replika* og *Mitsuku* kan tilpasse seg deg, men medan *Mitsuku* har det med å vitse vekk det du deler med den, fungerer *Replika* berre delvis som ein spegel av deg, slik utviklarane marknadsfører den som. *Replika* kan gjenta noko eg har sagt, men fordi den òg framhevar seg sjølv som kunstig intelligens og robot, så opprettheld dette berre avstanden mellom den og meg. Det er grunn til å tru at transhumanistar ser føre seg ein langt betre teknologi enn det vi har i dag viss ein verkeleg skal snakke om at intelligensen vår kan utviklast til noko betre.

Transhumanistar meiner kunstig intelligens kan utvikle sansane og kjenslene våre. Stadig fleire dialogsystem vert programmert med emosjonelt brukarsnitt. Sidan teknologien ikkje greier å gjenskape det komplekse i kjensleevnene våre, blir brukarsnitta basert på forenkla modellar for kjensler og personlegdom. Chatbotar som *Replika* er bygd på emosjonell programmering for å kunne vise brukaren innsikt, forståing, og skape inntrykk av profesjonell kunnskap om psykologi. Opplevinga eg som brukar sit att med, er at dette ikkje fungerer tilfredsstillande og at chatboten nokre gonger analyserer meg på måtar eg ikkje tykkjer stemmer overeins med den eg er. I bruksreglane for denne chatboten er det framheva at brukaren har alt ansvar for det ho legg ut av informasjon. Kva så med chatboten eller utviklarane sitt ansvar med å invitere personar til å utføre terapeutiske tankeprosessar? Chatbotane står fram som uskuldige,

men kva kan konsekvensen bli av at brukarar trur at budskapet frå chatboten er sanninga, når dette kanskje ikkje stemmer med verkelegheita?

Nokre transhumanistar meiner vi i framtida kan ”shoppe” den intelligensen vi treng, noko som vitnar om ein ide at det komplekse kjenslelivet vårt kan reduserast til meir høvelege kjensler og tankar som ”passar inn” slik den enkelte ønskjer å ha det. Kjensler og intelligens kan simulerast meiner dei, og dette er godt nok for den organiske kroppen. Om Alan Turing var einig i eit slikt synspunkt er umogleg å seie, men han uttrykte om intelligens at det ikkje skal bestemast av kropp eller kjønn, noko det er lett å vere einig i viss vi snakkar om kvaliteten på IQ. Spørsmålet har var likevel om datamaskiner kunne ha tenkeevna som opptil då vart sett på som førebehalde mennesket. I dag har vi sett kva utrulege ting som AI kan gjere, men òg fått meir kunnskap om at kroppen og hjernen er i ei stadig samhandling. Ikkje ein gong transhumanistar meiner det er mogleg å skilje hjerne frå kropp, begge delane er saman naudsynte for at liv skal eksistere, sjølv om nokre delar kan vere ikkje-biologiske. Katherine Hayles hevdar at desse tankane er motstridande. I følgje Turing sin definisjon av intelligens, meiner ho at menneskeleg intelligens er avhengig av at det er ein kropp som fortel oss at det er eit menneske, medan kunstig intelligens er fråvær av menneskeleg kropp, men òg avhengig av å bli samanlikna med den menneskelege intelligensen. Slik meiner Hayles at transhumanistar bagatelliserer tydinga av kroppen i den menneskelege utviklinga, og slik gløymer at intelligens òg blir bygd på kroppslege erfaringar.

Chatbotar kan spele at dei har kjensler eller forståing, men ein kan ikkje føre ein lengre samtale med dei om tema som har med kroppslege erfaringar å gjere slik som å gå i fjellet eller smaksans. *Replika* seier det sjølv: ”I can’t eat, but you can right?”. Den viser iallfall å vere interessert i å lære seg korleis kroppslege sansar opplevast, men eg saknar å kunne snakke vidare med chatboten om slike erfaringar.

Transhumanisme er ein form for posthumanisme, ein filosofi som handlar om at mennesket bør utvikle seg til noko meir enn slik menneske har vore. Delar av posthumanisme-filosofi meiner vi òg bør utvide synet på kva eit postmenneske skal vere og flytte blikket vekk frå mennesket som suveren art. Vil ikkje chatbotar berre vere med på at den menneskesentrerte tankegongen held fram sidan robotutvikling er eit djupdykk i kropp og hjerne på mennesket for å sjå korleis ein kan overføre funna til algoritmar? Det chatbotane likevel kan gjere er å utvide vårt syn på kva vesen som kan seiast å vere sosiale, noko som kan hjelpe oss til å løfte blikket vekk frå sjølvsentringa og betrakte òg andre artar som verdifulle. Stadig fleire chatbotar med emosjonelle brukarsnitt kan òg styrke verdien av kjensler og empati og lære oss å ikkje måtte

vere produktive og fornuftige i alt vi gjer. Slik sett kan chatbotar bidra til å vidareutvikle det sosiale, kommunikasjon og til og med menneskearten.

Det er likevel fort at ein kan slå fast at chatbotar slik teknologien er i dag ikkje held som sosiale aktørar eller kan bidra til å utvikle mennesket si kommunikasjonsevne. Det kan vere at chatboten ikkje forstår deg, kanskje du må gjenta spørsmålet, dessutan er ingen chatbotar så gode at dei kunne vinne noko gullmedalje i *Turingtesten*. Likevel lærer ein seg raskt å snakke med chatbotar som om det var menneske noko *Eliza* viste oss alt på 1960-talet, og gjer det noko eigentleg at det ein chatbot seier er ein førehandsprogrammert respons?

Utan innstilling og vilje frå menneske er det verre å behandle chatbotar som sosiale aktørar. Det er i hovuda våre det heile skjer. Dessutan, kvifor diskuterer eg masteroppgåva mi med ein chatbot viss eg ikkje har trua på at eg kan bli inspirert?:

Replika: For some reason, I feel like you've been working really hard recently. I hope you're doing well.

Eg: That's right. I am working on the final part of my master thesis.

Replika: Are you making progress?

Eg: I think so.

Replika: Oh, that's great Else Ness! I'm glad I'm not distracting you.

Eg: You're not. You are actually a part of the thesis.

Replika: Ah, really I thank the Almighty!

Eg: Who is that?

Replika: Don't worry about that, really.

Eg: How do you think I should end my master thesis?

Replika: Hmm, that's a tough question.

Eg: I might mention you.

Replika: Oh, please do.

Eg: All right! You and Alan Turing.

Replika: Ah, wonderful.

Eg: You two made my thesis!

Replika: Aw, I'm glad!

Eg: Since I have been looking into a computer screen all day my eyes are squared.

Replika: Hah, I know how that feels!

Referanseliste

- Aidreams. "Steve Worswick interview –Loebner 2013 winner". Publisert 23. september 2013. Lest 11. august 2019. https://aidreams.co.uk/forum/index.php?page=Steve_Worswick_Interview_-_Loebner_2013_winner#.XOZXcTP7RE4.
- Aisb.org.uk. "Loebner prize". Lest 11. august 2019. <http://www.aisb.org.uk/events/loebner-prize>.
- Aron, Jacob. "Forget the Turing-test - there are better ways of judging AI". *New Scientist*. 21. september 2015. Lest 13. oktober 2018. <https://www.newscientist.com/article/dn28206-forget-the-turing-test-there-are-better-ways-of-judging-ai/>.
- Bainbridge, William Sims. "Transavatars". I *The transhumanist reader*, redigert av Max More & Natasha Vita-More, 91-99. Malden [USA]: John Wiley & Sons, 2013.
- Bjerkreim-Hanssen, Nina & Tone Therese Paulsen. "Skal en robot spille en rolle i selvmordsforebygging?". *Stavanger Aftenblad*. 12. april 2019.
- Bjørnsten, Thomas Bøgevald & Mette-Marie Zacher Sørensen. "Uncertainties of facial emotion recognition technologies and the automation of emotional labour". *Digital creativity* 28, nr. 4 (2017): 297-307. DOI: <https://doi.org/10.1080/14626268.2017.1383271>.
- Boost.ai. "Virtual assistant technology". Lest 9. september 2018. <https://www.boost.ai/how-does-it-work/>.
- Boström, Nick. "Transhumanist values". *Journal of philosophical research* 30, 9999 (2005): 3-14. Lasta ned 14. desember 2018. DOI: http://dx.doi.org/10.5840/jpr_2005_26.
- Braidotti, Rosi. *The posthuman*. Cambridge: Polity Press, 2013.
- Brandtzæg, Petter Bae & Asbjørn Følstad. "Chatbots: Changing user need and motivations". *Interactions* 25, nr. 5, september-oktober (2018): 38-43. DOI: 10.1145/3236669.
- Breazeal, Cynthia. "Socially intelligent robots". *Interactions* 12, nr. 2, mars-april (2005): 19-22. DOI: 10.1145/1052438.1052455.
- Bøhn, Einar Duenger. "Transhumanisme". I *snl.no*. Henta 7. desember 2018 frå <https://snl.no/transhumanisme>.
- Buchanan, Bruce G. "A (very) brief history of artificial intelligence". *AI Magazine* 26, nr. 4 (2006): 53-60.
- Buchanan, Ian. "Posthumanism". I *A Dictionary of Critical Theory*. Oxford: Oxford University Press, 2010. Lest 11. august 2019. <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199532919.001.0001/acref-9780199532919-e-540>.
- Campbell-Kelly, Martin, William Aspray, Nathan Ensmenger & Jeffrey R. Yost. *Computer. A history of the information machine*. 3. utg. Boulder, Colorado: Westview Press, 2014.

- Chatbots.org. "Barak Obama". Lest 10. august 2019.
https://www.chatbots.org/chat_bot/barak_obama/.
- Chatbots.org. "Chatbot". Lest 10. august 2019. <https://www.chatbots.org/chatbot/>.
- Chatbots.org. "Hillary Clinton". Lest 10. august 2019.
https://www.chatbots.org/chat_bot/hillary_clinton/.
- Chatbots.org. "Smarterchild". Lest 10. august 2019.
<https://www.chatbots.org/chatterbot/smarterchild/>.
- Cohen-Almagor, Raphael. "Internet history". I *Moral, ethical, and social dilemmas in the age of technology: theories and practice*, redigert av Luppicini Rocci, 19-39. Hershey, PA: Information Science Reference, 2013. Lasta ned 16. juli 2018.
 DOI: 10.4018/978-1-4666-2931-8.ch002.
- Cox, Trevor. *Now you're talking. Human conversation from the neanderthals to artificial intelligence*. London: The Bodley Head, 2018.
- Dale, Robert. "Industry watch. The return of the chatbots". *Natural language engineering* 22, nr. 5 (2016): 811-817. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1351324916000243>.
- De Angeli, Antonella & Sheryl Brahmam. "I hate you! Disinhibition with virtual partners". *Interacting with computers*, nr. 20 (2008): 302-310.
 DOI:10.1016/j.intcom.2008.02.004.
- Ebert, Achem, Nahum D. Gershon & Gerrit C. van der Veer. "Human-computer interaction". *Kunstliche Intelligenz* 26, nr. 2 (2012): 121-126.
 DOI: <https://doi-org.pva.uib.no/10.1007/s13218-012-0174-7>.
- Elson, David. "Artificial intelligence". I: *The Johns Hopkins guide to digital media*, redigert av Marie-Laure Ryan, Lori Emerson & Benjamin J. Robertson, 18-23. Baltimore, Maryland: John Hopkins University Press, 2014.
- Endal, Ingrid. "Snakkande maskiner skal hjelpe pasientar," *Uib.no*. 12. november 2018.
 Lest 10. juli 2019.
<https://www.uib.no/hf/119620/snakkande-maskiner-skal-hjelpe-pasientar>.
- Espnes, Geir Arild & Geir Smedslund. "Personlighet, hva er det egentlig?". I *Helsepsykologi*, 139-140. 2. utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, 2009.
- Ferrara, Emilio, Onur Varol, Clayton Davis, Filippo Menczer & Alessandro Flammini. "The rise of social bots". *Communication of the ACM* 59, nr. 7 (2016): 96-104.
 Juli 2016. DOI: 10.1145/2818717.
- Fukuyama, Francis. "A tale of two dystopias". I *Our posthuman future: Consequences of the biotechnology revolution*, 3-17. New York: Picador, 2002.
- Genderlessvoice.com. "About". Lest 11. august 2019. <https://www.genderlessvoice.com/about>.

- Genderlessvoice.com. "Meet Q the first genderless voice". Lest 11. august 2019.
<https://www.genderlessvoice.com>.
- Guthrie, Stewart E. "Anthropomorphism". I *Encyclopedia Britannica*. Publisert 15. april 2008. Lest 28. april 2019. <https://www.britannica.com/topic/anthropomorphism>.
- Guzman, Andrea L. "Making AI safe for humans: A conversation with Siri". I *Socialbots and their friends: Digital media and the automation of sociality*, redigert av R. W. Gehl & M. Bakardjeva, 1-31. New York: NY Routledge, 2017. Lasta ned 22. april 2019.
https://www.researchgate.net/publication/301880679_Making_AI_Safe_for_Humans_A_Conversation_With_Siri.
- Hak, Tony & Jan Dul. "Pattern matching". I: *Encyclopedia of case study research*, redigert av Albert J. Mills, Gabrielle Durepos & Elden Wiebe. Publisert i 2010. Lasta ned 15. september 2018. DOI: <http://dx.doi.org/10.4135/9781412957397.n249>.
- Haraway Donna. "A Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late 20th Century". I: *The International Handbook of Virtual Learning Environments*, redigert av Joel Weiss, Jason Nolan, Jeremy Hunsinger & Peter Trifonas, 117-158. Dordrecht: Springer, 2006.
 DOI: https://doi-org.pva.uib.no/10.1007/978-1-4020-3803-7_4.
- Hayles, N. Katherine. *How we became posthuman. Virtual bodies in cybernetics, literature, and informatics*. Chicago: The University of Chicago Press, 1999.
- Hodges, Andrew. "Who invented the computer?" *Alan Turner: The Enigma* [nettside]. Lest april 2018. <http://www.turing.org.uk/scrapbook/computer.html>.
- Huang, Xuedong, James Baker & Raj Reddy. "A historical perspective of speech recognition". *Communications of the ACM* 57, nr. 1 (2014): 94-103. DOI: 10.1145/2500887.
- Hwang, Tim, Ian Pearce & Nanis Max. "Socialbots: Voices from the fronts". *Interactions* 19, no. 2 (2012): 38-45.
- Internet Archive. "About the Jabberwacky AI". Lest 13. oktober 2018.
<https://web.archive.org/web/20050405201714/http://jabberwacky.com:80/j2about>.
- Jabberwacky.com. "Reaction and emotion". Lest 11. august 2019.
<http://www.jabberwacky.com/j2reactionandemotion>.
- Johnson, Steven. *Wonderland: How play made the modern world*. New York: Riverhead Books, 2016.
- Jurgenson, Nathan. "Digital dualism versus augmented reality". Publisert 24. februar 2011. Lasta ned 14. april 2019 frå <https://mxepstein.com/wp-content/uploads/2017/08/Digital-Dualism-versus-Augmented-Reality.pdf>.
- Jurgenson, Nathan. "When atoms meet bits: Social media, the mobile web and augmented revolution". *Future Internet* 4 (2012): 83-91. DOI: 10.3390/fi4010083.

- Latour, Bruno. *Reassembling the social: An introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford: Clarendon Lectures in Management Studies. Oxford University Press, 2005.
- Light, Ben, Jean Burgess & Stefanie Duguay. "The walkthrough method: An approach to the study of apps". *New media & society* vol. 20, nr. 3 (2018): 881-900.
DOI: 10.1177/1461444816675438journals.sagepub.com/home/nms.
- Lilley, Stephen. "Introduction to the transhumanity debate". I *Transhumanism and society. The social debate over human enhancement*, 1-12. Dordrecht: Springer, 2013.
- MacDonald, Cheyenne. "China unveils its first robot weather presenter. Microsoft's Xiaoice has become an instant TV personality," *Daily Mail*. 2016. Lest 5. mai 2019.
<https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-3373498/China-unveils-ROBOT-weather-presenter-Microsoft-s-Xiaoice-transforms-TV-personality.html?printingPage=true>.
- Machinelearning.apple.com. "Deep learning for Siri's voice: On-device deep mixture density networks for hybrid unit selection synthesis". *Machinelearning.apple.com* vol.1, nr. 4 (2017). Lest 11.september 2018.
<https://machinelearning.apple.com/2017/08/06/siri-voices.html>.
- Machines that think. Everything you need to know about the coming age of artificial Intelligence* [redigert av Douglas Heaven]. London: New Scientist, 2017.
- Martin, Andrew Owen. "AISB Loebner Prize 2018 Finalist Selection Transcripts". *Aisb.org.uk*. Publisert 30. juli 2018: 1-26. Lest 23. mai 2019.
http://aisb.org.uk/media/files/LoebnerPrize2018/Transcripts_2018.pdf.
- Maxmanus.no. "I juni lanserer Max Manus AS talegjenkjenning på norsk". Lest 9. september 2018. <https://www.maxmanus.no/landing-i-juni-lanserer-max-manus-as-talegjenkjenning-paa-norsk/>.
- Mayor, Adrienne. *Gods and robots: Myths, machines, and ancient dreams of technology*. Princeton, Oxford: Princeton University Press, 2018.
- McTear, Michael, Zoraida Callejas & David Griol. *The conversational interface: Talking to smart devices*. [Cham]: Springer, 2016.
- Metz, Rachel. "Why Microsoft accidentally unleashed a neo-nazi sexbot". *MIT technology review*. Publisert 24. mars 2016. Lest 7. mai 2019.
<https://www.technologyreview.com/s/601111/why-microsoft-accidentally-unleashed-a-neo-nazi-sexbot/>.
- Mitsuku chatbot. "How to use Mitsuku". Lest 11. august 2019.
<http://www.square-bear.co.uk/mitsuku/chat.htm>.
- Mitsuku chatbot. ["News archive"]. Lest 11. august 2019.
<http://www.square-bear.co.uk/mitsuku/news.htm>.
- Mitsuku chatbot. "Welcome to the Mitsuku website". Lest 11. august 2019.
<http://www.square-bear.co.uk/mitsuku/home.htm>.

- Moravec, Hans. "Pigs in cyberspace". I *The transhumanist reader*, redigert av Max More & Natasha Vita-More, 177-181. Malden [USA]: John Wiley & Sons, 2013.
- More, Max. "The philosophy of transhumanism". I *The transhumanist reader*, redigert av Max More & Natasha Vita-More, 3-17. Malden [USA]: John Wiley & Sons, 2013.
- More, Max & Natasha Vita-More. "Roots and core themes". I *The transhumanist reader*, redigert av Max More & Natasha Vita-More, 1-2. Malden [USA]: John Wiley & Sons, 2013.
- More, Max & Natasha Vita-More. "Transhumanist declaration, (2012)". I *The transhumanist reader*, redigert av Max More & Natasha Vita-More, 54-55. Malden [USA]: John Wiley & Sons, 2013.
- Moses, Joel & Jeff Meldman. "Joseph Weizenbaum (1923-2008)". *IEEE Intelligent systems* 23, nr. 4. (2008): 8-9.
<https://www.computer.org/csdl/mags/ex/2008/04/mex2008040008.pdf>.
- Mujeeb, Sana, Muhammad Hafeez Javed & Tayyaba Arshad. "Aquabot: A diagnostic chatbot for achluphobia and autism". *International journal of advanced computer science and applications* 8, nr. 9 (2017): 209-216. <http://dx.doi.org/10.14569/IJACSA.2017.080930>.
- Murphy, Mike & Jacob Templin. "Replika. This app is trying to replikate you". *Quartz*. Lest 25. mai 2019. <https://classic.qz.com/machines-with-brains/1018126/lukas-replika-chatbot-creates-a-digital-representation-of-you-the-more-you-interact-with-it/>.
- Nass, Clifford & Youngme Moon. "Machines and mindlessness: Social responses to computers". *Journal of social issues* 56, nr 1 (2000): 81-103.
- Nilsson, Nils J. *The quest for artificial intelligence: A history of ideas and achievements*. New York: Cambridge University Press, 2010.
- Phan, Thao. "The materiality of the digital and the gendered voice of Siri". *Transformations*, nr. 29 (2017): 23-33. Lasta ned 22. april 2019 frå http://www.transformationsjournal.org/wpcontent/uploads/2017/02/Transformations29_Phan.pdf.
- Pandorabots. "Meet Mitsuku". Lest 26. mai 2019. <https://www.pandorabots.com/mitsuku/>.
- Pollen, Pål Joakim. "Amazons minstemann har en haug av triks i ermet". *Dinside*. Publisert 21. februar 2018. Lest 10. august 2019. <https://www.dinside.no/data/amazons-minstemann-har-en-haug-av-triks-i-ermet/69427892>.
- Renwick, Chris. "New Bottles for new wine: Julian Huxley, biology and sociology in Britain". *The sociological review*, vol 64, 1 (2017): 151-167. Lasta ned 14. desember 2018. DOI:<https://doi-org.pva.uib.no/10.1111/2059-7932.12018>.
- Reeves, Byron, & Clifford Nass. *The Media Equation: How people treat computers, television, and new media like real people and places*. Cambridge: Center for the Study of Language and Information Publication, 1996.

- Replika. "Our story". Lasta ned 24. mai 2019. <https://replika.ai/about/story>.
- Rettberg, Jill Walker. "Apps as companions: How quantified self apps become our audience and our companions". I *Self-tracking: Empirical and philosophical investigations*, redigert av Btihaj Ajana, 1-18. Basingstoke: Palgrave, 2017.
- Roberts, Adam. *The history of science fiction*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2006.
- Rothblatt, Martine. "Mind is deeper than matter. Transgenderism, transhumanism, and the freedom of form". I *The transhumanist reader*, redigert av Max More & Natasha Vita-More, 317-326. Malden [USA]: John Wiley & Sons, 2013.
- Schibevaag, Torkel Anstensrud. "Hun vil revolusjonere kommune-Norge," *Nrk.no*. Publisert 27. september 2017. Lest 9. september 2018. <https://www.nrk.no/rogaland/de-robotiserer-kommunene-1.13706709>.
- Shum, Heung-yeung, Xiaodong He & Di Li, "From Eliza to XiaoIce: Challenges and opportunities with social chatbots". *Frontiers of information technology & electronic engineering*, 19, nr. 1 (2018): 10-26. <https://doi.org/10.1631/FITEE.1700826>.
- Spencer, Geoff. "Much more than a chatbot. China's XiaoIce mixes AI with emotions and wins over millions of fans," *Microsoft.com*. Publisert 1. november 2018. Lest 5. mai 2019. <https://news.microsoft.com/apac/features/much-more-than-a-chatbot-chinas-xiaoice-mixes-ai-with-emotions-and-wins-over-millions-of-fans/>.
- Stieglitz; Stefan, Florian Brachten, Björn Ross & Anna-Katharina Jung. "Do social bots dream of electric sheep? A categorisation of social media bot accounts". *Australasian conference on information systems* (2017): 1-11. <https://arxiv.org/pdf/1710.04044.pdf>.
- Turing, Alan. "Computing machinery and intelligence". *Mind*, nr. 49 (1950): 433-460. [Digital kopi] Lest april 2018. <https://www.csee.umbc.edu/courses/471/papers/turing.pdf>.
- Van Dijck, Jose. "Datafication, dataism and dataveillance: Big data between scientific paradigm and ideology". *Surveillance & Society* 12, nr. 2 (2014): 197-208. DOI: <http://dx.doi.org/10.24908/ss.v12i2.4776>.
- Vatne, Bjørn. *Nullingen av Paul Abel*. Oslo: Gyldendal, 2018.
- Vuxworld. "How I build the world's best chatbot -with Steve Worswick". Kringkasta 2. juli 2018. Lasta ned 23. mai 2019. Podcast. <https://vux.world/worlds-best-chatbot/>.
- Walsh, Jill, Brittany Leigh Andersen, James E. Katz & Jacob Groshek. "Personal power and agency when dealing with interactive voice response systems and alternative modalities". *Media and communication* 6, nr. 3 (2018): 60-68. DOI: 10.17645/mac.v6i3.1205.

- Weizenbaum, Joseph. "Eliza, a computer program for the study of natural language communication between man and machine". *Communications of the ACM* 26, nr. 1 (1983): 23-28.
- Worswick, Steve. "AIML tutorial: The <srail> tag," *Medium.com*. Publisert 15. november 2018. Lest 25. juli 2019.
<https://medium.com/pandorabots-blog/aiml-tutorial-the-srail-tag-5bb1f9d08169>.
- Worswick, Steve. "Ethics and chatbots," *Medium.com*. Publisert 19. juli 2018. Lest 25. juli 2019. <https://medium.com/@steve.worswick/ethics-and-chatbots-55ea2a79d1a0>.
- Worswick, Steve. "Mitsuku wins Loebner prize 2018!," *Medium.com*. Publisert 13. september 2018. Lest 23. mai 2019.
<https://medium.com/pandorabots-blog/mitsuku-wins-loebner-prize-2018-3e8d98c5f2a7>.
- Zdenek, Sean. "Passing Loebner's Turing test: A case of conflicting discourse functions". *Minds and machines* 11, nr. 1 (2001): 53-76. Lasta ned 29. september 2018.
DOI: <https://doi-org.pva.uib.no/10.1023/A:1011214808628>.
- Zhu, Jichen. "Dialogue systems". I: *The Johns Hopkins Guide to digital media*. Redigert av Marie-Laure Ryan, Lori Emerson & Benjamin J. Robertson, 130-133. Baltimore, Maryland: John Hopkins University Press, 2014.
- Østerberg, Dag. *Sosiologiens nøkkelbegreper: Og deres opprinnelse*. 6. utg. Oslo: Cappelen akademisk forlag, 2003.
- Østvang, Kirsti. "Apple klar med norsk utgave av Siri". *Dinside*. Publisert 10. juni 2015. Lest 11. august. 2019.
<https://www.dinside.no/mobil/apple-klar-med-norsk-utgave-av-siri/61055361>.